SÖZ

Haftalık Haber Yorum Dergisi

TARİH: 10 AĞUSTOS 1996 • SAYI:78 • FİYATI: 100.000 TL (KDV DAHİL)
• ALMANYA 4 DM • İSVİÇRE 4 Sfr • FRANSA 14 FF • İNGİLTERE 1.7£ • HOLLANDA 5 Hfl • AVUSTURYA 28 AS • ABD 3$

Ölüme yavaş, yaşama çocuk hızıyla girdiler

Ölüm orucu eylemcilerini tedavi eden doktorlarla görüştük

Biri hazır!

Refahyol ve ekonomi
• Aslan Başer Kafaoğlu
• Hakan Güldağ

ÖDP ve ölüm orucu eylemi
• Erdal Kara
• Aziz Çelik

Askeri kırdıran Enveri Paşa ...

Yelda yazdı... Althusser yöntemiyle "okuyor" ve "yazılmayandan", yazanın "ne yazdığını" ortaya çıkarıyor... Panorama bundan aylarca önce Enver Paşa hakkında yazmıştı. Yazıyı yeniden okuduk... Meğer biz de işin püf noktasını yazmayarak, jenosid karşısındaki "hissiyat eksikliğimizi" sergilemişiz.

İşte bu nedenle Yelda'nın 'Azalırken' sayfaları için yazdığı Enver Paşa yazısını Panorama sayfalarına davet ettik.

Kürt sorununu - görünüşteki bütün itirazlara rağmen- Ermeni sorunu gibi, TC sınırları dışında "çözme" heveslerinin boy verdiği koşullarda, Enver'in "cephe gerisini" temizleme ve etnik arındırma amacıyla giriştiği kitlesel Ermeni katliamına değinmeden Paşa hakkında yazmanın çok eksik olacağı açıktır.

Söz Yelda'nın...

Yelda

"Kayseri'ye girmeden evvelki ağaçlık sahaya geldiğimizde bir cemm-i gafirin bağıra çağıra bir şeyler söylemekte olduğunu duydum. Önceden istikbal münasebetiyle medhiye okuduklarına zâhib oldum. Dikkat ettikçe güftenin başka bir meaili muhtevi olduğunu anladım. Diyorlar idi ki:

'Enver Paşa bin yaşa/Biz açlıktan geberdik..." (Tarih ve Toplum, Ekim 1995)

Hasret bitti, Kürt meselesinin aydınların arabuluculuğuyla çözülmesi fikrine karşı çıkarken "şehit cenazesindeki infialin Türkiye'ye yayılması bir gecelik iştir" tehdidini savuran (1. 8. '96, Milliyet) Cumhurbaşkanı Demirel "vatansever, milliyetçi, idealist, çok dürüst bir asker" olan paşasına kavuştu.

6-7 Eylül veya 1934 Trakya Olayları'nı hatırlayanlar, bu "bir gece"nin nasıl bir gözdağı olduğunu, ne kadar mümkün olduğunu tahmin etmişlerdir sanırım. Acaba şu mu söylenmek istendi: Ermenilerin imhasını planlamış bir partinin, İttihat ve Terakki'nin üç liderinden biri olan Enver Paşa (1881-1922) ne eylemişse güzel eylemiş, kıvancımız, gururumuz!.. Bugün, dünün Teşkilat-ı Mahsusa'sına sahip çıkıyorsak, bugünün savaş suçluları yarınlarından korkmasınlar diyedir...

Demirel geçen Eylül'de Türk Cumhuriyetlerine sefer düzenlediğinde Enver Paşa'nın mezarının Türkiye'ye getirilmesini istemişti. O sefere katılan Zeynep Göğüş övgüler düzmeye başlamıştı "Hürriyet kahramanı" Enver Paşa'ya (11.9.95, Sabah). Kamuoyu hazırlanıyordu. Hele darbeciliği hiç engel olmadı kahramanlaştırılmasına... M.Ü. Türkiyat Araştırma Merkezi Md. Emine Gürsoy-Naskali "şerefli bir intihar"la ölen paşanın "bizim olduğu kadar Özbeklerin, Taciklerin, Türkmenlerin de paşası" olduğunu yazmıştı. (19.9.'95, Y.Yüzyıl)

Paşa'nın Hürriyet Abidesi'ne gömülmesine Murat Bardakçı karşı çıktı, "şimdi şarapçıların gece alemi, sıkışanların da hacet görmek için tuvalet niyetine kullandığı bir yer" olduğu için. (24. 3. 96, Hürriyet) Fakat Bardakçı'nın üzülmemesi için elden gelen yapıldı. Hiçbir fedakarlıktan kaçınılmadı, Tacikistan'a Kızılay'dan yapılan 2 milyar liralık yardım karşılığında getirilen kemikler İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 7 milyar lira harcayarak yaptırdığı Anıtmezar'a defnedildi. 'Devlet şuurunun ölmezliği' için vuruşan, vuran

Demirel-Enver Paşa ve İsrail

Enver Paşa'yı getirenler "bir vatandaş, eski bir asker ve bir özgürlük devrimcisi olarak" minnet duydu Suphi Karaman gibileri... (4. 8. 96, Cumhuriyet)

Ölüm yıldönümü olan 4 Ağustos'taki devlet töreninde "yaşasın turan ülkümüz" diyenler mi ararsınız, tekbir getirerek "şehitler ölmez, vatan bölünmez", "yüzde yüz Türk olduğun gün cihan senindir" diyenler mi... Hepsi oradaymış. RP'li Devlet Bakanı Abdullah Gül de, "Asya'da bütün Müslüman ve Türk yurtlarını birleştirip, bu ülkü uğruna savaşırken, binlerce kardeşimizle şehit olmuş bir komutanımızdır" demiş.

Savaşın yenilgiyle sonuçlanmasından sonra İstanbul'dan bir Alman denizaltısıyla kaçan Enver Paşa'nın kutsanmasına Ahmet Altan karşı çıktı: "Çünkü biz paşaların ihanetlerinin halk tarafından anlaşılmasını istemeyiz... Onun kahramanlığının hikayesini bu toplumdan sakladığınız sürece yeni 'kahramanlarınız' olur. Ve tabii yeni tabutlarınız." (6. 8. 96, Y.Yüzyıl)

Evet, karşı çıkanlar oldu elbette, ama ağırlıkla, özetle, ülkeyi 1. Dünya Savaşı'na sürüklemesi, Mehmetçik katili olması nedeniyle. Çetin Altan "bir buçuk milyon fakir fukara çocuğunun", "bir buçuk milyon Türk"ün ölmesine değindi. (4. 8. '96, Sabah) Öldürülen Ermeniler yine atlandı. Enver soykırımdaki suçuyla Hadi Uluengin'in bir satırına girebildi: "Ermeni tehcirinde Talat'la birlikte en büyük sorumluluğu paylaşan" şeklinde... (7. 5. '96, Hürriyet)

Bir de, Metin Çulhaoğlu'nun bir cümlesiyle: "Enver, 1915'de zo'ları kestik, sıra lo'larda diyen bir kadronun lideridir"... (8. 8. '96, Demokrasi)Pan-Türkist, Pan-İslamist Enver Paşa'nın torunları olmamızdan gurur duyan, iki hafta içinde Sarıkamış'ta 90 bin askerin donarak ölmesine neden olan Enver Paşa 'muhabbetinden' hoşlanmayıp, onun "orduya getirdiği ruh ve disiplinine" bayılan Zeynep Göğüş örnek verdi: "Her Fransız, Napoleon'u çektiğinizde kimliğinin büyük bir parçasını da yitireceğini bilir" (6. 8. 96, Sabah)... Soykırımcı kimliği mi yitirmekten korkacağız?..

Önce (1908'de) İttihatçılar'ın hürriyet-adalet-musavat-uhuvvet sloganı; sonra bu sloganla destekleri sağlanan gayrimüslimlere saldırı; Ermeni soykırımı... Türk Ulusal Kimliği ve Ermeni Sorunu'nun * ekler bölümünde yer alan Kararname'de, Divan-ı Harb'de yargılanan Enver, Cemal ve Talat paşaların "Kıtal'de hemfiil oldukları" belirtilir. Yani, katliamı birlikte yaptıkları... Enver Paşa 1914-18 Üç Paşalar İktidarı'nda Harbiye Nazırı ve Genelkurmay Başkanı'dır...

Günümüze kadar, bu hatırayı unutturacak şeyler yapılmamışken, özür, telafi yerine ödüllendirme varken ve bu paşalara karşı çıkanlar hâlâ kendilerini unutuyorken... azınlıklar Türkler'e güvenebilir mi, yarın yalnız kalmayacaklarına inanabilir mi?.. Teşkilat-ı Mahsusa'yı oluşturan Talat, Cemal, Enver paşalar yazı dizilerinde sevgiyle yad ediliyorken, Erivan'daki soykırım anıtına bir karşı-anıt duruyorken... Orhan Koloğlu gibi Türk aydınların tarihe bakışı değişmemişken: "Emperyalistlerden destek gören gayrimüslim akımlara Müslüman kesimin de katılması"... (3. 8. '96, Milliyet)Yine, Türk Ulusal Kimliği ve Ermeni Sorunu'ndaki eklerden, Ahmet Refik, İki Komite-İki Kıtâl'den bir alıntı:

"Ah ne kadar yazık! dedi, bu yavrulardan, bu masumlardan, bu biçare kadınlardan bilmem ne istiyorlar? Kimler cinayet yapmışsa onları tecziye etsinler... Asıl kafaları kesilecekler, o Talat, o Enver, o zalim kabine. Dereler insan gövdeleri, çocuk başları taşıyor. Bu manzara yürekler parçalıyor. Fakat bir gün bunun hesabı sorulmayacak mı?"

Hayır. Sorulmuyor. Ödüllendiriliyorlar, itibarları artırılıyor... Türkiye, Osmanlı'nın mirasına sahip çıkıyor seve seve. Savaş ve soykırım suçlularını kahraman, şehit ilan edecek kadar. Fetih bir özlem, başarısız fetihçilerine hayalperest deseler de...

Dağa çıkan 'terörist' TRT'ci mi?

Kürt sorunu nasıl çözülür?Ya silahla ya da barışla...Şimdilik devletin hangi yolun yolcusu olduğunu bir yana bırakalım.

Biz gözlerimizi, sözümona "PKK ile sürdürülen pazarlık"ta Türkiye Cumhuriyeti devletinin Öcalan'a "silahları bırakma karşılığında" ne önerdiğine çevirelim. Erbakan'ın da onayladığı söylenen önerinin sahibi, Şevket Kazan. Şöyle diyor:

"Korsan televizyonlar yerine devlet televizyonundan yapılacak 5-10 dakikalık Kürtçe yayın çok sağlıklı olur."

Olur mu dersiniz?

Olur, olur...

Devlet adım adım ilerliyor... Önce Kürtçe diye bir şey yoktur diyor, ardından da 5-10 dakikalık resmi yayın yapmaya ve Kürt dilinde konuşturacağı spikerine "Kürt dili yoktur hevaller" demeye hazırlanıyor...

Refahçılar'ın Kürt sorununa bakışı, Kürtlerin temel insan haklarını tanıma nokta-i nazarından neşet etmiyor... İşte en hızlı arabuluculardan Fethullah Erbaş bakın neler diyor:

"Med-TV diye bir olay çıktı. Bütün bölge alt üst oldu.

Oysa RTÜK'ün gözetiminde Kürtçe yayın yapılsa bu karışıklıklar yaşanmazdı..."

Olur iş değil... Öcalan'a "silah bırak" diyorlar ve karşılığında "sana Med-TV'ye alternatif olarak RTÜK denetiminde, 'Ermeni Öcalan karşıtı' yayın yapacağız" önerisini sunuyorlar...

"Arabuluculuğu" devlet "ciddiyeti" ile bağdaştırmayan asker-sivil, yetkili ve yetkisiz kimseler, her ne hikmetse bu garabet konuşmalarda ciddiyetin c'sinin olmadığını anlamıyorlar.

Sanki PKK bir medya kuruluşudur ve sanki RTÜK'ün hışmına uğramış, o nedenle "Kürtçe" yayın hakkı uğruna dağlara çıkmıştır...

Adama "hadi in, in de yayın yap" türünden bir şeyler diyorlar...

Kürt sorunu, Kürtçe yayın yapma sorunu değildir. Dillere özgürlük elbette savunulması gereken bir özgürlüktür. Gelgelelim, biz "Kürt diline özgürlük"ten değil, "Kürt dilinde de özgürce konuşma hakkından" söz ediyoruz.

Biz böyle diyorsak da, meçhul askeri yetkililer köşe yazarlarına "Kürtçe yayın da olmaz", diyorlar, "çünkü bu bölünmenin başlangıcı olur ve hiçbir devlet kendisini böldürtmez..."

Kürtçe yayına izin vermenin bir bölünme başlangıcı olduğunu düşünen zihniyet, her biri bir verici istasyon olarak tasarlanabilecek Kürtçe konuşan milyonlarca insanın varlığını da başlıca bölünme tehlikesi kaynağı olarak mı görüyor acaba?

Bölgenin insansızlaştırılmasına dönük girişimler bu tuhaf soruyu, tuhaf olmaktan çıkarıyor ve tamamen ciddi bir soru haline getiriyor.

Sözü uzatmadan 8 Ağustos tarihli Milliyet'ten Hasan Pulur'u dinleyelim:

"Arabuluculuk sıfatını 'islami yazar' sıfatıyla kapan İsmail Nacar adındaki zat ne yapacak?

Diyelim ki kalkıp PKK başkanı Abdullah Öcalan'a gitti ve dedi ki: 'Silahları bırakın, ateş kesin!' Zaten böyle söyleyeceğini de açıklıyor, o zaman karşısındaki ona sormaz mı: 'İyi güzel de, neyin, nelerin karşılığında?' Duyulan o ki, bunun karşılığı radyo ve televizyonlardan üçer, beşer, onar dakika Kürtçe yayını...

Adam, bu kadar insanı bunun için mi dağa çıkardı?"

Bizden öneri:

Herkes kendi kendine aşağıda aktaracağımız soruyu sorsun ve somut çözüm yolları hakkında ciddi öneriler geliştirsin...

Bunlara, "barışçıl, demokratik, adil" çözüm diyen bizlerin de dahil olduğunu söylemeye gerek bile yoktur...

6 Ağustos tarihli Hürriyet'teki yer alan konuyla ilgili haberler temelinde yorumlar yapılıyor ve şu soruluyor;

"PKK bu yayınlara izin verilince gerçekten silah bırakır mı?"

Arabuluculuk mu, üçüncü kuvvet mi?

MGK Genel Sekreteri Orgeneral İlhan Kılıç

"Cumhurbaşkanı ile yaptığı görüşme sonrasında Erbakan da tövbeli başbakanlar topluluğuna katıldı. (...) Erbakan, Demirel'den önce iki kez Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Orgeneral İlhan Kılıç'la görüştü. Ve böylelikle REFAHYOL iktidarının PKK terörüne karşı askeri önlemler yanında başka çareler bulma arayışı büyük ölçüde tıkanmış oldu..." 8 Ağustos tarihli Sabah'ta Güngör Mengi böylesine karamsar bir yorum yapmış...

Barış yönünde esen rüzgar gerçekten dindi ya da ters yönde mi esmeye başladı?..

Olan şu.

Görüşmeler marifetli gazeteciler ile boşboğaz milletvekilleri tarafından zamanından önce açığa vurulunca, herkes hep bir ağızdan, bu gibi ilişkilere değil, fakat "eşkıya ile görüşme"ye karşı sesini yükseltti...

Oysa, görüşmeleri sürdürenler daha işin en başından itibaren, "PKK ile masaya oturmayacaklarını" açıklayarak söze başlamışlardı. Nitekim, "eşkıya ile masaya oturulmaz" itirazları gelince, görüşmelerden yana olanlar, "elbette", diye haykırdılar, "eşkıya ile masaya oturulmaz" ve örneğin Çiller, "Devlet eşkıya ile konuşmaz" dedikten sonra, kendisinden beklenmedik bir "incelikle" şu şerhi düşüverdi: "Hele kan akıtılırken hiç yapılmaz..." Yani Çiller "akan kan durduğu zaman bir şeyler yapılabilir" demeye getiriyordu.

Başbakan da aynı tonda konuşuyordu: "Terörle masaya oturmayız." Ve ekliyordu: "Temel, esas olan insan hakları, barış, huzur gayelerinin dışında kimseye taviz verilmez..." Milliyet gazetesi bu sözleri "Devletin bu üç konuda taviz verebileceğini ima etti" diyerek yorumladı.

RP'nin gözdelerinden Abdullah Gül de benzer bir görüş öne sürdü: "Sivil arayışlarımız parti olarak, arkadaşlar olarak sürecek..." "Ama", diyordu Gül, "Bu, PKK'ya karşı bir taviz, bir yumuşama veya onlarla gizli görüşme falan şeklinde olmaz..."

Nasıl olur, diyeceksiniz. Bunu konuşanlar da bilmiyor sanıyoruz...

Bilinen şu: Kürt sorununda bir adım atmak, artık her iki taraf için de zorunlu hale geliyor... Taraflardan kastımız devlet ile PKK değil, Amerika'nın liberal yanlıları ile İslam ülkelerinin desteğini alarak ABD'yle elverişli ilişkiler kurmayı düşünen Refahlılar...

"Arabuluculuk" kargaşasının tam da şu sırada ortaya çıkması elbette bir rastlantı değil.

Bir an düşünelim: ABD-İran ilişkilerinin, tüm Batı dünyasını bir yanda ABD, öte yanda Japonya, Rusya ve AT ülkeleri olmak üzere ikiye bölecek ölçüde gerginleştiği bir sırada, Kürt sorunu bölgede sahip olduğu stratejik önemi ikiye katladı."Ilımlı" da olsa Refah'ın İslam aleminde öne çıkabilmesi, ABD karşısında İran'ı belli ölçüler içinde savunmasına ve özellikle bir askeri çatışma durumunda Türkiye'nin İran'a karşı kullanılmasını frenlemesine de yakından bağlıdır.

Peki ama, İran ile PKK arasındaki ilişkiler gevşemeden, Erbakan, İran'ı savunabilir mi? Bugünkü karmaşık koşullarda Kürt sorununda herhangi bir ilerleme olmadan Refah'ın ABD ile İran politikasını müzakere etmesi mümkün değildir. İran sınırlarında TSK-PKK teması sürdükçe Refah Partisi bölgesel politikasını hayata geçiremez. O halde, Kürt sorununda PKK'yi yumuşatarak bir ilerleme sağlamak RP için yalnız Kürt nüfus üstünde politik etkinlik elde etme amacıyla sınırlı değil, bunun da ötesinde bölgesel amaçlarıyla bağlantılıdır.

Öte yandan, ABD'nin Türkiye'yi İran'a karşı çıkartma politikasına destek vermek isteyen kesimler açısından da İran-PKK ilişkileri kilit sorun oluşturmaktadır. Örneğin Çiller, ABD'nin kendisine yükleyeceği anti-İran bir misyonu Türkiye-İran sınırlarında TSK-PKK çatışması sürerken yerine getirebilir mi? Türkiye'nin İran'a karşı en küçük bir hareketi, çok kısa bir zaman içinde PKK'nin İran tarafından ağır silahlarla donanmasına ve giderek ordulaşmasına yol açmaz mı?

Kürt sorunu bölgedeki bütün sorunlar içinde stratejik önemini, büyük devletler ve onlarla işbirliği yapan bölge devletlerinin çıkar çatışması keskinleştikçe artırıyor ve bu da Türkiye'de konumları birbirine ters düşse de bütün düzen partilerini Kürt sorunundan en az zararla çıkmaya zorluyor.Bu durumdan çıkarılabilecek en önemli sonuç, Kürt sorununun barışçıl ve adil çözümü için koşulların giderek olgunlaştığıdır. Gerçekten de, şu son "arabuluculuk" girişimi, ordudan ve daha sonra siyasi çevrelerden gelen tüm tehdit ve itirazlara rağmen, çok geniş yankılar uyandırmış, geniş bir destek bulmuştur.

Böyle olmakla birlikte toplumsal muhalefet açısından Kürt sorununun barışçıl çözümü için, sınırlı sayıdaki politikacının, yazarın, sanatçının, sivil toplum örgütü temsilcisinin girişimleri yeterli midir? Toplumsal muhalefet barış sorununun çözümünü "arabulucu"ların tarafları ikna etmesine bağlayabilir mi? Bu, solun kendi elini kolunu bağlaması olmaz mı?

Belli ki sorun, etkin "arabulucu"ların ortaya çıkmasından çok daha ötede bir sorundur. "Arabulucu", ancak taraflar birbirleriyle anlaşmaya çok yakınsa işlevli ve teknik bir iştir.Toplumsal muhalefet hareketi, sol güçler, Kürt sorununun barışçıl çözümü için bir "üçüncü güç", Türk kamuoyunu barışçı çözüme ikna edebilecek çap ve etkinlikte yaratma sorumluluğu ile karşı karşıyadır.

"Arabulucu"ların çabalarını dikkatle izlemek, olumlu her gelişmeyi desteklemek solun politikasının önemli bir parçasıdır. Nitekim ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras 5 Ağustos 1996 tarihli açıklamasında bunun altını önemle çizmiştir:

"Hangi siyasi partiden, hangi toplumsal kesimden gelirse gelsin, savaşın bir an önce bitirilmesi ve barışın sağlanması için gösterilen çabalara duyarsız kalınamaz. Bu çabalar desteklenmeli ve teşvik edilmelidir." Uras bu arada bir uyarı da yapmaktadır: "Ancak, bilinmelidir ki, farklı siyasal eğilimler ve farklı toplumsal kesimler tarafından ortaya konulan bu çabaların sonuçsuz kalmaması için birleştirilmeleri ve böylelikle güçlü bir kamuoyunun oluşturulması gereklidir."

Devamla: "1 Eylül Dünya Barış Günü, barış için çabaların yoğunlaştırılmasının bir vesilesi olarak değerlendirilebilir. 1 Eylül'e kadar, savaşın durdurulması ve barışın tesis edilmesini savunan güçlerin aralarındaki ilişkilerin güçlendirilmesi partimizin öncelikli hedefleri arasındadır. Mümkünse, 1 Eylül Dünya Barış Günü'nde 'Hemen şimdi barış!' diyen güçlerin ortak bir etkinlik etrafında birleştirilmesi uygun olacaktır."

Galiba ÖDP bugünkü savaşın tam orta yerinde, "üçüncü gücü", yani hiçbir arabulucunun başaramayacağı bir gücü örgütlemede önemli adımlar atmaya hazırlanıyor. ÖDP'nin, barış mücadelesini, zirvedeki temaslarla, gizli ya da açık pazarlıklarla başarıya ulaştırmanın mümkün olmadığı bilinciyle hareket ettiği açıktır. Savaş ne kadar bir kuvvet sorunuysa, barış ondan da fazla bir kuvvet sorunudur.Üçüncü gücü yaratmak, somut ve güncel hedeflere kararlılıkla yönelmeyi gerektiriyor. ÖDP Uras'ın imzasıyla bu hedefleri açıklamıştır:

"Sorunun çözümü doğrultusunda ilk adım, HADEP yöneticilerinin serbest bırakılmasıyla başlatılabilir. (...) Özgürlük ve Dayanışma Partisi zaman geçirmeksizin, hemen şimdi barış önermektedir. Barış, silahların susmasıyla mümkün olacaktır. İki taraflı ateşkes ve genel af ilanı, HADEP yöneticilerinin serbest bırakılmasının ardından gelen adımlar olmalıdır."

Şurası çok açık:

Bayrak kriziyle birkaç adım gerileyen toplumsal muhalefet hareketi, "ölüm orucu" krizinden güçlenerek çıktı ve bir dizi karmaşık etkenin bir araya gelmesi sonucu şimdi yaşanan "arabuluculuk krizi" bize Kürt sorununa barışçıl, demokratik ve adil bir çözüm bulmak için gerekli ortamı yaratmak bakımından çok esaslı olanaklar sundu.

1 Eylül'e az zaman var...

İsmail Nacar:

Askeri okula alınmak için İnönü'ye mektup yazmıştım

Günlerdir siyaset dünyamızı alt üst eden "arabuluculuk" krizinin en ilginç figürlerinden olan "İslamcı yazar" İsmail Nacar'la görüştük.

Panorama: Sayın Nacar, Refah yanlısı ya da Refah'a yakın medyada size karşı kuşku uyandırıcı bir takım yazılar yayınlanıyor. Problem ne?

Nacar: Evet, böyle bazı yazılar yayınlanıyor. Tarikatlarla mücadelemin bunda rolü olduğunu sanıyorum. En önemlisi, ben konuyu dini kesimin dışındaki kamuoyuna da malettim. Oysa onlar, bu konudaki inisiyatifin kendilerinde olmasını istiyorlar. Bana göre RP bu sorunu tek başına çözemez. Sağ, sol, kitlesel bir girişim olmalıdır.

Kimileri sizi "devletin adamı" olarak niteleyen imalarda bulunuyor.

Öyle diyorlar. Ben bağımsız bir kimse olarak çaba harcıyorum. Ama bir an için öyle olduğunu farzedelim. Bu ne anlama gelir? Devletin bir şeyler yaptığını gösterir. Sorunu çözecek olan da zaten devlet değil mi? Devletin çözme niyeti varsa bu iyi bir şeydir. Ama ben kendi inisiyatifimle yaptım. Devletle görüşmek gereklidir. Bu iş bir konsensüs gerektirir.

Devletle eskiden de temasınız oldu mu?

1963 yılında 13 yaşında iken İsmet İnönü'ye bir mektup yazmışım. Biz yoksul bir aileydik. Annem vefat etmişti. Üvey annem vardı ve "seni okutamayız" diyorlardı. Halbuki ben okumak istiyordum. Daha o zamanlarda aykırı bir çocuktum. Oturdum, Başbakan İsmet İnönü'ye bir mektup yazdım.

"Askeri okula gitmem mümkün mü" diye sordum. Paşa'nın Özel Kalem Müdürü bana yanıt verdi. Malum resmi yazılar sarı zarfla gelirdi. Köyümüze böyle bir sarı zarf geldi. Herkes biliyor tabii. Bana nasıl başvuru yapmam gerektiği anlatılıyordu. Tüm köy bu olaya büyük önem verdi ve herkesin aklında kaldı. İşte kimi gazeteciler, kalkıp Darende'ye bağlı köyümüze gitmişler ve mektup işini bulmuşlar...

Görüşmelerin sonu ne?

Öncrilerinizin geleceği nedir?

Her şeyden önce tartışma başladı. Temaslar devam ediyor. Elbette atmosfere bakacağız ve ona göre hareket edeceğiz.

PKK iyi niyetliyse her şey olur. Eldeki askerleri göndersinler. Ateşten vazgeçsinler. Sınırlardan geçiş olmasın. Yığınak yapmasınlar.

Bunlara karşılık devlet ne yapacak?

Devletten de silahı kesmesi istenecek. Sonra meselelere duyguyla değil, akılla yanaşma imkanı doğacak.

PKK'den olumlu bir yanıt aldınız mı?

Teknik zorluk dışında olumlu yaklaşıyorlar.

PKK daha önce de esirleri bırakmıştı. Bunun bir yararı olacak mı?

Bugün olabilir. Atmosfer olumlu.

Görüşmelerin basına sızdırılması durumu olumsuz etkiledi. Basına sizin sızdırdığınız söyleniyor.

Basına ben sızdırmadım. Gerçekten de basına erken yansıdı. Oysa hazırlık yapıldıktan sonra verilmeliydi. Bana göre verilmeliydi de, çünkü kapalı kapılar ardında bu iş olmaz. Bölge milletvekilleri yaptılar bunu. Biz Fetullah Erbaş ile birlikte çalıştık. Erbakan bizden görüşme istedi. Gittiğimiz sırada, Başbakanlık'ta önce İran ve sonra da Irak büyükelçileri vardı. Bu arada İran Cumhurbaşkanı Yardımcısı Hasan Habibi gelecekti. 35-40 dakika görüştük, yetmedi. Bu arada bizi Ulusal Basın Ajansı'ndan Necdet Pekmezci gördü. Sorularına "işimiz vardı" diye yanıt verdik. Ben parlamentodayken Sabah haberi almış. Şamil bana sordu. Anlatmadım. Ama muhalefet kulisine girdiğimde, o bana "neden gerçeği söylemediniz, biz Erbaş'tan öğrendik" dedi. Basına Erbaş, elbette iyiniyetle açıklamış.

Son soru. PKK'yi geri çekmeden, RP, Amerikan baskılarına karşı İran'ı savunamaz. Sizin girişimleriniz İran'la dayanışma işine de yarıyor mu?

Yarar, İran ile ilişkiler için de iyidir, herkes için iyidir.

Atılım, Kurtuluş, Partizan, Partizan Sesi, Odak ve Kızıl Bayrak dergi ve gazetelerinin ölüm orucu değerlendirmesi:

'Faşizme karşı siyasal zafer kazandık'

Kendisini ölüm orucu eyleminin şu ya da bu şekilde öznesi durumunda gören devrimci yayın organları, ölüm orucu eylemini faşizme karşı "siyasal zafer" olarak değerlendirdiler. Haklar için verilen mücadelenin ötesinde siyasi anlamlar taşıdığı belirtilen değerlendirmelerde, eylemdeki "devrimci dayanışma ve işbirliği"nin bu zaferde önemli bir rol oynadığına vurgu yapıldı.

Haber Merkezi - Siyasi tutsakların cezaevlerinden yükselen ve toplumun hemen her kesimini sarsan ölüm orucu eyleminin ardından ilk değerlendirmeler de yapılmaya başlandı. Ölüm orucu gibi, sonuçları cezaevleriyle sınırlı kalmayan siyasi bir eylemin tartışmalarının sürmesi, sonraki süreç üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi, kuşkusuz kaçınılmazdır. Ve yine aynı ölçüde kaçınılmaz olan, her grup veya kişinin bu eylemi kendi dünya görüşü, kavrayışı çerçevesinde yapacak olmasıdır.

Kendisini ölüm orucu eyleminin şu ya da bu şekilde öznesi durumunda gören devrimci yayın organlarında yazılanları, bu değerlendirmelerin en önemlileri olarak kabul etmek; bu nedenle de öncelikle bu yayın organlarında yapılan değerlendirmelere göz atmak gerekiyor.

Aşağıda bu yayınlardan yapacağımız aktarmalar ölüm orucu eyleminin siyasi hedeflerinin ve yürütücülerinin anlayışını kavramak açısından yararlı olacaktır.

Bu nedenle Atılım, Kurtuluş, Partizan Sesi, Odak, Kızıl Bayrak, Partizan isimli gazete ve dergilerin ölüm orucu için neler yazdıklarına baktık.

Ölüm orucunun, siyasi tutsakların sadece hakları için sürdürdükleri bir eylem olarak nitelenemeyeceğini belirten bu yayın organlarının ortak değerlendirmesi, ölüm orucunun bir "zafer"le son bulduğu noktasında odaklaşıyor. Yer yer dışarıdaki mücadelenin ve destek eylemlerinin yetersizliği üzerinde durulurken, yine de "devrimci mücadelenin yükseltildiği" ifade ediliyor ve özellikle "devrimci dayanışma ve işbirliği"nin alınan sonuçta önemli bir rolü olduğuna vurgu yapılıyor. Çoğunlukla elde edilen "zafer"in "12 Eylül sonrası süreçte solun en büyük başarısı" olarak abartılması dikkat çekiyor. Eylemin sonuçları hakkında benzer görüşler bulunmakta birlikte eylemin amaçları, yüklendiği işlevler açısından yapılan değerlendirmelerde farklılıklar gözleniyor.

'RP'nin maskesini düşürme hareketi'

Haftalık Kurtuluş gazetesinin, 3 Ağustos 1996 tarihli sayısının 3. sayfasında "Her anı eylem olan 69 gün", M. Ali Baran imzalı yazıda, iktidarın amacının cezaevlerini okul haline getirmiş tutsaklara saldırarak, oraları en azından "işlevsiz" hale getirmek olduğu, tutsakların direnişini desteklemeyi ve mücadeleyi yükseltmeyi hedefleyen halka da tüm güçleriyle vurup dağıtıp yıldırmayı hedeflediği belirtiliyor. Buna karşı izlenecek taktik de şöyle anlatılıyor:

"Oligarşinin bu taktiğine karşı, devrimci taktik içeride ve dışarıda mücadeleyi daha da radikalleştirerek, tüm ülkeye yayarak, topyekün saldırıya güçlü bir saldırıyla cevap vermek faşizmin oyunlarını bozmaktı."

"Reformist" olarak nitelenenlerin geri çekildiği ileri sürülen yazıda, hükümet olan RP'nin "emperyalistlere ve tekellere" kendisini ispatlamasının denek taşının "tutsaklara vurulacak büyük darbe ve aynı zamanda dışarıda kitle hareketlerinin yok edilmesi" olduğu ifade ediliyor.

"REFAHYOL hükümetinin, bu planının alışılagelenden farklı taktikler uygulayarak bozulabileceği" belirtilen yazıda şu görüşlere yer veriliyor:

"REFAHYOL'un halkla, adaletle, insan haklarıyla, eşitlikle hiçbir ilişkisinin olmadığını, tamamen emperyalistlerin, işbirlikçilerin ve kontrgerillanın istekleri doğrultusunda hareket ettiğini, din bezirganlığı yaptığını halka göstermeliydik. Bunu en kısa sürede hiçbir tereddüte düşmeden, hiçbir demagojiye meydan vermeden, en çarpıcı bir biçimde göstermeliydik. Tutsakların direnişi ölüm orucuna dönüştürerek dışarıdaki mücadeleyi daha da radikalleştirip kitleselleştirerek, burjuva partilerine ve burjuvazinin taze kanı olan Refah Partisi'ne umut bağlayanları uyandırmayı ve saldırıların önüne güçlü bir barikat oluşturmayı başarmalıydık.

Tutsakların direnişi yalnız tutsaklık koşullarındaki bir kısım iyileştirmeler ile sınırlı bir hak alma eylemi değil, doğrudan faşizmle ve onun Refah Partisi ağırlıklı yeni hükümeti ile süren bir hesaplaşma ve bu yeni hükümetin daha doğrusu RP'nin faşist maskesini düşürme hareketiydi. Faşist REFAHYOL hükümetinin saldırılarına halkın karşı saldırısıydı."

'71'den sonraki en sert muharebe'

Haftalık Atılım gazetesinin 3 Ağustos tarihli sayısında, "Zaferimiz ve şehitlerimizin vasiyeti" başlıklı yazıda, ölüm orucu eyleminin '71'den sonraki "en kapsamlı, en sert muharebe" olduğu ileri sürülerek şöyle deniyor: "71 tarihsel çıkışından sonra, devrimci hareketin çeyrek yüzyıllık tarihi bir bütün olarak düşünüldüğünde, merkezinde ölüm orucu müfrezelerinin durduğu bu politik çarpışma ve zafer, devletle devrimci hareketin karşı karşıya geldiği en kapsamlı, en geniş çaplı, en kesin ve sert taktik muharebedir..."

Atılım gazetesi de Kurtuluş gazetesi gibi ölüm orucunun, ANAYOL hükümetiyle başlayan REFAHYOL'la devam eden "topyekün faşist saldırı"ya bir "karşı saldırı" oluşturduğunu yazıyor: "... ikinci topyekün faşist saldırıya karşı, politik tutsakların zindanlarda tutuşturduğu genel direniş, ölüm orucu birliklerinin muharebeye dahil edilmesiyle sert bir politik saldırıya dönüştürülmüş ve hareket, özgürlük isteyen toplumsal kesimlerin en diri, en ileri ve en duyarlı kesimlerinin faşizme karşı birleşik militan genel direnişi boyutuna sıçratılmış, faşist rejimin açık ve kesin politik yenilgisiyle sonuçlanmıştır."

Ölüm orucu direnişinde MGK'nin iradesiyle devrimci iradenin bir kapışmasının bulunduğu belirtilen aynı yazıda, on altı yıldır ilk kez devrimci iradenin faşist rejime kendisini dayattığı ifade ediliyor. Ayrıca "MGK iradesini paramparça eden bir politik kuvvetin açığa çıkarıldığı" vurgulanıyor.

'Zafere mahkum olmak'

15 günlük Partizan Sesi'nin 3. sayfasında yer alan ölüm orucu değerlendirmesinin başlığı, bir grup ölüm oruççusunun kullandığı slogandan oluşuyor: "Zafere mahkum edilenler, ölümü küçülterek yenerler!" "Gerçek tam da böyleydi" diyen Partizan Sesi yazarı, "Zafere mahkum" olmanın anlamını şöyle açıklıyor: "... başkaca bir çıkış yolunun, bir hayat imkanının kalmaması demekti. Ülkeyi kan gölüne çeviren, çığlığa ve mateme boğan, sayısız katliam, kayıp-cinayet ve adaletsizlik yapan hiç kimsenin sorgulanmadığı, hiçbir zalimin ettiğini bulmadığı bir rejimde, halkın zaferi dişle, tırnakla koparıp almaktan başka çaresi kalmamıştı. Alçaklığın kol gezdiği, katliamcı-avukatların "adalet"e "bakan" olduğu bir ülkede, cezaevlerindeki bu onur ve namus abidesi insanlar, yani o birer birer ölüme koşanlar, zafere mahkum olan bir halkı temsil ediyorlardı.... 'Ya demokrasi ya ölüm' demekten başka çare kaldı mı? Hayır! Öbürü daha korkunç bir ölümdür çünkü. Bu halk boğazlanmayı bekleyen koyun sürüsü değildir."

Bugünkü koşulların 'Ya demokrasi ya ölüm' ikilemi yarattığı ileri sürülen yazıda, siyasi tutsakların da bu ikilem içinde "ölümü" seçtikleri ve iktidarın teslim alma planını bozdukları, dışarıdakilerin de bu "dövüşken ruhu" taşımaları gerektiği söyleniyor.

'Sınıf savaşında yeni dönem'

Özel sayı olarak yayınlanan Partizan dergisinin, "Şehitlerimizle faşizme diz çöktürdük" manşetiyle kapakta yapılan değerlendirmesinde ise, "Siz faşistsiniz, biz devrimciyiz! Ve bu muharebeyi 'Biz kazanacağız!' dedik. Kazandık" deniliyor. 3. sayfada yer alan yazıda, eylemin "Türkiye devrimci hareketinin, ortak hedeflerle sürdürdüğü en kapsamlı ve en etkili direniş" olduğu belirtilerek, bu siyasal zaferle birlikte "yeni bir dönemin başladığı" ileri sürülüyor. "Ölüm orucu direnişimiz 1 Mayıs '96 başkaldırısıyla bütünleştirip değerlenderdiğimiz ülkemiz sınıf savaşımında yeni bir dönemin başladığını net bir biçimde belirlemek gerekir" diye devam eden yazıda, bu yeni sürecin özellikleri ise "devrim ve karşı-devrim güçleri arasındaki hesaplaşmanın şiddetlenmesi", bu hesaplaşmanın "toplumun ara tabakalarını da saflaşmaya zorlaması", "halk yığınlarının öncü güçleriyle bütünleşme sürecine girmeleri" olarak sıralanıyor. Ayrıca bu süreçte "işçi sınıfı ve emekçi halkın", "savunma ruh hali parçalanmış", "direnme, saldırma ve kazanma bilinci ve ruhu" kazanmasının sağlandığı ileri sürülüyor.

Partizan dergisi de ölüm orucu eylemini "faşizmin topyekün saldırı ve imha politikasına karşı zindanlarda başlatılan bir başkaldırı" olarak değerlendiriyor.

'Karşı- devrim büyük yenilgi aldı'

15 günlük gazete Kızıl Bayrak'ın 3. sayfasında yayınlanan "Faşist rejim dize gelecek!" başlıklı yazıda, ölüm orucu eylemi son yıllarda "faşist rejime vurulmuş en büyük siyasal darbe" olarak nitelendiriliyor ve eylemin siyasal içeriği konusunda şunlar söyleniyor:

"Faşist sermaye diktatörlüğünün son aylarda başlattığı genel saldırının odak noktasıydı zindanlar. Zindanlar şahsında gerçekte devrimci ve emekçi hareketine boyun eğdirilmek isteniyordu... Devrimci tutsaklar bunu gözeten bir bilinçle hareket ettiler. Bunun gerektirdiği bir kararlılık koydular ortaya. Diktatörlüğün hesapları bu bilincin ve kararlılığın oluşturduğu sert ve yıkılmaz duvara çarptı ve gelinen yerde tuz-buz oldu. Karşı- devrim büyük bir politik ve moral yenilgi aldı." Aynı yazıda, rejimin 1 Mayıs ve bayrak provokasyonlarıyla yarattığı olumsuz havanın tersine çevrildiği ve bu durumdan en iyi şekilde yararlanılması gerektiği belirtiliyor.

Aylık yayınlanan Odak dergisinin "Gündem" başlıklı yazısında da ölüm orucunun kazanımları şöyle özetleniyor: "Türkiye devrimci hareketi ve demokrasi güçleri cezaevleri direnişinden alın akıyla çıktılar. Önemli bir zafer kazanıldı. Faşizmin saldırıları boşa çıkarıldı. Faşizm geri adım atmak zorunda bırakıldı. Oligarşi teşhir oldu. Devrimci hareketler büyük prestij kazandılar." Türkiye solunun 12 Eylül'den bu yana kamuoyunda ilk kez güçlü bir etki yarattığı ileri sürülen yazıda, bu olumlu havanın tersine dönmemesi için sol içi ilişkilerde geçmişte yapılan hataların gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanıyor. Bu konuda şu görüşlere yer veriliyor: "Bu prestije gölge düşürecek tutum ve davranışlardan titizlikle kaçınmak gerekiyor. Solun itibarını düşürecek, sol hareketler arasında oluşmuş olan iyi ilişkileri bozacak, dar grupçu, bağnaz, pragmatik tutum ve davranışlardan kaçınmak gerekiyor. Sol içi ilişkilerde geçmişte yapılan hataların gözden geçirilmesi gerekiyor. (...) Aksi halde bugünkü hava yapılacak hatalarla fazla zaman geçmez, tersine döner."

'Devrimci birlik' başarının önkoşulu

Ölüm orucu eyleminin, 7 devrimci grubun oluşturduğu Cezaevleri Merkezi Koordinasyonu tarafından yürütülmüş olmasına, söz konusu dergilerde yapılan değerlendirmelerin tümünde özel bir vurgu yapılıyor. Atılım gazetesi, bu "devrimci işbirliği"nin "sürece damgasını vuran asıl etken" olduğunu belirterek "...bugün hiçbir akım ya da örgüt tek başına bu toplumsal ve politik etkiyi yaratamazdı" diyor. Devrimci işbirliğinin tutsakların "politik vasiyeti" olduğunu da kaydeden Atılım, ölüm orucu şehitlerinin sohbetlerinde, mektuplarında ve yazılarında en önemli vurguyu "birleşik mücadeleye ve siper yoldaşlığı"na yöneltmiş olduklarını dile getiriyor.

Kurtuluş gazetesi de, "Devrimcilerin ileri ve kalıcı birliği, 'kurduk' demekle gerçekleştirilecek basit bir olay değildir (...) ölüm orucu direnişi bu yanıyla da değerlendirilmesi gereken ciddi bir sınav olmuştur" değerlendirmesi yapıyor. "Devrimci güçler birlik olduklarına ağır bedeller ödeseler de küçümsenemeyecek bir güç olduklarını, doğru politika ve taktikleri hayata geçirerek önemli sonuçlar yaratabileceklerini göstermişlerdir."

Partizan Sesi gazetesi tutsakların işbirliğini coşkuyla karşılıyor ve şöyle diyor: "Cezaevleri Merkezi Koordinasyonu şan olsun sana! O örgütlenme demekti, örgütlü direniş demekti. (...) Cezaevi Merkezi Koordinasyonu, onca örgüt ve düşünce farklılıklarına rağmen olağanüstü bir mücadele yoldaşlığı yarattı. Şan olsun özgürlük tutsaklarımızın şanlı koordinasyonuna! Onların halkın mücadeleci birliğine örnek olan bu davranışı bütün alanlarda yankısını bulacaktır."

Yazılan tarih hükmünü verir

Selim AÇAN

Türkiye cezaevleri, 20 Mayıs-27 Temmuz arasında tam 69 gün boyunca ölümüne yürütülen bir **Genel Direniş**'e sahne oldu. Kitleselliği, militanlığı, ödenen bedellerin büyüklüğü, yankıları ve sonuçları itibariyle herhangi bir cezaevi direnişinin çok ötesinde bir anlama sahiptir bu direniş. Olgu ve süreçlere kendi küçük ve dar penceresinden bakma alışkanlığına sahip küçük burjuva devrimciliğinin her şeyi abartma hastalığına kapılma endişesini duymaksızın şu gerçeği tespit etmek gerekir: 45. günden sonra **iki ayrı biçim** altında (TİKB davalarından yargılanan komünist tutsaklar tarafından sonuna dek **kitlesel süresiz açlık grevi**, 7 devrimci örgüt tarafından ise seçilmiş güçlerle yürütülen ölüm orucu) sürdürülen bu genel direniş, en başta boyut olarak Türkiye'deki zindan direnişleri tarihinin doruk noktasıdır. Benzeri herhalde dünyada da yoktur.

Ancak onun politik-tarihsel anlam ve öneminin salt bu evrensel ölçekteki büyüklüğünden ileri geldiğini düşünmek, onu aşırı darlaştırmak ve sığlaştırmak olur. Bu direnişi devrimci açıdan asıl büyük ve tarihsel kılan özellik, Türkiye'deki sınıf mücadelesinin önümüzdeki süreçte gelişim seyri, devrim ile karşıdevrim arasındaki sınıfsal dengelerin hangi yönde nasıl kurulacağı üzerinde belirleyici öneme sahip bir çatışma olmasından ileri gelir. Bu öz kavranmadığı sürece, bu çatışma bazı gözlere elbette ki "gereksiz yere abartılmış bir sorun", "gündem saptırma" vb. olarak görünür. "Yüksek politika" adına ileri sürülen bu tür görüşler, devrimci ruhtan yoksunluğun, insani duygu ve duyarlılıkların dahi nasıl köreltildiğinin yeni bir kanıtı olmanın ötesinde, akıl almaz bir politik körlük ve aymazlığın ifadesidir aynı zamanda.

Tahsin Yılmaz

Osman Akgün

Ulaş Hicabi Küçük

Bu direnişi devrimci açıdan asıl büyük ve tarihsel kılan özellik, Türkiye'deki sınıf mücadelesinin önümüzdeki süreçte gelişim seyri, devrim ile karşı devrim arasındaki sınıfsal dengelerin hangi yönde nasıl kurulacağı üzerinde belirleyici öneme sahip bir çatışma olmasından ileri gelir.

Çatışma, cezaevleri zemininde patlak vermiş, cezaevleri ekseninde gelişmiştir. Ama bu görüntü yanıltıcı olmamalıdır. Saldırı ne salt cezaevlerinde bulunan komünist ve devrimci siyasi tutsaklara yöneliktir, ne de salt cezaevleriyle sınırlı bir yıldırma ve teslim alma politikasından ibarettir. Saldırının özünde, faşist karşıdevrimin, krizin ağırlaşmasına paralel olarak gitgide daha radikal ve daha kitlesel biçimlerde sokağa taşmaya başlayan toplumsal muhalefet hareketinin önünü kesme, onu öncüsüzleştirme, dipten gelen bu dalganın genç ve deneyimsiz öncülerini biçme, devrimci hareketin sınıfla, emekçi kitlelerle, kısacası sokakla birleşmesine meydan vermeme amacı ve yönelimi vardır. Bu öz kavranamadığı sürece, rejimin cezaevlerinde bulunan devrimci siyasi tutsaklara karşı neden şimdi ve nasıl bu kadar gaddarca bir saldırıya yeltendiği anlaşılamaz. Neden "ölümler olmadan önce değil" de, 12 yiğit devrim savaşçısının birer-ikişer toprağa düşmesinden sonra çözüme yanaştığı "anlaşılamaz." 60 yaşındaki analara bile o kadar vahşice saldırmasının nedeni "anlaşılamaz." 40'ını aşmış olanından 17'sinin baharını yaşayanına kadar yüzlerce komünist ve devrimci tutsağın, kelimelerin tanımlayamayacağı bir coşku, kararlılık ve gönüllülükle ölümlerin en acılısını kovalamaya çıkmasındaki ataklık ve sakınmasızlığın sırrı "anlaşılamaz."

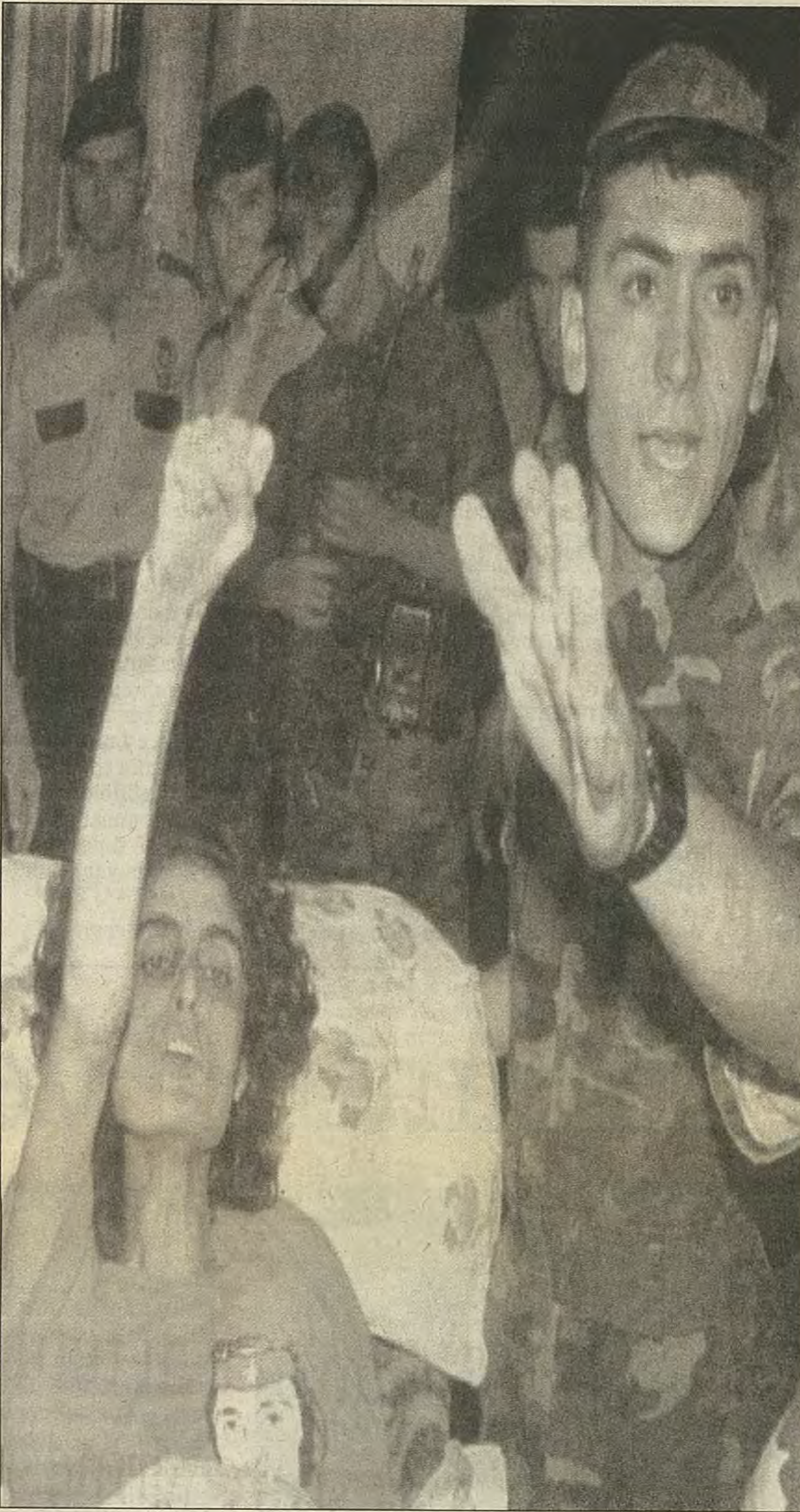
Neyse ki tarihin mantığı ve ölçüleri bu denli sığ ve ruhsuz değildir. O herkesi ve her şeyi yerli yerine oturtacak kadar adildir. Burjuvaziye ve onun faşist cellatlık rejimine ölümler pahasına da olsa kanırta kanırta diz çöktürten Mayıs-Temmuz Genel Direnişi'nin devrimci politik zaferinin sonuçlarını görmek, yaşamak ve solumak için çok beklememiz gerekmeyecek. Kapitalist sömürünün ağırlığı, faşist devlet terörünün boğucu baskısı altında bunalan kitlelere çıkış yolunu o daha şimdiden göstermiştir. Bedeli ne olursa olsun direnmekten ve dövüşmekten başka bir yol olmadığını o daha şimdiden göstermiştir. Sınıf düşmanlarımız ne kadar gaddar, hayasız ve saldırgan olursa olsun onun yenilebileceğini ve kazanabileceğimizi göstermiştir. Devrimci irade ve kararlılığın teslim alınamayacağını göstermiştir. Komünist ve devrimci örgütlerin sınıf ve emekçi kitlelerle birleşmelerinin önünün alınamayacağını göstermiştir. Sınıf kavgasının önümüzdeki süreçte ne kadar çetin ve sert geçeceğini göstermiştir. Bunun bedellerini göze alamayan bir "devrimcilik" ve "sosyalistlik" iddiasının bu topraklarda fazla bir kıymet-i harbiyesinin ve geleceğinin olamayacağını göstermiştir. Kısacası bu süreç arif olan için paha biçilmez derslerle doludur.

Türkiyeli komünistler ve devrimciler, ücretli kölelik düzeninin üzerine bundan böyle bu derslerle de silahlanmış olarak yürüyeceklerdir.

Devrimciler öldü, Yaşasın devrim!

Bayrampaşa Cezaevi'nde TİKB davasından tutuklu

Toplumsal muhalefetin 'sağ'ı ve 'sol'u

İktisadi, siyasi vb. araçlar vasıtasıyla bu dünyanın nimetlerinden faydalanma şansına sahip olamayanların, bu dünyayı "yaşanılası bir dünya" olarak algılamaları da mümkün değildir. Onların, bu dünyayı "yaşanılası bir dünya" olarak algılayabilmesi için, kendilerinin öznesi olacakları yeni bir dünya tasavvuruyla zihinsel bağ kurmaları gereklidir.

Erdal KARA

Önce bir yanılgıyı bertaraf etmekte fayda var. Açlık grevlerinin ölüm orucuna dönüşmesi üzerine, toplumsal muhalefet hareketinin farklı sektörlerinden ya da tek tek mulahif unsurlardan bir itiraz yükseldi. Ölüm orucunun uygun bir eylem biçimi olmadığı iddiası. Eğer, politik konjonktüre dayanan bir analiz ile karşı karşıya olmuş olsa idik, tartışma politik bir zeminde yürütülebilirdi. Oysa ki gerçek böyle değil.

Tarihen, içinde yaşamış oldukları dünyanın nimetlerinden faydalananlar, bedenlerini politik mücadelenin bir aracı olarak kullanma alışkanlıklarını edinmemişlerdir. Bu dünya, her zaman için, egemen sınıfların bireyleri için vazgeçilemeyecek bir mekan olmuş, ellerinde tuttukları siyasal, iktisadi vb. araçlar, siyasal mücadele arenasına bedenlerini sürmelerini gereksiz kılmıştır. Ezilenler açısından ise, tarihen tam tersinin gerçekleştiğini biliyoruz. İktisadi, siyasi vb. araçlar vasıtasıyla bu dünyanın nimetlerinden faydalanma şansına sahip olamayanların, bu dünyayı "yaşanılası bir dünya" olarak algılamaları da mümkün değildir. Onların, bu dünyayı "yaşanılası bir dünya" olarak algılayabilmesi için, kendilerinin öznesi olacakları yeni bir dünya tasavvuruyla zihinsel bağ kurmaları gereklidir. Bu gerçekleştiği takdirde, ezilenlerin bedenlerini siyasal mücadele arenasına sürmeleri de mümkün ve gerekli hale gelir. Mümkündür çünkü, çilesini çektikleri bu dünyanın değişebileceği düşüncesi, bu dünyanın tasavvur edilen dünya lehine terkedilebileceği inancını doğurur. Gereklidir, çünkü egemenlerin aksine ezilenler, iktisadi, siyasi vb. egemenlik araçlarına sahip olamadıklarından, kendi bedenlerini siyasal mücadele arenasına sürme zorunluluğuyla sık sık yüz yüze kalırlar.

Eğer durum böyleyse, yaygın bir şekilde, ölüm orucunu bir eylem türü olarak, kategorik olarak reddetmenin nedeni nedir? Kanımca, son yıllarda, dünyadaki gelişmelerin de etkisi altında, insanların düşünceleri doğrultusunda kendilerini feda etmesi düşüncesinin erozyona uğraması söz konusudur.

Bir diğer yanılgıyı da bertaraf etmekte fayda vardır.

Ölüm orucunu ısrarla yürüten siyasal çevrelere, bu çevrelerin nesnel durumlarını analiz etmekten çok, ideolojik yargılarla yaklaşılmaktadır. Örneğin, "ölümlerin gerçekleşmesini istiyorlar", "ölüler üzerinden politika yapıyorlar" türü yaklaşımlar buna örnek olarak gösterilebilir. Bu yaklaşımlar, durumu aydınlatıcı olmaktan uzaktırlar.

Çok sayıda öncünün 'tutsak'lığı

Örneğin DHKP-C'yi ele alalım. Bu çevre politik kurgusu itibariyle, kendisini "öncü savaşı" yürüten bir konumda tanımlamaktadır. Bu "savaş", her ne kadar geniş yığınların desteğini almış bir "savaş" olarak lanse ediliyorsa da, gerçekleşen esas olarak, devletin silahlı aparatıyla bu çevre arasında cereyan eden mücadeledir. Böyle bir mücadele yöntemi, çok sayıda öncünün "tutsak" alınması sonucunu doğurur ve bu işe girişen de bu durumu önceden varsaymaktadır. Böylesi bir mücadele yürüten bir siyasal çevrenin, cezaevlerine siyasal mücadeleyi esas alan çevrelerin, partilerin yüklediği anlama benzer bir anlamı yüklemesi beklenemez. Nasıl ki, "öncü"', "hücre evi"nde teslim olmamayı prensip olarak benimsemişse, cezaevlerinde de benzer bir tutum takınacaktır. İç tutarlılık söz konusu olduğunda, karşılaştığımız durumda şaşılacak bir yan bulunmamaktadır. Zaten, bu perspektif, doğası gereği, cezaevlerini "öncü savaşı"nın yürütüleceği önemli bir alan olarak değerlendirir ve bu alan onlar için toplumsal muhalefetin yönlendirileceği çok sayıda "tutsak öncünün" bulunduğu bir odaktır. Böylesi bir değerlendirme, bizi yanılgılardan uzak tutar. Daha da ötesi, ancak egemen sınıflar ve halk sınıfları katındaki yönelimleri doğru değerlendirdiğimiz takdirde, toplumsal muhalefete kendi eylemimizle yön verme şansına sahip olabiliriz.

Cezaevleri direnişi sırasında, yukarıda saydığımız iki yanılgının değişik versiyonlarıyla yüz yüze geldik. Bu yanılgıların toplumsal muhalefete kendi eylemimizle yön vermek açısından bizleri önemli zorluklarla yüz yüze bıraktığını ilk elde tespit etmek gerekir.

Her zaman için, bizim irademizin dışında, toplumsal muhalefet alanında farklı mücadele yöntemleri olacaktır ve kendimizi belirgin bir biçimde tanımlamak siyasal mücadelenin gereğidir. Bu tanımlama bir toplum tasavvuruna dayandırıldığı ölçüde sağlıklı bir çerçeve sunma olanaklarına sahiptir. Yoksa, tarihen yapılageldiği gibi, bir başka çevreye ve onun argümanlarına karşı kendi kendimizi tanımlamaya girişmek, toplumsal muhalefet hareketinin birbirini destekleyen anlamlı ayrı bütünlükler olarak şekillendirmeye değil, ayrıştırmaya ve birbirleriyle uzlaşmayan öğeler olarak konumlandırmaya neden olur.

Kurgusal alan

Kuşkusuz, kendini tanımlama çabası siyasal mücadele içerisinde edinilen yer ile anlam kazanır. Sosyalist hareketimizde sıkça yapıldığı gibi, toplumsal muhalefet hareketinin diğer öğeleriyle aramızdaki farklılığı "ideolojik mücadele" yoluyla belirginleştirmeye çalışmak, hareketi dağıtıcı işlev görür. "İdeolojik mücadele", esas olarak egemen sınıfların ve onların ideolojik hegemonyasının karşısında mücadele yürütülecek bir alan olarak şekillenmelidir. Böyle mi yapılmıştır? Hayır, tam tersi. Bu tarihsel gerçekliğin kendisi, sosyalizm tarihine musallat olmuş kilit önemdeki bir sorunun varlığını ve onun aşılmasını önümüze koyar.

"İdeolojik mücadele" alanı, kurgusal bir alandır. Toplumsal muhalefet hareketinin diğer öğeleriyle aramızdaki farklılıkları bu alandan tanımlamaya çalışmak, bizi ve benzer tepkiyi biçimlendiren karşımızdakini kurgusal alanın girdabında daha fazla sürükler. Böylesi bir süreç, toplumsal muhalefet alanının egemen sınıflar karşısında anlamlı bir bütünlük oluşturması olanağını ortadan kaldırır.

Marksist bir sosyalizm kendini bu biçimde tanımlamaktan kaçınmalıdır. Siyasal parti ya da çevre olarak kendimizi tanımlayan politik pratiğimiz olmalıdır. Toplumsal muhalefet hareketinin diğer öğeleriyle olan farklılık da, esas olarak bu politik pratikten çıkmalı, daha doğrusu bu politik pratikte "görünür" olmalıdır.

Diğer bütün düşünce akımlarıyla, bir düşünce akımı olmaktan öte tanımlanması gereken marksist bir sosyalizm arasındaki en temelli fark budur.

Marksist bir sosyalizm insanları politik mücadelenin gerçek özneleri haline getirebilir. Kurgusal alanın sınırları içerisinde kalınarak, zihin politik pratik dolayımıyla anlam kazanmadığında, insanın bir tür olarak özgürleşmesinin de olanaklarının önü açılmamış demektir.

Bunları niçin anlatıyoruz? Cezaevleri direnişi dolayısıyla yüz yüze kaldığımız yaklaşımlar böyle bir çerçeve çizmeyi kanımca zorunlu kılmaktadır. Bu direniş sırasında, ÖDP'de ve diğer siyasal çevrelerde, direnişin niçin desteklenip, desteklenmeyeceği, direnişi yürütenlerle aramızdaki farklılıkların tanımlanmasının kesinlikle gerekli olduğu tartışmalarda önemli bir faktör oluşturmuştur. Oysa ki önemli olan, cezaevleri direnişi karşısında nasıl bir politik pratiğin inşa edildiğidir. Direnişin karşısında, örneğin ÖDP'nin, eleştirisinin kurgusal değil, politik pratiğinde "görünür" olması gerekliydi. Sosyalizm tarihinin değerlendirilmesinden çıkarılacak en önemli derslerden birisi budur.

Öte yandan, bir diğer önemli sorun, bu politik pratiğin, partinin ve toplumsal muhalefet hareketinin bütün düzeylerine karşılık verecek siyasal etkinlikler toplamı olarak planlanması gerekliliğidir.

Çünkü, toplumsal muhalefet hareketi, farklı bilinç durumlarına ve farklı örgütsel gelişkinliklere tekabül eden bir toplamdır. Bu farklı düzeyler için, farklı siyasal etkinlikler tanımlanmazsa, tepkiler kendiliğinden ya da başka siyasal çevrelerin açtığı alan çerçevesinde şekillenirler. Toplumsal muhalefet hareketinin "öncülüğü" iddiasında olan, farklı düzeyler için farklı siyasal etkinlik biçimlerinin planlanmasını gerçekleştirmek durumundadır. Ancak böylelikle toplumsal muhalefet hareketine kendi eylemimizle yön verebiliriz ve bu tutum, diğer siyasal çevrelerden farklılığımızı eskiyi aşan bir tarzda tanımlamamızı mümkün kıldığı gibi, politik pratiğimizde "görünür" olan bu eleştiri, toplumsal muhalefet hareketinin "sağ"ını da, "sol"unu da eğitecek olan biricik yoldur.

Faşizm, 'Uzun Bıçaklar Gecesi' ve islamcı hareket

Ömer FİKRET

İslamcı hareketin kavranmasında faşizme ilişkin öğrendiklerimiz, üstüne basabileceğimiz sağlam zemin oluşturuyor. Nasıl ki faşizmin tarihi, aynı zamanda faşizmin teorik tahlilinin de tarihiyse, benzer biçimde islamcı hareketin tarihi de onu anlama çabası ile çakışıyor. Burada bir tür eşzamanlılık söz konusu. Zira karşımızda bildik olmayan çok farklı veçheleri bir arada barındıran yeni bir olgu yükseliyor. Bu yeni olgu birçok özelliği ile faşizmi hatırlatırken, doğası gereği bazı açılardan da ondan farklı. Ve bu yüzden onu baskıcı niteliğine ve kitle tabanına bakarak basitçe faşizmle eşitlemek yanlış olacaktır ki, bu yanlışlık ona karşı mücadelemizde ciddi zaaflara yol açabilir.

Faşizm ve 'Uzun Bıçaklar'

Bilindiği gibi faşizm yükselen bir işçi hareketine, yükselen bir devrimci dalgaya karşı gelişen bir harekettir ve küçük burjuvazinin ve sermayenin yaklaşan devrimden korkusunu devşirir. "Geç kapitalist toplum derinden sarsıldığı zaman, sarkaç daima önce sola gider, ancak işçi sınıfı hareketi başarısızlığa uğradıktan sonra sağın vakti gelir." Sermayenin iktidarı hiç de hazzetmedikleri faşistlere devretmeleri artık değerin yaratılıp gerçekleştirilmesi krizinin bizzat faşist iktidar eliyle aşılabileceğine ikna olmalarıyla açıklanır. Ve sermaye önceden ciddiye almadığı faşistleri devrim tehdidi yükseldikçe kaale almaya, desteklemeye başlar.

Bu aynı zamanda faşist hareket içinde de mücadelenin keskinleşmesi anlamına geliyor. Yoksullar ve umutsuzlar, deklase unsurlar tüm kötülüklerin kaynağını sermayede, patronlarda görmeye çok hazırdırlar. Tüm klasik faşist hareketlerin içinde bir şekilde barınan "sermaye düşmanı", "devrimci" kanatlar, hareketin önderliği ile sermaye temsilcilerinin kucaklaşmasından sonra hızlı biçimde tasfiye edilirler. Nazi partisi içinde SA denilen militer birliklerin, SS tarafından bir gecede tüm şefleri öldürülerek tasfiye edilmesi (tarihe "Uzun Bıçaklar Gecesi" adıyla geçmiştir) böylesi bir gelişmenin sonucudur. MHP içinde de böylesi unsurların varlığı biliniyor. Ülkü Ocakları içinde marjinal bir kesim "Bossa, Lassa, Anayasa" yaklaşımındalar. Ama bu İspanyol Falanj'ından İtalyan faşistlerine kadar tüm faşist yapılanmalarda, faşist hareketin doğası gereği bulunagelen, ama aynı zamanda da ömrü fazlaca olmayan bir eğilim.

İslamcı hareketin gelişimi ise yukarıdaki bağlamda faşizmin gelişiminden farklı bir seyir izliyor. Ve onun konumunu karmaşıklaştırıp, kitlelerin -ve hatta kimi zaman bazı sosyalistlerin de- bilincini bulandıran da bu.

Faşizm ve islamcılık

1. Öncelikle islamcı hareketin 19. yüzyılda ortaya çıkışı milliyetçi bir hareketin henüz oluşmadığı koşullarda sömürgeciliğe karşı mücadelenin bir ürünü. Bu yanı ile milliyetçiliği ikame ediyor, faşizm gibi milliyetçilik temasını işliyor. Ama bu ezilen bir ulusun milliyetçiliği. Bu yanıyla islamcılık demokratik devrime karşı mücadele eden geçmiş düzenin dini olarak kavranmamalı. Aksine o sömürgeci batıya karşı oluşan ulusal kimliğin ikamesini sergiliyor. Ancak bu siyasal İslamın otomatik olarak anti emperyalist olduğu anlamına gelmez. Zira bilindiği gibi tutarlı bir anti emperyalizm ancak anti kapitalist bir perspektifle mümkün. Ki anti sömürgecilikle ve sermayenin onaylanması ile sınırlı ulusal hareketler derhal emperyalist sistemin parçası olmak duru-

İslamcı hareketin gelişimi ise faşizmin gelişiminden farklı bir seyir izliyor. Ve onun konumunu karmaşıklaştırıp, kitlelerin -ve hatta kimi zaman bazı sosyalistlerin de- bilincini bulandıran da bu.

2. İslamcı hareket faşizmin aksine yükselen bir işçi hareketine karşı, onunla savaşarak güçlenmiyor. İşçi hareketinin yokluğunda onu ikame ederek, onun bazı fonksiyonlarını, muhalif pratiğini ikame ederek yükseliyor ki, bu onun karekterini belirlemede önemli bir nokta. Yazının başında alıntıladığımız sarkaç benzetmesine dönersek, işçi hareketinin zayıflığında sarkacın daha baştan islamcı gericiliğe yönelmesinden ve hatta kriz durumunda muhalefetin islamcılığın daha koyu tonlarının gündeme gelmesinden söz edebiliriz. Böylece yukarıda faşizmin, tabanındaki "radikal" unsurlarla ilişkisinden daha karmaşık bir durum ortaya çıkıyor. Hareket içinde A. Dilipak'ın altını çizdiği gibi "donsuzlarla burjuvalar karşı karşıya" kalıyor. Diğer bir deyişle "Uzun Bıçaklar Gecesi" operasyonu karmaşıklaşıp zamana yayılıyor. Böylece islamcı hareketin gündelik pratikteki yüzü kitleler ve hatta sosyalist hareketin bazı kesimleri açısından faşizmden çok daha aldatıcı olabiliyor.

Dünyanın bir kıyısına itilmiş halklar

3. İslamcı harekelte faşist hareketin aynı kitle tabanına dayandıkları sıkça yazıldı. Bu kitle tabanı umutsuzdur, yoksuldur, özellikle islamcılık dikkate alındığında sömürgeci batının her belanın müsebbibi olduğunu düşünür, artık kalkınma umudu kalmamış, dünyanın bir kıyısına itilmiş halkların işsizleridir. Faşizm ve islamcılık karşı devrimci umutsuzluğun partileridirler. Böylesi bir kitle tabanında batı hegemonyası ve kültürü ile aynılaştırılmış bir sermaye düşmanlığının kolayca yayılması doğaldır. Dünya mazlumlar ve zalimler olarak ikiye ayrılmıştır. Ve böylesi bir taban işçi hareketine karşı sokak savaşı vermeden onun yokluğunda güçlendiğinde doğallıkla sınıf hareketinin muhalif özelliklerini de maseder. Faşist hareket için ise her ne kadar aynı tabana dayansa da "komünizm" heyulası bilinci belirleyen önemli bir tehdittir ve hareketin içindeki sermaye karşıtı güçlerin işçi hareketinin argümanlarını masetmesi, hareket içinde meşrulaştırılması güçleşir ve zaten en kısa sürede bu unsurlar tasfiye edilir. İslamcılıkta bu tavır içkin bir hal alıyor ki kafa karıştıran da budur.

İslamın sokaktaki gücü

Şüphesiz burada söz ettiğimiz kesimler İslamın sokaktaki gücüdür, yoksa onun sermayesinin, esnafının vb. tavrı haliyle oldukça farklı olacaktır. MÜSİAD başkanı Erol Yarar'ın İslamı ile kundura işçisinin İslamının farklı olması doğaldır. Bu öylesine bir çelişki ki, İran Devrimi'nden sonra hükümet emekçilere karşı liberal politikalara yöneldiğinde sol bir hareket ortada olamadığından bu politikalara karşı muhalefeti daha radikal islamcı çevreler yürütüyorlar. İslamcılığa karşı muhalefet ancak daha koyu bir islamcılık eliyle yürütülüyor: "Hizbullahi direniş çekirdekleri hazırlanın!" Faşist harekette sermaye düşmanlığının nefes alabileceği söylem derhal ortadan kaldırılırken islamcı hareket içinde bu tavır islami nasslara sadık kalınmak kaydı ile meşruiyetini koruyabiliyor.

4. İslamcılık emperyalist ülkelerde gelişen bunalımın bir uzantısı olarak ser-

leştirilmesi arasındaki bunalımın aşılması için faşizmin üstlendiği benzer bir işlev de ediniyor. Tüm toplumsal kazanımların yok edilmesi, kitle örgütlerinin, sendikaların kapatılması, siyasi partilerin baskı altına alınması vb. Devlet gücünün merkezileştirilmesinde bu önlemler paketi vazgeçilmez bir unsurdur. Devletin salt teknik yöntemlerle merkezileşmesi olanaksız olduğundan "sivil" yapılanmalarla bu merkezileşmenin yoğunlaştırılması anlamında yönetimin burjuvazinin elinden alınıp, burjuvazi adına kullanılması biçiminde de faşizmle benzeşiyor.

Burjuvazi ve islamcılık

Ama kritik soru da burada yatıyor. Ortada bir devrim tehlikesi yoksa burjuvazi neden islamcı bir iktidara razı olsun?

O zaman islamcıların iktidarından ne anlaşılacağı önem kazanıyor. Burjuvazi, marksist bir kavramı biraz zorlayarak kullanırsak, islamcıların "siyasal bir devrim" yapmasına razı olmayabilir, ama pekala da düzen kuralları içinde, mevcut siyasal düzenin genel çerçevesini değiştirmeden iktidar olmalarında da bir sakınca görmeyebilir. Bu islamcıların gerici baskıları yoğunlaştırmalarını, ülkeyi sermaye için güllük gülistanlık bir hale getirmelerini dıştalamaz. Bilindiği gibi kapitalizmle siyasi demokrasi arasında zorunlu bir bağlantı yoktur.

Ancak bunun için somut islamcı gücün niteliği önem kazanıyor. Bu da her özgül hareketin kendi özgül koşullarında değerlendirilmesi gerektiği ve bu anlamda da kimilerinin sandığı gibi islamcı hareketin standart bir biçimi olmadığının kavramak anlamına geliyor. Son on yılda özellikle Müslüman Kardeşler'in Ömer Tilmisani hattına girmesiyle parlamenter yöneliş hareketin bütünü içinde bir ağırlık kazandı. Örnek vermek gerekirse, Cezayir FIS'ı parlamenter yoldan iktidarı zorlamak anlamında RP ile benzetilebilirse de somut gelişme koşulları ve bunun sonucunda hereketin niteliği oldukça farklıdır. FIS uzun bir sömürgecilik yaşamış, oldukça zorlu bir ulusal mücadele vermiş ve hala Fransa ile bağlarını koparamamış bir ülkenin islamcı hareketi iken, RP çok farklı koşullarda gelişmiştir.

RP ve iç saflaşma

Pekala, Refah tabanının böylesi bir tartışma içinde konumlanışı nedir? Şunu baştan söylemek gerekir ki, islamcılığın ezilen kitlelerin gözünü boyaması ve bunun kırılabilmesi meselesi ele alındığında işimizin, örneğin bir Cezayir sosyalistlerinden daha kolay olduğu söylenebilir. Zira RP için de sınıfsal konumlanış, donsuzlarla patronların ayrışması daha belirgindir. Bu, şüphesiz Türkiye islamcı hareketinin tarihi kökenlerine giderek anlaşılabilir. Kemalizmin İslama yoğun saldırısı ancak 1940'ların sonunda hafiflemeye başlamıştır ve zaten siyasete uzak olan bastırılıp dağıtılmış

rın diğer İslam ülkelerindeki "islami yenilenme"ye düşmanlıkları onları daha sonra uzunca bir süre DP'nin gölgesine sığınmaya itti. S. Nursi'nin çizgisinin de esasen anti-komünizme oturması bağımsız bir islamcı siyaseti 1970'lere kadar erteledi. Bu anlamda Türkiye islamcılığı esasen gecikmiş ve ana çizgisi ulema tutuculuğu ile devletçilik arasında salınan bir hat izlemiştir. Bunun sonuçları RP'nin kimliğinin oluşmasında çok etkili oldu. RP'nin yoksullara yönelişi esasen '80'lerin ürünüdür ve İran Devrimi'nin de bu çerçevede bazı etkileri oldu. Ama bu yönelişin hareketin karakterini değiştirdiği söylenemez. Refah çizgisindeki sanayici ve işadamlarını bir araya toplayan MÜSİAD gibi bir kurumun ortaya çıkması, "Asya Kaplanları"nı örnek gösterip, benzer yapısal uyum politikalarının uygulanmasını salık verebilmesi başka birçok ülkenin islamcı hareketi için düşünülemeyecek bir şeydir. RP içinde önderlik ve ideolojik hegemonya haliyle patronların elindedir ve emek sermaye ekseninde teşhire karşı RP birçok başka islamcı harekete göre daha kırılgan konumdadır. Ancak muhtemel böylesi bir kırılmanın otomatik olarak sosyalizmin hanesine yazılmasını beklemek yanlış olur.

Sosyalist müdahale

Güçlü bir sosyalist dalga yaratılamaz ise muhalefet daha radikal islamcı bir yönelişe kayacaktır. Buradan da RP'ye karşı politikanın çerçevesine geliyoruz. İslamcılık esasen dinî değil, siyasal bir harekettir, kadrolarının çoğunluğunu öncelikle politikalarına kazanmakta ve dinî formasyon bunun ardından gelmektedir ve ona karşı mücadele de teoloji dehlizlerinde, laiklik propagandası ile değil, sınıfsal teşhir temelinde, politikalar temelinde yürütülmelidir. Bitirirken bir şey daha eklenmeli. Küçük burjuvazi üzerinde hegemonya sağlanması sorunu tüm devrimlerin sorunu olduğu gibi faşist ve islamcı harekete karşı mücadelede de önemli bir yer tutar. Küçük burjuva katmanlarda islamcı hegemonyaya karşı mücadele edilip, onların saflarımıza kazanılması üzerinden atlanamayacak bir görevdir.

Kürt'e Türk denmez. Peki ötekilere?..

Elen, Yunan, Rum...

Yelda

Halk dilindeki bazı tanımlamaları yanlış bulduğumuz için kullanmayız, söylemimiz ideolojimizi yansıttığından nasıl görünmek ve ne göstermek istiyorsak ona göre seçeriz sözcükleri, deyimleri.

Babaannemden, dedemden bilirim, Siyahlara Arap denirdi mesela. Belki hâlâ da vardır. Zenci demeyi öğrendik okullu olunca. Zenci (neger) sözcüğünün aşağılama olduğunu bilmeden. Günümüzde solun da bunu kullanmaktan "çekinmediğini" görüyoruz. Ya özensizlikten ya da konuyla ilgili tartışmalar bilinmediğinden veya daha da kötüsü, 'bizde ırkçılık yoktur, bizde aynı sözcük ırkçılık içermez' rahatlığından...

Kim kendini nasıl tanımlıyorsa o adla anmak gerektiğini, ben kendi adıma, Kürt hareketinden öğrendiğimi söyleyebilirim. Sanırım birçok Türk aydını da öyle. Bir insanı, bir grubu onun kendini adlandırdığı sözcüğün dışındaki isimlerle anmak artık aşağılamadır, yakıştırmadır; milliyetçi, ırkçı kasıt aranabilecek bir tutumdur.

"Yetmişikibuçuk millet" deyimini de ırkçılık karşıtı yazılarda görmeye başlayınca, yaygın olarak kullanılan deyimlerde ne kastedildiğini öğrenmeden, bunları kullanmamamız gerektiği düşüncesi pekişti bende. Çünkü buçuktan kastedilenin Çingeneler olduğunu, yani Çingeneler tam sayılmadıklarından böyle dendiğini bilseler, bunu reddeder ve kesinlikle tekrarlamazlar.

Kimileri de benim, ırkçılığa karşı durma iddiasıyla yazarken hâlâ (!) bu küçültücü Çingeneler adını kullanmamı anlamıyor olabilirler, aşağılamama kaygıyla Roman demeyi tercih edenler. "Ben Çingeneyim, Çingenelik gizlenecek, saklanacak kötü bir şey değildir" diyen insanlar tanıdığım için bu bakımdan müsterihim. Dahası, bu etnik grubu ve kültürünü müzikle, eğlence hayatıyla sınırlı tuttuğunu, gizliden gizliye bir şıklık, incelik, "hoşluk" kattığını hissettiğim için özellikle kaçınıyorum Roman demekten.

'Rum, Yunan hepsi birdir'

1994 sonu veya '95 başlarıydı. Savaş Ay "halkımız"a soruyordu, Ermenileri nasıl bilirsiniz, diye. Yaşlıca bir kadının dediklerini unutamam:

"Allah boylarını devirsin derim, ne derim ki!"

Bu teyzecik bol bol TRT seyrediyordu anlaşılan. Mesaj yerine ulaşmıştı; Azerbaycan-Ermenistan anlaşmazlığında Azeri takımını tutan Türk devletinin propagandası işe yaramıştı. Dünyadaki tüm Ermenileri, bitişik dairedeki Ermeni'yi de düşman bellemişti bu tonton teyze. Ya da belki de hayatında hiçbir Ermeniyle, Rumla iletişimi olmamıştı, ama dağarcığına bazı cümleler kazınmıştı. Savaş Ay'ın "neden", "iyi ama neden" sorularına cevap veremiyor, şunları tekrarlıyordu:

"Ermeni dostumuz mu ki, haliyle iyi düşünmeyeceğiz. Hadlerini bilsinler. Rum, Yunan hepsi birdir. Türkün dostu yine Türktür. Yıllardır görüyorsunuz bize man onlar."

Söylenecek çok şey var tabii, ama ben burada "Rum, Yunan hepsi birdir" sözü üzerinde durmak istiyorum. Olumsuz anlam yüklenmiş olması bir yana, bunda doğruluk payı var. Yani, din, dil, kültür, hatta soy akrabalığı olan Yunanlılardır hepsi. Yunanistan'la tarihi bağlarının olduğu bir gerçeklik. Nitekim, burada vatanlarından kaçırtılanlar soluğu orada almıyorlar mı?..

Peki öyleyse neden Yunanlı diyemiyoruz?

Irkçı propagandada, hakaret sıfatı olarak, daha çok Yunan sözcüğü tercih ediliyor. Rum, daha az. Ve daha çok Yunanistan'la uğraşırken... Türk-'Yunan' ilişkilerinden bahsedildiğinde kastedilen Türkiye ve Yunanistan'dır. Buradakiler Rum lokantaları ve taverna müzikleriyle, dünün Rum dilberleriyle anılıyorlar. Meyhaneleri ile hatırlanıyor Arnavutköylü Koço, Yeniköylü Aleko, Kalamışlı Todori... Korkmalarına gerek kalmayacak kadar azaldıkları için, hatta bu sayının bitmesini istemedikleri için, Batı Trakya'daki Müslüman ve/veya Türk azınlığa karşılık koz olarak kullanılacak miktarda kalmalarını arzu ettikleri 'Rum'la uğraşmaya gerek görmüyorlar belli ki. ABD'deki 'Rum lobisi'nden söz ederek buradakileri tehdit etmekten de geri durmuyorlar ama.

"Rum, Yunan hepsi bir" ise, neden Rum sözcüğünü tercih ediyoruz? 'Rum azınlık'la ilgili yazarken kime ne anlatmak istiyoruz? Türkiye'deki Müslümanlara, Türklere, 'Rum' olmayanlara "onları" doğru anlatma derdimiz olduğu için mi?

Teyzenin deyişinde ve kalabalıkların deyişinde de Yunan, Rum'dan daha kötüdür! Rum, bizde, bizim buralarda olanlardır; eh aralarında iyileri de vardır belki, ama Yunan, tartışmasız kötüdür, düşmanımızdır! Yunan, Yunanistan'dakilerdir, Rumlar onların buradaki akrabaları... Bu olumsuzluk, düşmanlık yüklenmiş 'Yunanlı'yı kullanmaya benim de dilim varmadı bugüne kadar. Grek dediğimde ise, özentili bir şekilde İngilizce bir sözcük kullanacakmışım gibi geliyor.

Hepimiz yabancıyız ve hiçbirimiz yabancı değiliz

Rum nedir, Yunan nedir? Açalım AnaBritannica'yı: Rum, Müslümanların Anadolu'da ve Roma ile Bizans imparatorluklarının yayılma alanında yaşayan Ortodoks Hıristiyanlara verdiği addır. Anadolu, Türklerin burada yerleşmeye başladığı 10 ve 11. yüzyıllarda Türkler ve Ortadoğu Müslümanlarınca yaygın olarak Rumiye ya da Diyar-ı Rum olarak adlandırılıyordu. (Ekümenik Patriki bugün de Rum adını kullanıyor, Rum Katolik Kilisesi hakeza.)

Açalım Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi'ni: "Romalı' (Romeos) sözcüğünden türemiş olan Rum sözcüğü, tarih içinde kültürel, toplumsal, politik ve ideolojik gelişmelere paralel olarak farklı anlamlar almıştır". 1

Artık en son, Osmanlı millet sistemindeki, Yunanca konuşan Hıristiyan Ortodoksları tanımlayan Rum sözcüğünü kulli veya çokuluslu devlet istenmemesi çıkabilir, Türkiye Türktür anlayışı çıkabilir...

"Yunan İhtilali'ni hazırlayan hain Rumlar toplanırmış bu evde ve bir baskın vukuunda dik yardaki gizli yoldan deniz kıyısına iner, sandalla kaçarlarmış, bahriye Ada'ya gelmeden önce"... Nejat Gülen Heybeliada'daki 'Beylik Evler'i anlatırken bu ifadeyi kullanıyor. "Kıbrıs olaylarına kadar 4 bin Rum vatandaşın yaşadığı Yeniköy'de bugün 10-15 Rum asıllı Türk kalmış"... (Ali Rıza Kardüz, 30. 3. '96, Sabah) Herhalde en son kullanılacak tanım bu olsa gerek: Rum asıllı Türk...

İHD İst. Şb. Azınlık Hakları İzleme Komisyonu'na başvuran, Ermeni olduğu için, memleketi olan Bitlis'te eczane açmasına izin verilmeyen Karolin Camgöz basın açıklaması yaptı (23. 7. '96) ve basında adı Caroline olarak yer aldı... İsimle yabancılaştırmak, isme yabancı olmak...

Kendini 'Rum' tanımlayanlara, sen Yunanlısın demek de, yabancı görmek, dışlamak gibi anlaşılabilir. Mesela bir sözlükte Yunanlı'nın karşılığı olarak şu yazılmış: "Yunanistan halkından ya da bu halkın soyundan olan kimse." 2 Aman yabancı saymış olmayalım kaygısıyla Yunanlı demekten imtina mı edeceğiz? Ama bizler, solcular Osmanlı'dan kopmuş olan Yunanlıların -ve diğer halkların- ulusal bağımsızlıklarını kazanmış olmalarını hazmedemeyenlerden farklıysak, komşu ülke halklarından olan insanlara birlikte yaşamayı (farklılıklarını kabul ederek) seviyorsak, hatta sınırsız bir dünyada farklı ve eşit yaşamayı hedefliyorsak, 'Yunanlı'nın yabancı ve dolayısıyla kötü algılanmasına karşı ısrarla (yani, yeri geldiğinde) adını telaffuz etmemiz gerekmez mi?

'Kıbrıslı Yunanlı' mı?

Kıbrıs'taki aynı halktan ('aynı' fazla kaçtı, birçok ortaklığı olan halktan) söz ederken de Yunanlı diyen yok denecek kadar az. Ne de olsa orası "yavruvatan"! Türkiye, Rum diyerek (özellikle Kıbrıs'ta) onların Yunanistan'la bağlarını koparmak, dolayısıyla Yunanistan'ın hak iddia etmesinin önüne geçmek istiyor. Kıbrıs'ta kimliği coğrafyaya göre mi, yoksa ulusal temelde mi tanımlamalı tartışması var. Evet, ayrı halklar; farklılıkları var, ama ortak yanları da... (Nitekim Kıbrıslı Türkler Türkiyeli Türklere 'fija' diyorlarmış. Anlamı, denizin getirdiği pislik. 'Kıbrıslı Rumlar' da Yunanistanlıya isim takmış.) Mesela gönüllülük temelindeki dil, din, kültür ilişkileri engellenmeli.

"Ulusal kimlikler hiç önemli değil. Pek çok Kıbrıslı Türk şair aidiyetini ulusla değil, coğrafya ile, ülke ile kuruyor. ..Kıbrıslı sözcüğünde hiçbir yanlışlık yok. Kıbrıslı sözcüğü ulusal bir kimliğe işaret etmiyor bence. ..Türk ve Rum sözcükleri kimliğin ulusal yanını belirleyen sözcükler, ama Kıbrıslılık, en azından biz Kıbrıslı Türkler için bizi Rumlarla birleştirici bir kimlik" demiş Neşe Yaşın George Moleskis ile söyleşisinde 3. Moleskis de, 'Kıbrıslı Rum Edebiyat'ın

Şimdi, farklı ulusal aidiyetleri olan iki Kıbrıslı oturmuş, 'Rum' şairlerden, 'Rumca'dan konuşabilirken, ben burada, çenesini kaldırarak "ben Rumum" diye kendini tanıtan 'Papatya'ya nasıl Yunanlı derim; o şimdi Yunanistan'da yaşıyor olsa da... Ama belki Mehmet Yaşın'ın yaptığı gibi, Elen diyebilirim. Yunanistan'da, Kıbrıs'ta, Türkiye'de... Mesela Rum ilkokulunun yanı sıra Elen Ticaret Okulu varmış zamanında, Heybeliada'da. Demek ki sadece antik Hellen'i anlatan bir sözcük de değil.

Kürtlerle olduğu gibi, konunun doğrudan muhataplarıyla tartışmalarımız olsaydı, işimiz daha kolay olacaktı. "Kıbrıs Kıbrıslıların, Elenlerin, Türklerin, Kıbrıslı Rumların, Kıbrıslı Türklerin, Karpazlıların, Baflıların sıcak yakınlıklar içinde yaşayabileceği bir ada olabilir. ..Göze göz, dişe diş diyerek gözsüz dişsiz kalmaktansa daha iyi olsa gerek çoğalmak..." 4 Kıbrıslı şair Niyazi Kızılyürek bu özleminin gerçekleşmesinin önündeki "birbirimize karşı sürdürdüğümüz mezar sessizliği"nden yakınıyor. Kıbrıs'taki mezar sessizliği ise, Türkiye'dekine ne demeli acaba?..

Böyle kararsızlık içindeyken, bak ne güzel Kıbrıs'ta bu tartışmalar yapılabiliyor diye düşünürken, nihayet Herkül Milas'ın kitaplarına başvurdum.

Galat-ı meşhur

Herkül Milas'ın, 1989'da yayımlanan Tencere Dibin Kara.../Türk-Yunan İlişkilerine Bir Önsöz kitabının ikinci basımını 5 ve Yunan Ulusunun Doğuşu'nu 6 daha geçenlerde, Temmuz '96'da okuyabilmiş olmam büyük ayıp. "Bu meselelerle" yakından ilgilendiğini sanan ben, bu denli gecikmiş olmaktan dolayı çok utandım.

Türk tarihçilerinin milliyetçi, ırkçı bir yaklaşımla ısrarla Yunanlıya Rum diyerek onları Yunan uygarlığından kopuk gösterme kasıtlarını açıkça sergileyen Herkül Milas, 1801'de Koraës'in 'Greklere seslenen Savaş Borusu yazısından aktarır: "Önce Romalıların egemenliği vardı; sonra Romalılar 'tahtı Bizans'a getirdiler, Eski Hellenlerin torunları siz Grekler'e Rum adını verdiler; oysa bu isim artık kendilerine bile yaraşmıyordu, çünkü ordu, gerçek Romalı yerine imparatorluk tahtına Trakyalı, Bulgar, İlliryalı, Ermeni ve buna benzer kat kat barbar tiranları oturtuyordu'. Yunancada, Rum'un karşılığı olan Romios Romalı anlamına gelen Romaios'a yakındır"

"18. yüzyıldan önce ulusal bilinç yoktu; o Türklerle o Yunanlılar bugünkülerden nitelik bakımından başkaydılar" diyen Milas'ta da, hem Elen, Elence diyen ama hem de mesela Kıbrıs Elence şiiri değil de Kıbrıslırum şiiri diyen Mehmet Yaşın'da veya ilk kitabında Elen'i, sonrakilerde Rum'u kullanan Niyazi Kızılyürek'te olduğu gibi, savunduğu sözcüğü sonuna kadar kullanamamak, yerine tam oturtamamak gibi bir sorun var sanıyorum: "Boğaziçi'nden göçüp şimdi burada (Yunanistan'da) çalışan Rum garsonların Türkçe konuştuklarını duydum" cümlesinde olduğu gibi veya İstanbul Ansiklopedisi'ndeki şu bölümde olduğu gibi:

Bizler, solcular Osmanlı'dan kopmuş olan Yunanlıların -ve diğer halkların- ulusal bağımsızlıklarını kazanmış olmalarını hazmedemeyenlerden farklıysak, komşu ülke halklarından olan insanlarla birlikte yaşamayı (farklılıklarını kabul ederek) seviyorsak, hatta sınırsız bir dünyada farklı ve eşit yaşamayı hedefliyorsak, 'Yunanlı'nın yabancı ve dolayısıyla kötü algılanmasına karşı ısrarla (yani, yeri geldiğinde) adını telaffuz etmemiz gerekmez mi?

larla, Anadolu'da Türklerin egemenliği altında yaşayan Rumların ekonomik ve dinsel özgürlükler açısından kıyaslanmaları İstanbul Rumlarınca da yapılıyor, tercih terazisi çoklukla Türklerden yana ağır basıyordu. Türk yönetimi altında yaşayan Rumlar ikinci sınıf halk muamelesi görüyorlardı, kâfir sayılıyor, cizye ödüyorlardı, çocuklarını devşirme usulü yüzünden kaybediyorlardı; ama gene de koşullar göreceli olarak daha iyiydi."

Alışkanlıklar çok güçlü, çok eskilere dayanıyor. 'Zenci' gibi 'Rum' da galat-ı meşhur. (Dilde herkesçe benimsenen yanılma, yanlışlık).

Ama onlar da... diye başlamadan

Hep yazamadıklarımız, söyleyemediklerimiz oluyor. Nitekim, Ermeni soykırımıyla ilgili bir Türk aydının ilk kitabı olması bakımından hak ettiği saygınlığı kazanan Taner Akçam'ın Türk Ulusal Kimliği ve Ermeni Sorunu 7 kitabının girişinde 'Yayınevinden' iki sayfalık bir not:

"Gerek Türkiye ve gerekse Ermeni toplumunda tabu aynı biçimde işlemektedir. Sorumluluğun ve suçun karşı tarafta olduğunu, 'biz'im tarafınsa haklı, mağdur veya meşru müdafaa halinde olduğunu kanıtlayan açıklama ve anlatımların dışına çıkmak 'ihanet'le eşdeğer sayılıyor"...

Herkül Milas "çocuk yaştan 'Rum' olduğuna inandırılan" TC vatandaşı bir Yunanlı. Ankara'da doğup, uzun yıllar İstanbul'da yaşadıktan sonra 1971'de Atina'ya yerleşmiş. 1991-94 yıllarında Ankara DTCF'de Çağdaş Yunanca Bölümü'nün kuruluşunda bulunmuş ve orada öğretim görevlisi olarak dersler vermiş.

Milas'ın sahip olduğu kimliğe rağmen (!) yazdıklarının öneminin iyi anlaşılması kaygısıyla bunu belirtiyorum. Çünkü neyi, kimin, ne kadar söyleyebildiği de önemli, hele ki söz konusu resmi Türk tezi ise.

Bu ülkede adı Herkül olanla, Taner'in eşit olmadığı biliniyor. Herkül Milas'ın, Yunanlılar, Türkiye'deki 'Rum azınlıklar' konusunda Türk resmi tezini iflas ettirirken, Yunanistan'ı da kıyasıya eleştirmesi anlaşılır bir tutum. Nitekim Türk aydınları Milas'ın kitabını, işin bu yanını, Yunanistan'ın da eleştirilmiş olmasını pek beğenip övmüşler. Kendimizi sorgulamak yine yok; suçlu sadece devlet, devletin politikaları...

Tencere Dibin Kara'dan 3 yıl sonra yayımlanan; "resmi Türk kaynaklarının bile 300 000 olarak verdiği, dönemin resmi Osmanlı kaynaklarında 800 000 olarak geçen ölümler" üzerine, "bir yıl içinde 300 bin insanın ölmesinin (güne vurulduğunda neredeyse gün başına 1 000 kişi düşmektedir) korkunçluğu üzerine" düşündürten Taner Akçam'ın bu kitabının girişine "karşılıklı kıyımlar" gibi ifadeler koymak, tabuların yıkılmasını geciktirir diye düşünüyorum. Niyetimiz tabuları yıkmak olduğu halde...

"Karşılıklı kıyımlar", resmi tezi çürütürken, 'ama onlar da yapmış, elbette onlar da pek masum sayılmazlar' sözlerini hatırlatmaya, kendi sözlerimizi çürütmeye yarar ancak...

Bu yazının mesele ettiği, 'kime ne diyeceğiz' ile doğrudan ilgili değil, ama bu "karşılıklılık", yaklaşımı sürdükçe, "Azınlıklar herhalde daha uzun bir süre rehineler gibi pazarlık konusu olacaklardır"...8

Gâvur Kulağı

"CHP-MSP koalisyonu dönemi...
Kasa tamtakır... Kıbrıs Harekâtı sonrası ABD ambargosu, hükümeti zor durumda bırakmış.

Bir kabine toplantısında Başbakan Yardımcısı Erbakan, şöyle bir teklif yapıyor: 'Müslüman Arap kardeşlerimize gidip bir bakayım... Acaba biraz küffar (gâvur) kulağı bulabilir miyiz?'

..Hoca, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında öldürülen düşman (Rum) askerlerinin kulaklarından söz ediyor... Kesik kulakları götürüp Müslüman kardeşlerimize gösterecek, para alacak..."

Bekir Coşkun, 6. 8. '96, Hürriyet

Anlamıyoruz ya da yanlış anlıyoruz

Aynı masa çevresindeki arkadaşlarımdan bir kez daha aykırı düşmemek ve sevimsiz olmamak için; susarsam, 'bizden farklı düşünüyor, şimdi içinden bize kızıyordur' diye düşünüleceği kaygısıyla, hiç ama hiç inanmadığım halde, "hı evet, öyle diyorlar, Yunanlılar bizden betermiş" dedim. (Oysa, mesela Yunanistan'da Türklere komşu dendiğini çok duymuşumdur. Türkiye'de ise bu sözcüğü Yunanlı -ve diğer komşu ülke halkları- için kullanmayız pek.) Artık bu gibi durumlarda, Herkül Milas'ı okumalarını önereceğim sadece.

Yazdıklarımı önemseyip, yeterince önemsenmediğini düşünenler önerilerde bulunuyorlar: Bak, ciddiye alınmak, bir akademisyen gibi saygın olabilmek, söylediklerinin kaale alınmasını sağlamak için tarafsızlığını, objektifliğini daha iyi göstermelisin. Yunanistan'daki Türk azınlığın sorunlarını da aynı zamanda ele *almalısın*. İsrail'deki ırkçılığı da yazmalısın...

Gitmek isterim elbet, ama olanağım yok diye geçiştiriyorum, tartışmak istemediğim için... Ya da bana kaçacak yer bırakmayan; Üzeyir Garih MHP'nin Milliyetçiler Bayramı gecesine katıldığında 9 "hadi bunu eleştir" türünden ısrarlı önerilerde olduğu gibi, "beni biz, bizimkiler, bizim durumumuz ilgilendiriyor, yazmayacağım!" diye tepesi atmış ifadelerle cevap veriyorum. Bundan böyle sinirlenmeden şunu söyleyeceğim: "Kafası değişecek insanlar azınlık üyeleri değildir, -onların arasında da bağnazlığa kaçanları olsa da-, azınlıkların varlığından tedirgin olanlardır. İnsan ancak kendini değiştirebilir (değiştirebildiği derecede) ve düzeltebilir; karşı tarafı değiştiremez ki!" Ve benim yazdıklarımı boşverip, bu sözlerin sahibi Milas'ı okumalarını tavsiye edeceğim.

Herkül Milas benim bugün söylediklerimi çoktan söylemiş, hem de Türkçe. (Dili bilmiyorum mazeretim de yok.) Ama mesela Tencere Dibin Kara'daki, imzamı atamayacağım bazı noktaları belirteyim. Yine bu yazının konusu dışında kaldığı halde.

• "Yahudilerin bir bölümü Alman halkının bir bölümünü sömürüyor' sözü nasıl sosyalist bir ideolojinin kalıpları içinde doğruysa, 'küçük' bir dikkatsizlikle 'Yahudiler Almanları sömürüyor' sözüne değiştirildiğinde bambaşka bir ideolojinin itici gücüne dönüşebilir ve bir zamanlar dönüşmüştü de. ..Bundan dolayı bir topluluğun tümüne karşı çıkmak isteyenler sosyalist ideolojiden sömürü anlayışını -sınıfsal içeriğinden ayırarak- ödünç alırlar. 'Şu etnik grup şu etnik grubu sömürüyor' derler. ..Irkçılık, sosyalist terminolojiyi kullanmaya bir yerde 'mecburdur'. Ama hep küçük bir 'ayrıntıyı' unutmuştur: Ulusların genel bir bütünlük oluşturmadıkları gerçeğini."

Bir kere, daha baştan, "Yahudilerin bir bölümü Alman halkının bir bölümünü sömürüyor" cümlesini yanlış buluyorum. Bu, hemen her etnik grubun 'bir bölümü' olabilir. Sömürü ilişkilerinde etnik köken aramak marksistçe mi, bilmiyorum. 'Bir bölümü' demek durumu kurtarmaya yetmez, artık bazı etnik grupları seçip genelleme yapmışsınızdır, geride sayılmayanlar kalmıştır. Çünkü bu cümlenin devamında "Almanların bir bölümü Yahudilerin bir bölümünü sömürüyor" demiyorsunuz... (Almanların bir bölümü de Almanların diğer bölümünü sömürmüyor mu!) Dikkat edersek, ilk cümle yalandır, soykırıma gerekçe aramaktır. Soykırımın gerekçesi olamaz. Ama gerekçelerin gerçekdışılığını da göstermeli diye düşünüyorum, Taner Akçam'ın tersine. Yalanları göstermeli ki, altındaki ırkçılık mahkum edilsin. (Nitekim Akçam, 'Ermeniler bize arkadan vurdular, biz de vurduk' cümlesinde özetlenen görüşe karşı 'Ermeni suçsuzluğu'nun ispata çalışılmasına karşı çıkmakta ve Ermeni "toplu kırımı"nda ırkçılık görmemekte. Oysa kendisi söz konusu kitabında da belirtmiştir, Müslüman olsalar dahi tehcirden kurtulamayan Ermenilerin olduğunu.)

Üstelik bu, ima edilen dönemdeki Rosa Lüksemburg'u unutmaktır, 'Alman halkı' içindeki, Almanya işçi sınıfı içindeki sayıca sömürücülerden çok daha fazla olan Yahudileri görmemektir... Ayrıca, acımasızca antisemitizm de aranabilir; birine halk deyip ötekine dememede...

• "Güney Afrika ve İsrail dahil bütün ırkçılar 'bizde ırkçılık yoktur' derler. Zencileri ezen Amerikalı ırkçıdan tutun da ulusları ezen ya da azınlıkları ezen hükümetlere kadar herkes 'ırkçılık kötüdür' der."

Seçilen örnekler, hem Yahudilere karşı önyargıları hatırlattı, hem de 'zenci' sözcüğünü böylesi ırkçılık ve savaş karşıtı bir kitapta görmüş olmaktan rahatsız oldum...

• "Türkiye ve Yunanistan'da etnik azınlıkların 'anavatanla' olan ilişkilerine iyi gözle bakılmamakta."

4 bin yıldır İstanbullu olan Yunanlının anavatanının Yunanistan olduğunu söylemek bana pek doğru gelmiyor. Vatanları ulusdevletle tanımlamıyorsak... Süryanilerin, Keldanilerin, Yezidilerin anavatanı yok mu? Ya da Kızılderili halkların?..

• Lozan Anlaşması'nın 43. maddesi için "ihlal edilmemiş bir (ve herhalde tek) madde olarak bakabiliriz" diyen Milas'a küçük bir uyarıda da bulunmak isterim haddim olmayarak: Pazar günleri ısrarla fazla mesai yaptırılan Hıristiyanlar olduğunu biliyorum...

NOT

1 Rumlar maddesi, Herkül Milas, 1994
2 Büyük Sözlük, Ansiklopedik Yayıncılık.
3 Sombahar, Mayıs-Haziran '96.
4 Ulus Ötesi Kıbrıs, Kassulitis Ltd., 1993.
5 Kavram yayınları, Aralık 1995
6 İletişim Yayınları, 1994
7 İletişim Yayınları, Kasım 1992
8 Tencere Dibin Kara
9 6. 5. '96, Sabah

Yaşama yeniden Merhaba

Sezai Sarıoğlu/ Hacer Yıldırım

Ölüm orucu biteli kaç gün oluyor, kaç yıl... Kimine göre belki de böyle bir sorun zaten yoktu ki... Şimdi unutmak ve unutmamak sözcüklerinin ötesinde, "bitti" sözünden sonraki hayata ve olup bitenlere bakmak gerekiyor... Hacer ile birlikte, Çapa'ya söyleşi için giderken itiraf edeyim ki bu denli organize, bilinçli, insani bir iyileştirme serüveni ile karşılaşacağımı zannetmiyordum.
Ölüm orucu eylemcilerinden bir grup hasta şu anda Çapa Tıp Fakültesi'nde tedavi ediliyor...
Dr. Hakan Gürvit'in sorumluluğunda, Dr. Emel Gökmen, Dr. Demet Kınay, Dr. Hüseyin Şahin, Dr. Satia Advan ve daha nice gönüllüler...
Anonim bir dayanışmaydı bu...
Yan odada, ölüme nanik yapmış dokuz kişi, azar azar hayatı onarıyorlardı.
Bedenlerinde yaz mevsimi..
Şarkı söyler gibi anlatıyorardı, keyif ve keşifle anlatıyorlardı ol hikayeyi...
Çünkü hekim insandılar, çünkü haz mevsimiydi...
"Çünkü caz mevsimiydi"...

Ölüme yav... çocuk hızı...

Ölüm orucundan sonra tedavileri süren tutuklu ve hükümlülerin durumlarıyla ilgili doktorların anlattıkları herşey bizim için yeni olduğu gibi kendileri için de yeni. Daha öne hiç duymadığımız tıbbi terimleri duyuyoruz. Duyduğumuz ilk terimler bizi korkutuyor, bu terimlere yenileri eklendikçe tutukluların durumlarının iyiye doğru gittiğini anlıyor ve rahatlıyoruz. Doktorlar onlara birer çocuk gibi bakıyor, iki yıl öncesini hatırlayan, şekerpare tarifi yapan gittikçe de durumları iyileşen çocuklar.

Tedavisini üstlendiğiniz dokuz kişinin tek tek durumu nasıl yansıyor?

Hakan: Hepsinde Wernicke var. Wernicke dörtlü belirtiden oluşuyor; bakış felci, göz kürelerinin istemsiz salınımı, dengesizlik ve konfüzyon denilen zihinsel problem. Bakış felci çift görmeye neden oluyor. Bu, bakış felcinin düzelmesiyle hemen hemen tümünde düzeldi. Bazı şeyler kalıcı oluyor, bunlar ise onları fazla sıkıntıya sokmayan, yaşamla bağdaşır, sakatlık anlamına gelmeyen şeyler. Örneğin göz kürelerinin istemsiz hareketi hemen hepsinde, ya da büyük bir bölümünde kalıcı olacak. On yıl önce sadece vernicede kalmış ve korsakofa geçmemiş hastamın vernice geçirdiğini işte bu bulgudan ve biraz da dengesizlikten anlayabiliyorum. Aralarında belirtilerin ağırlığı, hafifliği bir yana tümü vernice hastalığının belirtisini taşıyor.

Diğer tedavi merkezlerindeki durum nedir. Bilgiler merkezileşiyor mu?

Hakan : Benim kişisel bir ilgim var. Asistanlığımın ilk yıllarında tesadüfen açlık grevi sonucu hasta olanlarla karşılaştım. Fakat bunlar, dediğim gibi birtakım antik sendromlar, nörologların günlük hayatta karşılaşmadıkları şeyler. Dolayısıyla böyle akıl yürütmeye alışmamış bir meslektaşım çok doğaldır ki, bakış felci görünce aklına vernice gelmeyecektir. Nitekim başka bir sağlık merkezinde böyle bir grevciyi muayene etmiş bir meslektaşım bana, "arka sistem dolaşım bozukluğuna ilişkin bir problem olsa gerek", diyordu. Arkadaş titizce muayene yapmış ve bulguları uygun bulmuş, fakat bunları günlük hayatta sık karşılaştığı damarsal bir problemle açıklamaya çalışmış. Öyle ya, bu insanlar uzun süre aç kaldılar, damarsal problemleri olması muhtemeldir. Bu arka sistem bir vasküler olayı olmalı diye düşünüyor. Tabii böyle düşünülünce tedavi problemi de daha değişik yapılacaktır. Oysa ki, son derece basit ve ucuz bir tedavi; alt tarafı B1 vitamini bulacaksınız. Bunun bulunmaması ise maliyeti çok yüksek bir sonuç yaratıyor; bunama ile sonuçlanıyor.

Bu eylemin olgularından hareketle tıbbın yeni şeyler kazandığı vurgulanıyor. Bu bilgilerin toplumsallaşmasına yönelik bir çalışma var mı?

Hakan: Diğer vakalardaki durumlar nasıl bilmiyorum. Haydarpaşa'ya girmemiz mümkün olmadı. Sadece ilk gece ziyarette bulunduk. İyi bir ekibin iyi bir hazırlık yaptığı haberi geldi, içerideki hastaları biz göremedik. Fakat, bir vaka dışında tedaviyi sorunsuz hallettiklerini biliyoruz. Yalnız oradaki analiz sistematik bir bilgiye dökülmüş müdür bilmiyoruz. Başka illerdeki durumu bilmiyoruz. Bayrampaşa Cezaevi'nden, cezaevi hekimi arkadaşımız kanalıyla haber alıyoruz. Orada böyle birtakım teorik varsayımlardan öteye, olanakların kısıtlılığı dolayısıyla pratik çalışılıyor. Bu grevcilerin kendi tecrübelerinden kaynaklanan bir şey. Onlar doğrusu, 'normal diyete nasıl geçilir'in pratik yollarını bizden çok daha iyi biliyorlar, hallediyorlar. Ama burada biz sanıyorum sistematik bilgiye dönüşebilecek, geçecek çalışmalar yapıyoruz. En azından nöroloji, radyoloji ve kardiyoloji açısından böyle. Göz ve kulak bölümleriyle de işbirliği yürütmeye çalışıyoruz. Bu dokuz olgunun analizi epey bilgi verici olacak diye tahmin ediyoruz. "Bilimsel" bilginin üretilmesi için birtakım kontaminasyonlardan da arındırılması lazım. Elimizdeki örneklerde, hepsi 69 gün aç kalmış, hepsi belli bir yaş grubunda insanlar. Örneğiniz ne kadar homojen olursa daha temiz bilgi üretebilirsiniz. Bu bakımdan bizim hastalarımız bu kriterleri dolduruyor. Bir önrapor hazırladık. Dr. Satia İHV'lere ulaştırdı. Yeni öğrendiklerimiz onlara eklenecek ayrıntılar olacak. Genel veriler orada toparlanmış durumda. Bizim hastalarımızda olmayan, ama başkalarında olan başka ek problemler mutlaka vardır. İlginçtir böbrek problemi, ağır kas yıkımı görmedik. Haydarpaşa'da bir tane böyle hasta olduğu söyleniyor. Ama karşılaşılması en fazla beklenen şeyler bu grup içinde var.

O raporda ayrıca bizim nasıl organize olduğumuzun da bir özeti var.

Doktorlar Gürvit, Gökmen, Kınay, Şahin ve Advan ve daha nice gönüllüler ölüm oruççularını tedavi ediyor Anonim bir dayanışma bu...

Hacer– Cezaevi'nde durumu kritik olan var mı?

Hayır, Bayrampaşa Cezaevi'nden nakillerin iyi seçildiğini düşünüyorum.

Çapa'da yaşam emziren çocuklar

Biz Dr. Hakan Gürvit ile konuşurken birden bir hareketlenme oluyor. Tedaviden, "diğer oda"dan onların yanından geliyorlar. Satia'nın onları tanıştırmaları ilginç.

Satia: Yirmi- otuz yaşındaki çocukların Çapa'daki anneleri. Bir hafta Çapa'dan çıkmadan, 68. günden itibaren onlarla yaşayan arkadaşlar işte bunlar.

Birden duygusal, ama neşeli bir iklime giriyoruz. Onların inanılmaz bir ilişkiyi severek geliştirdiklerini hissediyorum. Şimdiden onları nasıl geriye göndereceğiz diye kara kara düşünmeye başlamışlar bile.

Dr. Emel, Dr. Hakan'ın konuşmalarının sonuna yetişiyor. Ve hemen devreye girip birkaç söz söylüyor.

Emel: Onlar cezaevlerinde yiyebiliyor ve tolere edebiliyorlarsa sorun yok. O zaman başka bir beslenmeye zaten ihtiyaç yok demektir.

Hakan: Problem, bu kadar aç kaldıktan sonra, –otopsi sonuçları da bunu doğruluyor– bağırsaklarda besinlerin emileceği bölümde özel bir patolojik değişiklik olması. Dolayısıyla hemen birtakım gıdaları alabilmek mümkün değil. O zaman bu insanlarda karın ağrısı ve ishal oluyor.

Hacer: Aileleriyle görüştürülmeleri psikolojik olarak tedaviyi kolaylaştırmaz mı?

Hakan: Bu problemin gerçek nedenini anlayabilmiş değilim. Bayrampaşa'da görüşler başlamış. Haydarpaşa'da yapıldı mı bilmiyorum, fakat dekan yardımcısının– ki şimdiki aktif dekan vekili kendisi– Ercan Bey'in, benim de bulunduğum bir brifingte böyle bir vaadi vardı: Birinci derecede akrabaların görüşüne izin verileceği... Fakat görüşmeler hangi aşamada bilmiyorum. Elbette ailelerin

aş, yaşama
yla girdiler

görüşmesi lazım, bu moral destek için son derece gerekli. Şimdi dolaylı olarak haberdar oluyorlar, işte biz onlara bilgi veriyoruz, onlar geriye bilgi veriyorlar.

Ölüm orucuna katılmış insanlar, somut olarak oluşmamış, ama bir şekilde hissedilen "toplumsal vicdan"ın gözü önünde tedavi görüyorlar. Burada hem hekimler, hem de tutuklu ve hükümlüler için yeni bir ilişki biçimi oluşuyor. Yeni espriler, dokunmalar, iç dünyaların dış dünyaya karaya vurması... Anladığım kadarıyla siyasi tutukluların da, onlarla ilişki kuranların da içlerindeki çocuk açığa çıkmış. Bu iyileştirme için moral bir etmen olmaktan öteye, sözcüğün tüm anlamlarında insan olmanın hali. Çok doğrudan bir siyasal eylemin görüntüsünün, yeni anılarla tarih olması, hatıra biriktirilmesi...

Hakan: Benim için son derece keyifli. Sanırım arkadaşlarım da burada bir hafta süreyle kaldıklarına göre böyle düşünüyorlar...

Tümü koro halinde atılıyorlar. Bu tedavi sürecinde keyif ve keşif iç içe geçmiş durumda. Bunu tümünde hissedebiliyorsunuz...

Satia: İnanılmaz sıcak bir ortam var.

Emel: Şimdi biraz daha düzelmeye başladılar. Her şey daha hoş olmaya başladı. Konfüzyondan sıyrılıp daha uyanık hale geldiler. Biz baştan itibaren yanlarındaydık ve bütün tepkilerini ezbere biliyoruz. Artık daha da mutlu olduk, hiç ayrılamıyoruz buradan. Öyle ki bir günlüğüne yardım için gelen hemşire hanımlar gittikten sonra bile görmeden yapamıyor. Bunun en güzel örneği, "Biz bunları iyileştirdiken sonra nasıl cezaevine göndereceğiz" sorusudur. O aşama bizim için çok ağır olacak. Çok güzel diyalog kuruldu.

Hakan: Çok sayıda gülünç durum da var tabii. Bizim hastalarımızın arasında örgütlerinde nispeten üst düzeylerde olan, sanırım ağırlıkları ve ciddiyetleriyle de tanınan kimseler de var. Ama onlar öyle bir hoş çocuksuluk içindeler ki...

Satia: Askerler, gardiyanlar şaşırıyorlar, çünkü bunlar askerler ve gardiyanların korktukları kişiler...

Hakan: Hatta aralarında bir efsane isim var. Gardiyan işini yavaş aldığında asker; "seni ona şikayet ederim" diyor. Öyle heybetli ciddi bir insan zamanında.

Şimdi örneğin koğuş içinde sigara içmesi mümkün değil elbette. Bu benim tarafımdan yasaklanıyor, fakat sigara içme özgürlüğünü kısıtladığım için beni eylem koymakla "tehdit" ediyor.

Satia: Eylem koyuyor! Damarlarındaki serumu çıkarıyor...

Emel: Mesela diğerlerinin malzemelerinden istiyor. O ördeğe yapamıyor ama diğerleri ördeğe yapıyor, bunun üzerine bana "neden ondan yok" diyor. Çocuksu bir halde "ondan da isterim" diyor ve dosyalarını dolaba saklıyor. Bu çok ciddi, ağırlığı alan bir insan... Bu ortamda böyle espritüel, hoş biri oluyor.

Satia: Ya da askerle konuşmaya çalışıyor, ama asker "konuşmak yasak" diyor mesela.

Emel: İlk başlarda öyleydi...

Satia: O da bu sefer, "bu yasak nedir yahu, sen bu yasağı nereden öğrendin. Bu yasağı sana kim öğretti bana bir anlat bakalım" diyerek hoş bir ses tonuyla alttan alarak konuşuyor...

Hakan: Hepsi burunlarından sondayla besleniyorlar. Bu elbette oldukça rahatsız edici. Onun için bazen pazarlık yapmak gerekiyor!.. Bir şey doğru söylenmez ve süresi aşılırsa yine benzer tehditler geliyor:

"O zaman açlık gerevine başlarım!"

Bunlar şakaca şeyler tabi..

Emel: Bugün yarım bardak, çok demli olmamak koşuluyla çay içme izni çıktı. Tümü çok mutlular, akşam keyfi yapacaklar..

Çaysız ve sigarasız, voltasız ve kitapsız bir cezaevi düşünülemez, diye vurguluyorum... Bir yarım bardak çayın keyfine hazırlanıyor olmalı şu anda "yan odadaki"ler...

Satia: Ben çok hoş bir şey anlatmak istiyorum. Hemşire arkadaşımız koğuşta diğer arkadaşlarla ilgilenirken, üç gün uyumamakta direnen hastanın biri parmağıyla "yoldaş" diye onu çağırmış. Bunu jandarma görmüş ve hemen fırlamış yanına koşmuş tabii. Hemşire arkadaşımız jandarmaya "tamam sakin ol" demiş. Ve hastaya "ne var" diye sormuş. Cevap çok ilginç:

"Yoldaş, diğer yoldaşları çağır merkez komite toplantısı yapacağız." Hemşire hanım da ne yapsın, "tamam, oldu" demiş, "Merkez komite toplandı ve senin uyumana karar verdi." O saate kadar inatla uyumayan o hasta beş dakika sonra uyumuş.

Böylesine konfüzyonda olan bu insanların bu durumda bile siyasallıklarını yitirmemeleri beni çok etkiliyor. İnanılmaz bir iradeye tanık olmak sanırım bize de çok şey öğretecek.

Emel: Konfüzyon nedeniyle nerede olduğunu bilemiyor. Hala kendini cezaevinde ya da başka bir yerde zannediyor.

Anladığım kadarıyla konfüzyon sözcüğünün özel bir anlamı var. Anlamı nedir, bilinç kayması mı, diye soruyorum merakla.

Emel: Tam konfüzyon yok aslında biraz başka durumlar da var...

Hakan: Renkli bir tablo aslında bu. Sürekli uyuklamaktan, davranış değişikliğine kadar değişen bir şey. Ama bunun ortak bileşeni; normal dikkat yeteneğinin ortadan kalkmasıdır. Her türlü bilgiyi işleyebilmek için, normalde dikkatimizin ve bunun beyindeki temsilinin optimal çalışıyor olması lazım. Konfüzyon denilen şey, beyindeki dikkat sisteminin artık normal dışı çalışması ile ilgili bir şey. Ya aşırı uyuklamaya yol açıyor ve belli bir noktadan sonra koma düzeyine varabilir. Ya da o kadar aşırı hale gelebilir ki, dikkat artık dış dünyadaki uygunsuz uyaranlardan ayrılamaz hale gelir. Bunlar da çok hareketli hastalardır, böyle gözlersiniz.. Ama ne olur, sıklıkla mekana oryantasyonu, zamana, kişilere olan oryantasyonunu kaybeder. Dikkat söz konusu olmadığından diğer bilgi işleme sistemleri, başta bellek olmak üzere, iyi çalışmaz. Öyle ki, yine bu hastalarımızdan birini –üst düzey tahmin ettiğimiz– başlangıçta her sabah yeniden ölüm orucunun bittiğine ikna etmek gerekiyordu. Çünkü her sabah tedaviyi yeniden reddediyordu. Her sabah yeniden, ona arkadaşları tarafından imza ile yollanmış kağıdın okunması gerekiyordu ve bu Emel'in göreviydi. Bir gün o kağıdın olmadığı ve Emel'in de bulunmadığı bir ortamda, giden başka bir arkadaşımızın yöntemi ile sorun çözüldü. Başka bir odada bulunan tutukluya bağıra çağıra, "Yoldaş, ölüm orucumuz zaferle sonuçlanmıştır, senin Bayrampaşa'dan beni hatırlaman lazım. Koridorlarda sık sık karşılaşırdık" diyor.

En büyük sıkıntımız ayağa kalkmaları durumunda zincirlenecek olmaları.

Satia: Bazen denetlenemeyen şeyler de oluyor. Mesela bir hastanın aniden damar yollarını çıkarıp tuvalete gittiğini öğrendik. Hemşire arkadaşımız tüm ısrarlarına karşın ancak yarım sonra yatağına döndürebildi. İkna çalışması sırasında "tuvaletten çıkar mısın, ben de gireceğim" diyor arkadaşımız. Aldığı yanıt; "sen kadınlar tuvaletine git" oluyor.

Emel: Bilinci kontrol etmek için bazı yöntemler vardır. Mesela "bir süpermarkette neler var" diye sorarız hastalara. Biz "her şey var bu markette" diyoruz. "O zaman tamam, silah, örgütsel döküman da var, merkez komiteye sormam lazım" diyor...

Hakan: Hastanın kelime akıcılığını anlamanız için şöyle bir şey söylersiniz: "Bir süpermarkettesiniz varsayalım. Bir dakika içinde mümkün olduğu kadar fazla malzeme sayın." Patlıcan, kaşer peyniri vs. demek lazım...

Satia: Hastaların beslenme sondaları birtakım aletlere bağlı ve oradan pompalanarak gönderiliyor damarlara. Onlar problem olduğunda, "dit dit" diye ses çıkarıyor. Bu sürekli olan bir şey ve bir hareketlilik oluyor.

Yine onun başında aletini ayarlamaya çalışıyorum, olmuyor, "dit dit"ler uzadı. Bana "şu sarkacı versene" dedi. Hangi sarkacı dedim, "şu kafamda sallanan var ya onu" dedi. "Ne yapacaksın onu" diye sordum. "İlişkiye gireceğim" dedi. "Nasıl ilişkiye gireceksin" diye tekrar sordum. "Ben ilişkiye gireceğim. İzmir yayın politikamız konusunda ne gelişmeler oldu merak ediyorum" demez mi? "Nasıl geçebilirsin ki" diyorum. "O bir telefon, elbette geçebilirim" diye yanıtlıyor...

Emel: Ondan sonra kapandı... Üstelediik soru sorduk ve kapandı...

Aynı hasta bu sabah şekerpare tarifi yaptı...

Satia: Aslında onlara en güzel hediye, mesela bu tür şeyleri teybe alıp, ve günün birinde görüşlerine gidip onlara vermek, dinletmek. Müthiş bir şey olur değil mi?

Demet Kınay: Ölüm oruççularıyla sağlıkçılar arasında sıcak bir ortam oluştu.

Siyasetin Türkiye'de kavranma biçimine dair şeyler bunlar. Görünmeyenin açığa çıkması hali. İnsanın halleri. Bunun bir de geri çekilmesi var elbette.

Emel: Bizim ekip açık görüşe gitse ve böyle bir şansımız olsa, kendi ilişkilerini nasıl düzenleyeceklerini bilemem, ama bizimle aynı diyaloğu kuracaklarını düşünüyorum. Bu dostça ortamın kaybolmayacağını düşünüyorum.

Hakan: Zamanında bitirildi diye düşünüyorum. Bir yirmidört saat daha gecikilseydi herhalde sayı bir o kadar daha olurdu, ya da daha çok. Cezaevinde gördüğümüz bir insan şimdi burada. Orada ondan çok etkilenmiştim. Çıkışta unutamadığım kişilerden biriydi. Acil'de yatarken gördüğümde çok sevinmiştim. Onun saatler içinde kaybedileceğini düşünüyordum çünkü.

Emel: Ağırların hepsi bize geldi, eve gittikten sonra hepsinin yaşamış olmasını öğrenmek çok iyi.. Gece eve gittim, sabaha kadar uyuyamadım ve çok mutlu oldum. Yorgunluk falan kalmamıştı.

Demet: Bir hastanın emek harcadığınız zaman yaşadığını görmek bir hekim için en büyük mutluluk olmalı.

Hakan: Sağlık çalışanları içinde müthiş bir dayanışma, duyarlılık var. Bize sürekli olarak gönüllü listeleri geliyor. Öyle cesaretlendirici bir dayanışma var ki sağlık ekibi içinde, bir ilaç en geç yirmi saat içinde yurtdışından sağlanabiliyor. Biz hekimler için bu problem çok açıktır ki bitmedi.

Çünkü sağlık problemleriyle uğraşıyoruz. Beni endişelendiren, sağlık ekibi dışında kalan kamuoyu için her şey bitti mi sorusu. Sanki öyle bir hava var. Bu yaşanan deneylerin sadece basında değil başka mekanlarda da anlatılması lazım.

Böyle bir şey yok. Şimdi sağlanan prestij bir siyasi kazanıma da tahvil edilemeyecek ve bu durumda bitecek gibi. Ne oldu, işte Tabip Odaları'nın bir sivil kuruluş olarak yüksek düzeyde bir prestiji var. Araya giren aydınların durumu var, onlar neyi temsil ediyorlar, çok açık değil.Fakat Tabip Odası'nın resmi kuruluşlar nezdinde de çok kabul edilebilir bir prestiji var. ☞

☞ Kamuoyunda önce ilgisizlik oldu... Sonra bir ilgi uyandı... Eylem bittikten sonra ise tekrar bir gevşeme ve unutma sürecine girildi. Biz belleksiz bir toplumuz. Olup bitenin üzerinden toplumla her aşamada ilişki kurmak gerekiyor. İzleme Komitesi, henüz adlandırma olarak bir varlık... Belki de muhalif kültür içinde açlık grevleri ve ölüm orucu gibi araçları yeniden tartışmak gerekiyor..

Hakan: Sonuncusu da kanıtladı ki, ölüm orucu son derece korkunç bir silah. Ne zaman kullanılacağına da ciddiyetle karar verilmesi lazım.

Böyle bir tartışma gerekli. Ancak muhalif kültür böye bir tartışmaya hazır değil. Böyle bir tartışmayı yapmanın önünde onlarca teorik, siyasi ve insani, duygusal önyargı var.

Emel: Kullanana da çok zarar veren bir silah... Toplumsal muhalefet çok geri kaldı. Belki de tartışmayı yapmaya zaman bile kalmadı. Artık işin insani boyutu öne çıkmış ve politik boyut geride kalmıştı. İnsanlar ölüyordu bunu bir şekilde sonlandırmak için müdahale eğilimi doğdu.

Hakan: Bana sivil kuruluşların gözlemci statü oluşturmuş olmaları çok önemli geliyor. Bu, iki tarafa da eşit uzaklık, mutlak anlamda tarafsızlık filan değil. Zaten hiçbir zaman muhatap bulunamayan bizim ülkemizde çok önemli bir yetki kazanmak gibime geliyor. Bırakalım büyük tartışmaları, bu gözlemciliğin gereklerini yerine getirmek bile anlamlı. .

Bizim sorunumuza nasıl yansıyor, doğrusu ben bilmiyorum. Mesela, gözlemciler ne zaman ailelerin hastalarımızı görmelerini başaracaklar bunu bilmiyorum. Gözlemci olanlar veya siyasetçiler "bunlar nasıl insallardır" gidip görelim diye ihtiyaç duymazlar mı?

Satia: Bir gelişme var, Ankara'da TTB görüşme yapılmasını istemiş ve bakanlık olumlu tavır göstermiş.

Hakan: Hayatımın en çarpıcı deneyimlerinden biri altmış sekizinci gün Bayrampaşa'ya girmiş olmak. Artık benim için cezaevleri çok daha anlaşılır bir şey. Bu insanlar ölümüne niye direndiler. Biraz Bayrampaşa'nın sunuluşu ilginç: Bir terör akademisi, laçkalık, gardiyanlar da bir örgüt üyesi, içeriye silahından faksına kadar her şey sokuluyor, bunun için bunlar bu kadar inatlaşıyorlar. Eskişehir'de bu yok, bunun için istemiyorlar, örgüt liderinin zoruyla ölüm orucuna yatıyorlar vs.. Bayrampaşa'yı görünce bunların ne kadar gülünç olduğu ortaya çıktı. Bayrampaşa yönetimin istemediği bir organizasyon.

Ama bir yandan da gıpta edilecek bir şey oluşturmuş içerideki insanlar. Yani öyle bir kolektif yaşam ki, kadın koğuşuyla erkek koğuşu arasında herhangi bir engelin olmaması. Yönetimin bunu istememesi cezaevi yönetim anlayışına göre belki anlaşılabilir. Ama Bayrampaşa'nın karşısına Eskişehir'i koymak tam da kurulan o kolektifi alt üst etmek demek. İçeride o kadar yüksek bir moral gördük ki, hiç abartmıyorum, ben heyecan ve endişeden kurumuş bir şekilde oraya gittim, içeride bizim gözümüzün önünde bir kişi öldü. Ona hazırlıkları, ileriye dönük kararlılıkları çok çarpıcı ve saygı uyandırıcıydı. Bunu o tür bir kolektif hayat organizasyonu dışında anlamak doğrusu çok zor.

Emel: Oradaki dayanışma ilginç. Ölüm orucunda ölen, Çapa'dan mezun bir tutuklu, diğer arkadaşlarının zamanında ilaç almasını istiyor, onların sorunlarıyla ilgileniyor. Ortak bir toplumsal yaşam mekanı burası. Olanaklarını eşitlemişler.

Orada kendine bir özgürlük alanı açmak zorundasın...

Hakan: Hiçbir zaman bu işlerin örgüt liderlerinin zoruyla yapıldığını düşünmedim. Ancak öyle bir kolektif norm vardır ki, buna aykırı davranmak mümkün değildir. Hatta böyle bir manevi baskılanma biçimi oluşturuyordur muhtemelen. Böyle davranmazsan, katılmazsan, izole edilecek, dışlanacak, kötü davranılacak vs. Bayrampaşa'ya gelince bunun da çok ham fikir olduğunu anladım. Bir çeşit içeride üretken yaşamanın tek koşulu anlıyorum ki kolektiviteyi koruyabilmek. Oysa ki Eskişehir başka bir şey vadediyor bu insanlara. Anladığım kadarıyla içerideki hayattan sonra izole birey olmak – dışarıda yaşayanların çok fazla idealidir bu– oldukça tehdit edici bir şey. Doğrusu ben karar veremiyorum, birey olmak mı daha iyidir, yoksa böyle kollektif yaşama dahil olmak mı?

Dışarıda 'biz'den sonra içeride 'ben'i keşfetmek önemli. Ama bir o kadar da bu 'ben'in tek başına çözüm olmadığı da önemli. İnsan orada kendini yeniden keşfediyor, yeniden tanışıyor ve yeni bir 'ben' ve 'biz' bilinci geliştiriyor.

Hakan: Acaba diyorum, muhalif kesimin gündemine biraz da Bayrampaşa'yı savunmayı alması gerekmiyor mu? Bayrampaşa için kamuoyunda yaratılan o imajı tersine çevirmek çabası gerekmiyor mu?

Demet: Ben söyleşimizin çerçevesiyle ilgili bir şeyler söyleyeyim. Tüm bu yaşananların bizlerin aktardığı kadarının yayınlanması gerektiğini düşünüyoruz. Herkes bu konuda hemfikir. Etik bir şey bu. Hastanede yaşanan sıcak ortam, gelişen insani ilişkiler, sağlıkçıların kendi aralarında ve hastalarla kurdukları ilişkilerin doğallığı ve içtenliği dışında bir şey amaçlanmadı.

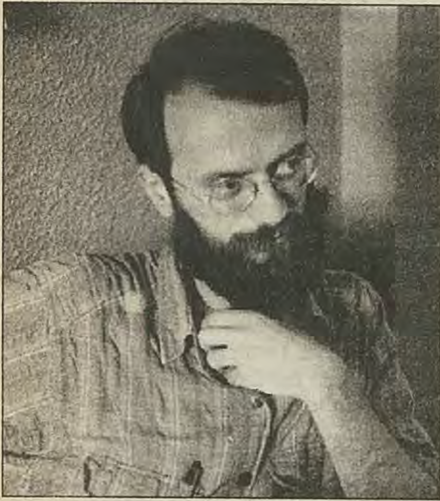
Emel Gökmen: Beni en çok etkileyen hastalarımızın anneleri oldu.

Hastalardan kendi siyasi konumları açısından oluşan hoş, keyifli sohbetlerin yayınlanması konusunda izin istendi. Yanıtları; devrimci kişiliklerini yıpratmak, direnişlerinin farklı noktalardan düzeyini düşürmek amaçlanmadığı takdirde herhangi bir sakınca olmadığı yönündeydi.

Devletin denklemi ile siyasilerin denklemi ayrı. Devlet insanları kimliksizleştirmek ve kişiliksizleştirmek ve teslim almak için çalışıyor. Senin bütün var oluş biçimlerini resmi ideolojiye dönüştürmek istiyor...

Bu çok özel bir program

Hakan Gürvit

Tıbbi olarak hiçbir şey yeni değil. Yeni olan, beslenme ve metabolizma uzmanlarından aldığımız, uygun diyete geçmeden önce epeyce zorlanarak uyguladığımız damardan ve barsak yoluyla beslenmenin ilkeleri. Bu çok özel bir program. Onun dışındakiler bırakın yeni olmayı, asarı atikadan kalmış birtakım nörolojik tıbbi sendromlar. Bunlar bazı izole tek tek vakalar dışında, çağdaş literatürde olmayan şeyler. Kabaca benzer literatür, olsa olsa İkinci Dünya Savaşı'ndaki toplama kamplarına ilişkin var.

Benim vaka sayısı açısından daha önce yaşadığım çok kısıtlı bir tecrübem vardı. Buna rağmen son ölüm oruçlarına kadar çeşitli ortamlarda bu bildiklerimi anlatmam istendi. 1984'teki ölüm oruçlarıyla ilgili bir tecrübeydi bu. Bir tane Wernicke–Korsakoff hastası izledim. Bu ünlü B1 vitamini ile ilişkisi olan bir şeydi. Hastam o zaman genç bir kızdı. Şimdi otuzlu yaşlarını aştı ve zaman zaman görme fırsatım oluyor. Ölüm oruçlarının en dramatik sonucunu, en ciddi sakatlığı taşıyarak yaşıyor. O yaşta düzelmeyecek bir bunama taşıyor.

Korsakoff hastalığı denilen şey; beynin hafızayla ilintili bölümünün hasarlanması, bunun sonucunda yeni öğrenmenin hiçbir şekilde mümkün olmaması. Şöyle düşünülebilir, ölüm orucunda insanlar ölümü göze alıyorlar, dolayısıyla ağır sakatlık da göze alınan şeylerden biri. Oysa ki tam öyle değil. Biraz literatür desteğiyle biraz, o sıradaki okumalarımızla, o sıradaki ölümlerin mekanizmasıyla Wernicke–Korsakoff hastalığının açlığın doğrudan sonucu olmadığını düşünürdüm hep. 73. günde ölen Mehmet Fatih Öktülmüş ve diğerleri hastaneye kaldırıldıktan sonra ölmüşlerdi.

Yani benim varsayımım; bu sonucu doğuran, Korsakoff hastalığını çıkaran şeyin açlığın kendisi değil, onun uygunsuz tedavisi olduğu idi. Çünkü B1 vitamini şeker metabolizmasında kullanılan zorunlu bir madde, bir koenzim. Şekeri parçalamak, vücuda yararlı hale getirmek için gerekli bir şey. Açlık sırasında B1 vitamini, diğer adı tiamin olan madde kritik seviyeye iniyor. Fakat besin alınmadığından tükenmiyor. Ama siz açlığın sonlandırılması döneminde aniden şeker yüklediğinizde, o kritik seviyeye gelmiş B1 depoları tümüyle tükeniyor ve beyinde de çok kendine özgü patolojik değişikliklere neden oluyor. Akut döneminde çift görme, dengesizlik, zihinsel bulanıklık ile seyrediyor bu. Zamanında müdahale edilirse çok büyük bir yüzde ile bir problem olmuyor ve hayatla gayet bağdaşır sonuçlar çıkıyor.

Bu kez eylemin bitişinden sonra telaştan olsa gerek, bütün grevciler kollarında, üstelik de yüksek düzeyde glikoz içeren, yüzde 20 dekstrose içeren sıvılarla sağlık merkezlerine nakledildi. Bu bizim için de, Haydarpaşa için de geçerli. Kısa zamanda bu aksilik giderildi ve B1 eklendi. İstisnasız bizde yatan bütün hastalar bütün özellikleriyle Wernicke hastalığını gösteriyorlar. Aldığım haberler, Haydarpaşa'daki hastaların da önemli ölçüde böyle olduğu, Bayrampaşa Cezaevi'nde de önemli sayıda böyle hastalar bulunduğu yönünde. Demek ki, birkaç saatlik tiaminsiz bir serum verilişi sırasında bile Wernicke hastalığı görülebiliyor. Dediğim gibi bu düzeyde kalırsa pek sorun olmayacak. Hayatla bağdaşmaz düzeyde bir sorun halini alacağını sanmıyorum.

Sorun, açlığın uygunsuz tedavisi

Bunların tedavi altında Korsakoff'a dönüşme riski çok az, ama yine de var. Korsakof, dediğim gibi bir insanın genç yaşta bunaması anlamına geliyor. Açlığın doğrudan etkisi ne? Açlığın sonlandırılmasından bir gün önce Bayrampaşa Cezaevi'ni ziyaret eden Tabipler Odası heyetinde de vardım, bu dolaylı varsayımımı bu gözlemim de biraz doğruluyordu. Şunlar tüm hastalarda vardı; yatağa bağlı olanlar ileri derecede halsizdiler, buna bir görme bulanıklığı, aşırı kulak uğultusu, işitme azalması eşlik ediyordu. Yalnız bir tanesi bana çift gördüğünü söyledi. Çift görme duyduğunuz zaman verniceyi düşünmelisiniz.

O zaman ben durumu ikiye ayırıyorum: Birincisi; açlığın doğrudan etkisi; ikincisi de onun uygunsuz tedavisine ilişkin... İkinci gruptaki Wernicke'den söz ettim. Birinci grupta açlığın görme, işitme ve hareket sistemlerinde doğrudan etkisi var. Bunlardan başlangıçta çok endişe ediyordum, öyle ki "yalnız ışığı seçecek düzeyde görmesi bozulmuş bu insanlar kör kalacak" diye endişelendiğim hastalarım şimdi gazete okuyabilir hale geldiler. Bu göz sinirine etki, tıp dilinde nutrisyonel amblyobi denilen kavram, –birden fazla B vitamininin yetmezliğine bağlı– demek ki hızlı düzelen bir şeymiş. Bu sevindirici bir şey. Diğer vitaminlerde devreye giriyor A vitamini yetmezliği. Bu gözün ağ tabakasında retinada hasarla gece körlüğüne yol açıyor. Ve yine gözün korneasını ve kapağını iltihaplandırabiliyor.

Yine bu da tedavi edilmezse gözün kaybedilme riskini yaratıyor. Hastaların bulanık görme dışında geceleri görmelerinin iyice bozulması ve gerekse de serum A vitamini düzeylerinin son derece düşük olması nedeniyle bu problemin de mevcut olduğunu gördük. Baştan beri A vitamini desteği yapıldı ve bu da hızla düzelen bir problem oldu. Aynı şeyi işitme ve kulaklarda uğultu için de söyleyebilirim. Gerek cezaevindeki ziyaretim, gerekse de ilk günlerdeki tedavi sırasında sese aşırı duyarlılık o kadar rahatsız ediciydi ki, yapabildiğimiz, pamuk tıkacıyla onları sesten korumaya çalışmaktı.

İşitme azalması hastaların birçoğunda bağıra çağıra konuşmayı gerektirecek şekildeydi. Şimdi son derece makul seviyeye indi. Bir kısmı orijinal vücut ağırlıklarının yüzde 40 kadarını kaybetmiş hastalar. İlk bakışta herhalde çevre sinirlerde ve kas sisteminde de bir tutulma göreceğiz, diyorduk. Oysa ki bu yok, göreli olarak sevindirici bir şey. Bu da demek ki sadece kas hacminde bir azalma olmuş demek. Vücut yağını, karbonhidratını bitirmiş ve artık kas dokusunu, proteinlerini yemeye başlamış anlamına geliyor. İşte şimdi benim yeni yeni öğrenmeye çalıştığım özel beslenme diyetleriyle tekrar kaslarının toparlamalarına çalışılıyor.

Solun bunalımı ve iktisat politikaları

Sabah, Hürriyet veya Milliyet'in değerlendirmeleri ile SÖZ'ün veya herhangi sol olduğu iddiasında bulunan bir yayın organının ya da bu organda ekonomik yorumlar yapanların "ortak doğruları" varsa ve bu doğrular temel konulardaysa, bu işte bir yanlışlık var demektir.

A. Başer KAFAOĞLU

İktisat ilmi değil İKTİSAT POLİTİKALARI vardır. İktisat politikalarının değerlendirilmesi bu politikalara bakanın kimliğine ve dünya görüşüne bağlıdır. İktisat politikaları değerlendirilirken 1980'lerden sonra yanlış bir yola girildi. Herkes -sağcısı, solcusu- "tek doğruda" birleşti. Solun asıl bunalımı buradan geliyor ve her şeyden önce bundan kurtulmalıdır. Sabah, Hürriyet veya Milliyet'in değerlendirmeleri ile SÖZ'ün veya herhangi sol olduğu iddiasında bulunan bir yayın organının ya da bu organda ekonomik yorumlar yapanların "ortak doğruları" varsa ve bu doğrular temel konulardaysa, bu işte bir yanlışlık var demektir. Bir solcu yazar veya gazete, dergi tıpkı bir orta sağ dergi gibi "istikrar bozuluyor" diye endişeye düşüyorsa burada da bir yanlışlık var demektir. Solcu yazar veya derginin çabası, bozulmanın emekçiler lehine mi yoksa onun aleyhine mi meydana geldiği noktasında arayışlarda bulunmak olmalıdır.

Bunları niye yazıyoruz? Son ekonomik adımlarda emekçiye yapılan zammın bile bazı sol veya demokrat çevrelerce tıpkı düzen koruyucuları paralelinde değerlendirilmesi beni çok tedirgin etmiştir. Bunların ilk görülen biçimlerinin zamanla değişebileceği umuduyla bekledim. Bu değişme olmadı.

Aksine düzen partilerinin eleştiri biçimlerine ve değerlendirmelerine daha çok yaklaşıldı. Doğrusu bunları hiç anlamadım ve bu anlayışsızlığımı açıklamak için bu yazıyı kaleme alıyorum.

İsterseniz işin başında durumu bir görelim:

-I-

Erbakan-Çiller hükümetinin ilk ekonomik icraatı memur maaşlarına ve emekli aylıklarına yaptığı zam oldu. Bu zaman sol çevrelerde "azdır, yetersizdir" diye değil, kaynağı yok diye eleştirildi. Ama bir solcu olarak basından bana sorulduğunda bunu, yani zamanı çok yetersiz bulduğumu söyledim. Maalesef bu dergi de aynı davranışı seçmiştir. Oysa aslında biz solcular olarak zammın yetersiz olduğunda değil, kaynağın bulunmadığında birleşen burjuva basınının izine girdik. Ne var ki "kaynağı yok" demek, "az yapılsaydı daha iyi olurdu" demekle aynı yönde bir işaretlemedir. Oysa "kaynağı yok" niteleme ve değerlendirmesinin bilimsel -pek meraklıdır bizim iktisatçılar- hiçbir tarafı yoktur. İşte kanıtlarım:

1. Zammın maaşlarda ve emekli öde-

dır. Dikkat edelim zam yüzde 50'dir ve tutarı 125 trilyon liradır. Yani şimdiye kadar bütün memurlara ve emeklilere (işçi, Bağ-Kur dahil) ödenen bir yıllık para sadece 250 trilyon lira. Zamdan önceki durum bu. Milli gelir 15 bin trilyon lira ve bu kadar çok insanın aldığı para sadece 250 trilyon lira. Sırf bu manzara memur ve emeklilere ne kadar zam yapılsa hakları olduğunu ortaya koymaya herhalde yeter. Zamdan önce bunca insanın maaş toplamları ulusal gelirin sadece yüzde 1.5'u dolayındayken, yapılan zammın ne kadar durumu düzelttiğini veya hiç düzeltmediğini anlamak için fazla insafa da lüzum yok. Siz bu kadar insana bu kadar cüce bir ödeme yapın ve sonra böyle bir gelir dağılımının "bozulacağı!" için "kaynak yok" defisine el çırparak katılın... Ve buna bir de bilimsel kılıflar arayın. Siz aileleriyle en az 15 milyon kişiyi bulan bu insanlara, faizcilere hatta iç faizcilere (iç borçlanma faizlerine) verdiğiniz paranın yüzde 10'u kadar bile zam yapılmadığını unutun ve buna itiraz edin, itirazınıza bilimsel kılıflar takın. Ve bunların hepsine de "bilimden yana olmak" deyin...

2. Türkiye'nin milli geliri bu verilen zammın 130 katıdır. Konsolide bütçe uygulamalar sonucunda 4 bin trilyon lirayı bulacaktır. Verilen zam bu bütçe harcamalarının yüzde 3'üdür. Bu boyutlardaki harcama için "kaynak yok" demek belki 125 trilyon rakamının günlük yaşamdaki büyük çapı karşısında yurttaşı, sokaktaki kişiyi kandırır, ama kariyerden bir iktisatçının veya emekten yana bir sosyalistin böyle şeylere itibar etmesi olacak şey değildir. İç borç faizlerini sadece 6 puan tasarruflu kullansanız bu kaynak bulunur.

3. Kaldı ki enflasyonun nedeni 15 katrilyonluk bir ulusal gelir içinde 250 trilyonluk bir harcamayı yüzde 50 artırmak olamaz. Matematik olarak buna olanak yoktur. Aksine yüzde 80 dolayındaki bir enflasyon içinde iktidarın verdiği bu zam aslında deflasyonisttir. Yüzde 80 enflasyonlu bir ülkede verilen ücret zamlarının çeşitli tarife zamlarıyla alınacağını bile bile verilen zammın yetersizliğinden yakınma yerine, onu kısıtlama sonucunu verecek eleştiriler haklı olamaz.

Haydi diyelim ki ekonomik dengeler bozuldu. Ne olur? Bozulan denge emekçinin son derece aleyhine olan bir gelir dağılımına göre oluşmuştur. Bu dengenin durması değil, değişikliğe uğraması "bozulma" değil, "düzelme" anlamını taşır. Bir denge halindeyken (bu dengenin kimlerin yararına oluştuğuna bakılmaksı-

lasyonun derhal geleceği ve bunun da emekçinin aleyhine olacağı tezleri de en başta iki noktadan yanlıştır:

a. Her şeyden önce söz konusu ödeme öyle dengeleri bozacak hacimde bir büyüklük taşımıyor. Aslında yapılan zam 150 milyar dolarlık milli gelirde 1.5 milyar doları bile bulmamaktadır. Siz trilyon lafının 12 sıfırlı oluşuna bakmayın. Hepsi 1.5 milyar dolar bile değildir. Böyle bir ek ödemeyle enflasyon gelecekse hemen durmasın gelsin. Ama bunu ciddi ciddi ileri sürmek ve hele emekçilerin yıllardır ezildiğini bile bile buna sorumlu olarak onu göstermek herhalde insafa sığar bir şey değildir.

b. Böyle bir bozulma olmaz ama, olsa bile emekçiler diğer biçimlerde gelen enflasyon gibi zarar görmez. Bir enflasyonda fiyat yükselmelerinden önce ilk ödemeyi alan toplum kesimi enflasyonun zararlısı değil karlısıdır. Bu nokta çok önemlidir ve ayrıntıya girmeye değer.

Piyasada belli bir miktar, diyelim P birim para dolaşırken, buna eklenen satınalma güçleri fiyat düzeyini hemen artırmaz, yani ek zammı alan kişilerin aldığı para değerini kaybetmiş para değildir henüz. Çünkü paranın piyasaya girişiyle eski değerini kaybedişi arasında bir zaman geçer. Piyasaya böylesi değil, çok daha büyük miktarda para sürülse bile, onun etkisini yerine getirmesi bir süre alır. Böylece sonradan enflasyona neden olsa bile ek parayı ilk elde edenler elde ettikleri avantajı sürdürürler. Bu ilk ek parayı alanlar rantiyeler olabilir, çiftçiler olabilir, memur ve işçiler olabilir veya girişimciler olabilir. Ama kim ilk elde edense enflasyonun kârlısı olur. 1990'larda bu "ilk elde edenler" rantiyeler, daha doğrusu faizcilerdir. Onun için rantiyeler enflasyondan zarar görmeyip avantajlı çıktılar. Eğer emekçiler de bu gibi cidden yetersiz değil, yeterli (örneğin yüzde 150 gibi) bir zam alabilselerdi aynı avantajı yaşarlardı. Diyelim ki, birçok kişinin yazdığı ve söylediği gibi bu cılız zam enflasyon yaratsa bile ilk parayı alan emekliler ve emekçiler bu enflasyonun zararlısı olmayacaklardır. Asıl mesele şudur: Emekçiler yüzde 80'i bulan ve belki ileride yüzde 100'ü aşacak bir enflasyon furyasında yeterli ölçüde ilk parayı alma durumuna gelememişlerdir. Biz sol olarak asıl bunu belirtmek durumundayız. Gerçek de budur.

(İlginç bir enflasyonist dönem, benzer biçimde ve aynı olmasa da 1950-1953 döneminde Demokrat Parti'nin Adnan Menderes başkanlığındaki hükümeti uygulaması ile yaşanmıştır. İlk kez tek dereceli ve serbest, genel halk oyu ile iktidara gelen Demokrat Parti, çiftçiye yapılan sübvansiyonları esaslı biçim ve ölçülerde artırmış, bu nedenle de bir para genişlemesi yaşanmıştır. Bu enflasyonda, ilk "ek para"yı alan büyük -ve hatta orta çiftçiler- zararlı değil, kârlı çıkmışlardır. Bizde her enflasyon neden ve sonuçlarıyla birbirinin aynı imiş gibi belirlenip, incelenir. Oysa her enflasyonun neden, ge-

lir.)

Kapitalist maliye ve iktisat uygulamalarında, "kaynak yok" savunması, aslında emekçi aleyhine verilen, emekçiler dışındaki sınıf ve tabakalara serpiştirilen "ek ödeme güçleri" dolayısıyla meydana gelen enflasyonist ortamda, bozulan toplum dengelerinde emekçiler lehinde düzeltmeler -yeterli düzeltmeler- yapılması için ortaya konan sistemlere karşı, burjuva hükümet ve basın sözcülerinin yaptıkları, alışılmış sınıf ve tabakalara, toplum içinde verilen ödünlerle kabaran enflasyon ortamında, emekçiler lehine yapılması istenen "haklı", hatta bazen "sınırlı" düzeltmelere karşı ve bunları reddetmek ya da "çok az bir düzeyde bırakmak için" kullanılan ve hiçbir bilimsel, akılcı temeli bulunmayan bir "bahane-savunma"dır. İstelik de emekçiyi korur gibi şu söz eklenir; "Bak daha çok zam istemeyin, yoksa enflasyon olur. Enflasyondan da siz emekçiler zarar görürsünüz." Bizler bu "bahane–savunmalara" karşı uyanık olmalıyız. İşçiye yüzde 50 zam yaparsanız, bunun toplum harcamaları içindeki payı Türkiye'de yüzde 13'ü geçmez. Yüzde 13 bir dolaşım gücü artışı da enflasyonu çekse çekse yüzde 10 yukarıya çekti diyelim. Acaba bu durumda "işçi" veya olayımızda yapılan zamda "emekli veya memur nasıl zararlı çıkar?" Yüzde 50 zam alıyor, 4-6 ay içinde bu zam dolayısıyla diyelim hadi enflasyon yüzde 10 arttı. Peki, nasıl zarar görüyor zam alan? Bir anlatan olsa da anlasak?

Ama toplumda iktisadi yorum yapanlar buna inandırılmışlardır. Ve bizdeki hükümetler de, işçiye ve memura zam verdi miydi, bunu bahane eden, her şeye zam yapan bir yapıyı uygun bulurlar. Siz memura yüzde 50 zam yaptıktan sonra, başka KİT ve özel sektör zamları, faizlere yapılan zamlar, döviz fiyatları artışları gelmese, sırf yüzde 50 memur zammının yaratacağı söylenen -yaratmaz aslında, çünkü yapılan zammın para arzına, milli gelire oranı oldukça düşüktür- enflasyon etkisinden dolayı memur zararlı çıkacakmış!... Bunun adı uydurmadır, yalandır, kandırmacadır. TANSU ÇİLLER, birden 3 aylık Hazine bonosuna yüzde 50 faiz verdi. Kimse rantiyelere gidecek ek ödemelerden dolayı "enflasyon artar" sinyali vermedi. Hele rantiyelere, aman bu artan enflasyon sizin faizinizdeki "reel faiz" oranını düşürür, nasihatında bulunmadı. Gerçekten de, enflasyonun bir zarar göreni de, "uzun vadeli" alacaklılardır. Ama siz bu gelir sahiplerine "ilk ek ödemeyi" yapınca, bu sakınca burada işlemez. Nitekim, son üç senenin enflasyonunun en önemli nedeni, rantiyelere yapılan "ek ödemeler"dir. Ama kimse, bundan dolayı rantiyelerin uzun vadede bile kayıpta olduğunu söyleyemez.

-II-

Refah-Doğruyol Hükümeti, burada da kalmadı. Asgari ücreti net olarak yüzde 101 artırdı. Bunu işverenlerin önerilerini geri çeviren bir görüşmeler zinciri so-

da bir itiraz geleceğini sanmıyorum. Peki buradan kaynak sorununa atlayalım. Refah-Doğruyol hükümeti çok sıkıştırılınca, bir "kaynak tasarımı" ortaya attı. İşte bunun ciddi bir yanı yok. Ama ben bunun ciddiyetsizliğini, onları "kaynak nerede?" diye sıkıştıranların ciddiyetsizliğinden daha fazla görmüyorum. Refah-Doğruyol'un vaadettiği ek zamların hiçbirine haklılık yönünden itiraz etmediğiniz sürece, "kaynak yok", "kaynak göster", "aman enflasyon olur" gibi uyarılar siyasetçilere hayır getirmez. Bu alışılmış "istemezük" stilinden vazgeçilmelidir. Köylü kesimi 1990 sonrası ekonomi politikalarının en büyük mağdurudur. Sol olarak burada pek suskun kaldığımızı itiraf etmezsek doğrusu samimi olamayız. Köylünün bu mağduriyeti mutlaka tamir edilmelidir. Bunu bile ağzımıza almazken nelerle uğraşıyoruz?

Ama bizde şuna alışılmıştır: Hem mevcut sosyo-ekonomik dengelerden -bu dengelerin bozukluğundan- zarar gören sınıf ve tabakaların mağdurlukları düzeltilsin, hem de bu düzeltme yüzünden en büyük kârlılıkları zarar görmesin. Bu olacak şey değildir. Bir düzenden bizdeki gibi çok zarar görenler varsa -ki vardır- bunların durumu düzeltilirken elbette, eski süper kazançların (yani rantiyeler ve işadamları) kâr ve kazanç oranlarında "esaslı bir düşme" veya "düşme" olacaktır. Siz buna "istikrar bozuluyor" diye itiraz ederseniz, iktidarda sadece devlete ait şeyleri yani kimsenin zararına sebep olmayacak görünen gelirleri "yeni kaynak" diye ilan edecektir.

Aslında kaynak vardır. Bunun adı "kısa vadeli iç borçların konsolidasyonu" yani iç borç faizlerinin yıllara yayılmasıdır. Bu yapıldığı zaman hemen 800 trilyonla 1200 trilyon lira arasında bir kaynak hazırdır. Bu derhal yapılmazsa, burada bir kez daha yazıyorum: Ekonomide hiçbir şey değişmez. Değişse de bozulma yönünde değişir. Hükümetin yetkili ağızları bile "dış borç faiz ödemesi olmasa bütçe fazla veriyor" derken, bu faizlerde bir süre uzatımının takvime bağlanmasının getireceği ek kaynak herhalde ihmal edilemez. Hatta bunu ele almaya yanaşmayan bir iktidarın, "ekonomiyi düzeltmeye yönelik" hiçbir vaadi ciddiye alınamaz. Fakat gördüğüm şu ki, kimse böyle bir yönelime taraftar değil... Ekonomide aklı evvel geçinenler, "vergileri artırma", "vergi getir", "vergi kaçakçılığını önle!" gibi klasik önerilerden ileri gidemiyor.

- III -

Konsolidasyonun tek değilse bile, kaçınılmaz ve önemli kaynak bulma önlemi olduğunu iyice görmek için, önce "aklı evvellerin" ileri sürdüğü çareleri görelim:

a. Kayıtdışı Ekonomiyi Önleme: Kayıtdışı ekonomi aslında vergi kayıtlarına girmeyen ekonomidir. Bazı yazarlar ve özellikle bir profesör, bu ekonominin kayıt içi ekonomiyi geçtiğini ileri sürmekteler. Aslında kayıtdışı ekonominin bütün vebali tezgahtar veya işportacının üzerine yıkılmaktadır. Oysa aslında bu kişiler kendilerine "kayıt içi" denilen işadamlarıdır ve kurumların kendilerine devrettikleri mamul ürünleri veya tarımsal ürünleri satmaktadırlar. Bunların yıllardır üzerine gidilemeyişi, gidilemeyeceğinin de bir kanıtıdır. Ülkede, holdingleriyle, fabrikalarıyla, gökdelen görkemli merkezleriyle, denizdeki gemileriyle bütün özel ve kamu kuruluşu iktisadi işletmelerin ödedikleri gelir ve kurumlar vergisi belli iken sadece bunların MEDYA'da dile getirilişi dikkate değer. Biz diyoruz ki, büyüklerin vergi ödeme yetersizliğini kapatıyor bunlar. Bir işlevleri var yani... Bu işlev varken Maliye idaresinin bunlardan esaslı bir vergi alabileceğini doğrusu sanmıyorum. Kayıtdışı ekonomi, bir alım satım zincirinin vergiyi taşıyamayacak olan en zayıf halkasıdır. Vergi alınınca bunlar ka-

le bu büyük yönetim ve tahsilat gideriyle mümkün olabilir. Bu nedenlerle kayıtdışı ekonomilerden ben bir umut beklemiyorum.

b. Vergi Kaçakçılığını Önleme: Türkiye'de vergi kaçakçılığı bugünkü uygulamalar ve devlet düzeni ve politikaları ile önlenemez. Vergi kaçakçılığına karşı, demokratik bir hukuk devletinin iki önemli ve "olmazsa olmaz" bekçisi vardır. Bunlardan birisi: Vergilerin yerli yerince ve haklı bir şekilde harcanmadığına, vergi yükümlülerinin Türkiye'de yurttaşlar ve yükümlülerden alınan her yüz liralık verginin 45'inin tefecilere gittiği bilinirken bu duygu topluma yerleştirilemez. İkinci nokta, alınan verginin adaletli olduğuna inanılmasıdır. Ülkemizde zahmetsiz rant gelirlerinden, trilyonluk devlet tahvili faizlerinden vergi alınmazken, aslında gerçekleşmemiş, ama yasada "gelir" olarak tanımlanan bazı kaynaklardan vergi alınıyor. Sonra herkes değilse bile çoğunluk bir "kaçakçılık katsayısı" ile vergisini ödüyor. Bu "katsayı" herkese göre değişik.

Bu iki bekçi yoksa, vergi kaçakçılığı da önlenemez. Hangi önlemi alsanız önlenemez. Nitekim kaçakçılık önleneceğine oran olarak yükseliyor.

c. Yeni Vergiler de Alınamaz: Çünkü, yeni vergi konulduğu 1994 yılı, Sayın Tansu Çiller'in iddialarının aksine yeni vergilere rağmen, vergi tahsilat artışının yavaşladığı bir yıl olmuştur. Yeni vergiyi ödeyen yurttaş, bunun acısını eski vergilerden çıkarmaktadır. O vergileri yeterli ödememektedir.

Türkiye'de vergicilikte çok katı bir lobi yerleşmiştir. Örneğin, "katrilyonları bulan devlet bono ve tahvillerinden de faiz alınmalı" diyen bir maliye bakanı bir gün içinde "bir numaralı toplum haini" durumuna sokulmuştur. Devlet asgari ücretliden vergi alırken, trilyonlarca Hazine bonosu elde eden bir holding bir lira bile vergi ödememektedir. Üstelik "bunlar da vergi ödesin" diyenler toplumda kınanmaktadır. Böyle bir toplumda haklılığı elden çıkarmadan, "dişe dokunur" miktarda bir vergi toplama olanağı, yeni vergiler bulma olanağı yoktur.

d. Devleti Küçültme "Palavrası" (!): Bu gerçekten bir "palavra". Yıllardır bu laf ediliyor, ama devlet küçüleceğine büyüyor. Dünyanın her tarafında devlet giderleri, teknik deyimiyle gider bütçeleri artıyor. Bizde daha da hızlı artıyor. Bu artışlar hem de yurttaşlara götürülen koruyucu (eğitim, sosyal yardım, sağlık) harcamaları azalırken meydana geliyor.

- İlk neden devletlerin gerek kendi sınırları içinde ve gerekse dışarıda saldırgan politikalarının yoğunlaşmasıdır. Bu politikalar nedeniyle, polis ve silahlı kuvvetler için yapılan harcamalar artmaktadır.

- İkinci neden ise, devletler vergileri azaltırken borçlanmayı artırmaktadır. Böylece, kapitalist işletmelerin gelecek bunalımlarını devlet bütçesinden faizler ödeyerek ertelemektedir. Aslında hem vergileri azalan, hem de devletten faiz yoluyla sübvansiyon alan kapitalist işletmeler, böylece düzeni sürdürme olanaklarını güçlendirmektedirler. Bu suretle devletlerin yeni borçlanma politikaları sadece bir mali politika olmaktan çıkmış ve bir özel sektöre yardım ve onu ayakta tutma politikası haline gelmiştir.

Keynesçi ekonominin, varlıklılardan fazlaca verginin alınarak güçsüzler için harcanmasını üstlenen hükümetinin yerinin, vergi gelirlerini tefecilere dağıtan kapitalist destekçisi devlet aldı. Böylece hem devlet büyümekte, hem de faşizan yapısı daha da egemen hale gelmektedir. Bu uygulama özellikle ülkemizde daha da belirgindir. Devlet bir bezirgan grubu devlet tahvilleri ve hazine bonoları faizleriyle beslemektedir.

Aslında beslenen sadece içerideki tefeciler değildir. Emperyalist sermaye artık çevrenin az gelişmiş ülkelerini orada fabrikalar kurmaya ve bu yolla sömürmeye değil, borsalarından hisse senedi ve bankalarından hazine bonosu ve tahvil alma yoluyla sömürmeye girişmektedirler. Bugün emperyalizm tam bir mali karaktere bürünmüştür. İşin acınacak tarafı, Turgut Özal zamanından kalma banka ve kambiyo düzeniyle, devlet faizlerin ne kadarını iç tefeciye ve ne kadarını dış sermayeye ödediğinin farkında da değildir. Bu köklü nedenlerle, "devletin küçülmesi!" değil, aksine büyümesi söz konusudur. Yayınlarımızda "devletin küçülmesi!" sözü ağızdan düşmezken, bütün yazdıklarımızda ve bütün konuşmalarımızda bu noktayı ileri sürdük. Dünya egemenleri her iddiayı, hele aslı olmayan bir iddiayı çok geniş kapsamlı biçimde tasarladıkları nedenlerle ileri sürerler. Burada maksat devletin gider olarak küçülemeyeceğini bile bile, bu iddiayı ileri sürerken, vergilerin azaltılmasını gündeme getirmektir. Örneğin Amerika'da bu hedef, "devlet giderlerinin azaltılması hedefi" ileri sürülerek ve bu azalma gerçekleşmeden, gelir vergisi oranları önemli oranda düşürülmüştür. Bir yandan polisiye ve askeri harcamalar artıp, giderler yükselirken

IMF'den Erbakan'a:

Kemer sıkın

Refahyol herkese "bol para" vaat ederken, IMF yapısal reform, hızlı özelleştirme ve daha çok vergi istedi

Kavanoz...

Erbakan bu hafta elini 'Hazine'nin reçel kavanozundan çekti. Merkez Bankası bilançosu yeniden daralma yoluna girdi. Tabii bu pahalı bir işlem. Hacı-Bacı Koalisyonu ülke içinde ve dışında soğuk terler yaratan para basma operasyonlarına bir hafta ara vermiş oldular. 13'te

Deniz Gökçe

Yeni Yüzyıl'ın ele geçirdiği IMF raporundan öneriler

- KDV'de yüzde 18 gibi tek bir rakama geçilmeli
- Petrolden alınan vergi Avrupa düzeyine çıkmalı
- Kamu sektörünün harcama hesapları şeffaf olmalı
- Emeklilik yaşı erkekte 60'a, kadında 58'e çıksın
- Kömür ve demiryolları acilen özelleştirilmeli
- Banka mevduatlarına devlet...

Enflasyona dikkat

IMF Türkiye Masası Şefi Martin Hardy imzasıyla IMF Yönetim Kurulu'na sunulan raporda, Türkiye'nin istikrar programında hedefin enflasyonu tek basamaklı rakamlara düşürmek olduğu vurgulandı. Ağustos ayı sonunda IMF yönetiminin değerlendirmeye alacağı rapor...

azaltılması sonucu devletin borçlanma zorunluluğu artmıştır. Böylece bütçe açıkları daha da artmış, devletin ödediği faizler sadece bizde değil, oralarda da (Batı'da ve Japonya'da da) egemen ekonomik güçlerle halkın sırtından büyük destekler sağlanması sonucunu vermiştir. 1990'lı yıllarda dünyada devletin faiz ödemelerinin 5 yıl içinde yüzde 50 artmadığı ülke yoktur. Bizdeki artışa gelince, 1993 bütçesinde iç borç faiz yükü 180 trilyon liraydı. Bu yıl bütçede eksik gösterilmesine karşın 1500 trilyon liradır. Bana göre gerçekleşecek rakam 2000 trilyon (2 katrilyon) liradan eksik olmayacaktır. Artış 10 kattır. Reel artış ise 3 kattan fazladır.

Bu sıcağa, böyle bir sıcağa kar dayanabilir mi?

Bu nedenle devletin iç borçları faizlerinde esaslı bir azalma sağlanmadan, ne bütçe giderleri karşılamanın, ne de enflasyonu düşürmenin yolu yoktur. Esaslı bir azaltma ise ancak KONSOLİDASYON ile sağlanabilir.

- IV -

Konsolidasyon, devletin borçlarının tamamını veya bir kısmını derhal ödeyeceği yerde, bir plan içinde geleceğe yaymasıdır. Yukarıda belirttiğimiz gibi, ülkenin bugünkü koşulları içinde, gelecek yıllarda bu mutlaka yapılacaktır. Çünkü, ülke ekonomisinin bu tempo ile artan iç borç faizlerini ödemesi olanağı gelecek yıllarda daha da azalacaktır. Bu bir kaderdir, ama konsolidasyon ne kadar erken yapılırsa o kadar ülkenin ve ulusun yararına olacaktır. Bunun nedeni şudur: Her ekonomik tercih, o tercihten yararlananlar aracılığı ile kendini savunma lobisini yaratır. Bu yüksek faiz politikası da kendini savunacak önemli destekler bulmuştur, bulmaktadır. Örneğin elinde 3-5 yüz milyonu olan -mirastan veya herhangi bir malın satışından- ve faiz alan sıradan yurttaş bile bu savunucular arasına girmiştir. Bu nedenle bu politika eskidikçe, değiştirilmesi zorlaşacak bir duruma erdecektir. Bugün Türkiye'nin en önemli sorunu yüksek oranlı faiz ve bu faizin kamu harcamalarını yükseltmesidir.

İşin daha problemli yanı şudur: Bu yüksek tempoda faiz artışı ve dış borçların yükselişi, devlet harcamalarının zorlaması ile başlamamıştır. Faizler, devlet tahvili ve hazine bonolarında, özellikle 1994 yılı başından itibaren hızlı bir artış temposuna girmiştir. Nedeni de o tarihlerde dış paraların çok hızlı değer kazanmasını önlemektir. Yüksek devlet faizi ve düşük döviz rayici böylece Türkiye ekonomisinin en önemli iki politika ögesi olmuştur. Yani devlet para bulamadığı için, ya da sırf bunun için yüksek faiz ödüyor değildir. Ya da döviz fiyatları rayicinden, serbest piyasa nedeniyle ve onun belirlediği etkenlerle, daha düşük değerleniyor değildir. Güya yöneticilerimiz, dövizi düşük ve faizi yüksek tutarak, yani dövizlerin Borsa'da ve devlet tahvilleriyle değerlenmesini teşvik ederek ülkeye "sıcak para" denilen yeni yabancı fonların gelmesini teşvik etmek istemektedirler. Bugün gerçekten Türkiye'ye getirilen dövizler, bu mekanizmayla aşırı, dünyanın hiçbir yerinde rastlanmayacak astronomik kazançlar sağlamaktadır. Devlet tahvilleri ve Borsa'da kota hisse senetleri sessiz sedasız yabancıların eline geçmektedir. Borsa Başkanı'nın yaptığı hesaplara göre, Borsa'da alım satımların yarısından fazlası yabancılar tarafından sağlanmaktadır. Döviz tutarı, düşük döviz rayiçleriyle, yani aslından daha yüksek tutarlarda dışarıya gönderilmektedir.

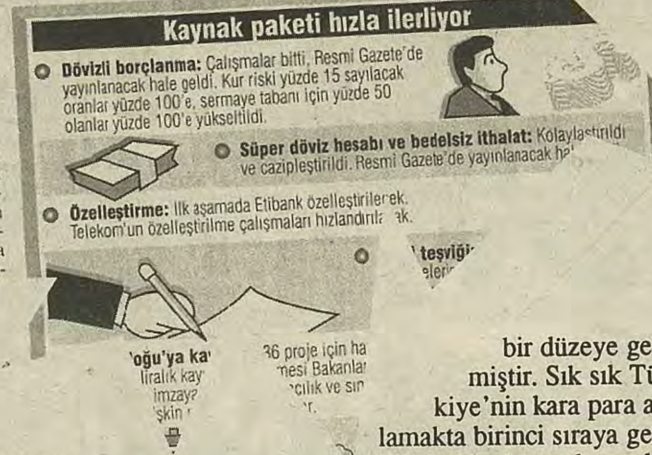
Ayrıca ihracatımız zorlaşırken, piyasamız yabancı mallarla dolmakta, yerli sanayicilerimiz zarar görmektedir. Tarımımız her geçen gün çöküşe doğru yol almaktadır. Önce hayvancılığımız, sonra tütüncülüğümüz, pamukçuluğumuz ve şimdi şeker pancarı kesimi büyük çökün-

İç borç faizlerinde esaslı bir azalma sağlanmadan, ne bütçe giderlerini karşılamanın, ne de enflasyonu düşürmenin yolu yoktur. Esaslı bir azaltma ise ancak KONSOLİDASYON ile sağlanabilir.

omık paket ğ
ldi Çiller, Ekonomik Kurul toplantısından sonra 'Her şey iyi gidiyor. Çalışmalar çok hızlı yürüyor" dedi

piyasa ekonomisi
vindirici
usunda
00'e,

ne, son günlerde kaynak paketi
nda önemli çalışmaları
Sevinerek be-
çalışmalar son
yürümektedir. Bi-
nak paketinin, piyasa
arı içerisinde yerine geti-

☞ izi -ve bunun sonucu olarak düşük döviz rayici- politikalarının sonunun gelmesi gerekir. Bu yolda ilk yapılacak şey de, borçları -finansman gereksinimini hızla- düşürmektir. Bu hızlı önlem sadece iç borç faizlerini ertelemeden geçer, yani konsolidasyonun gecikmeden yapılmasından. Bugün bu faiz ödemelerinin aşırı yüksekliği nedeniyle, hastaneler teknik elemansız, okullar öğretmensiz kalıyor. Bugün genel olarak 1996 yılında devlet iç borç ana parası ve faizi ödemek için batakçı bir borçlanmanın içindedir. Üstelik bu borçlanma biçimi ekonomiyi yıkmakta, işsizliği ve ulusal hasıladan yabancıların aldığı, sessiz sedasız aldığı payı yükseltmektedir. Konsolidasyondan sonra ise ilk yapılacak iş, döviz rejimindeki aşırı serbestliği, dünya ülkelerinin ilerlemiş olanlarında (Örneğin, Almanya ve Amerika'da) olduğu ölçüde budamaktır. Türkiye'de her türlü döviz operasyonundaki aşırı serbestlik, ileri sanayi ülkelerini bile rahatsız eder bir düzeye gelmiştir. Sık sık Türkiye'nin kara para aklamakta birinci sıraya geçtiğinden herkes yakınmaktadır. Bu arada bankalarımızda ve aracı kurumlarımızda biriken dövizlerin rahatsiz edici durumlarına da değinmek gerekir. Bugün Türkiye'de birikmiş dövizler, bir dolaşım (eski adıyla TEDAVÜL) aracı değil, birer rant aracıdır. Şuradan belli ki, bir önemli yatırım konusu ortaya çıkınca, onun gerçekleşmesi için hemen dış finansman aranmaktadır. Merkez Bankası ve ulusal bankalardaki dövizler bu işlevi yerine getiremiyor. Çünkü, bu dövizler dolaşım gücünü yitirmiş, sadece sahiplerine rant geliri sağlayan birikimlerdir.

Görüldüğü gibi, ülke büyük bir sömürü içindedir. Hem de buna ulusal iktisat politikaları bile alet olmaktadır.

Bu politikaları, kendi gözlüğümüzle yakından izlemeliyiz. Ne yazık ki, ekonomide olanlara gerçek sol, yani parlamento dışı sol, sosyalizm kaynaklı yöntemlerle, konuyu gözetlemeden uzak kalmaktadır. Ekonomik olaylara, burjuvazinin kendisine uzattığı gözlüklerden bakmaktadır.

Bu da uluslararası egemen güçlerin bizim gibi ülkelere uyguladığı taktiğin bir önemli ögesidir. Sosyalistler, bu oyunu meydana çıkarmalıdır.

Aslında son günlerde esaslı bir sorun gibi ortaya çıkartılan "kaynak sorunu" da yapay bir konudur. Onu da bir başka yazımızda ele almak isteriz.

Şimdi şunu belirtmek isteriz; kapitalizm yaratıcı dönemini yitirmiş, tefeci dönem içine girmiştir. Bütün hukuk zorlamaları, hukukdışı uygulamalar bunu gözlerden gizlemek içindir.

Para piyasaları: Sistemin yumuşak karnı

Hakan GÜLDAĞ

Sistemin üzerinde dönmeye başladığı bir alan haline gelen mali piyasalar aynı zamanda sistemin yumuşak karnını oluşturuyor. Uluslararası etkilere ardına kadar açık bu piyasa, bütün haşmetine karşılık, son derece kırılgan. En ufak bir kıvılcım bu piyasalarda bir anda büyük bir yangına dönüşebiliyor.

Türkiye'nin son dönemde yaşadığı krizlerin mali piyasalardan, diğer bir deyişle bankalardan, borsa aracı kurumlarından, döviz ticaretinin yapıldığı Tahtakale'den patlak verdiği biliniyor. Türkiye'nin yaşayacağı yeni bir krizin de yine buralardan, para piyasalarından uç vermesi yüksek olasılık.

Bunun önemli bir nedeni mali piyasaların reel ekonomiden, bir başka deyişle üretimden giderek kopması. Bu, giderek, ekonominin bütünün gerçeklerinden koparak tamamen hayali bir dünyada yaşamaya başlamasına yol açıyor. Bu tip ekonomilere dünyada, şimdiki moda terimiyle "balon ekonomisi" adı veriliyor. Türkiye'nin tamamen bir balon ekonomisine dönüştüğünü söylemek zor. Ancak bu yönde birçok özellikler taşıyor.

Bankalarda, finans kapitalin diğer kurumlarında toplanan fonlar (kumarhane paralarından, emekli subayların ikramiyelerinden, dünyanın dört bir yanını dolaşan serseri/kara paraya kadar) uluslararası fonlarla işbirliği içinde kaynakları giderek daralan devlete borç verme tezgahı üzerinden, üretimde hiçbir karşılığı olmayan büyük gelirler elde ediyorlar. Bu da, sermayenin hemen tüm kesimlerinin bu alana yönelmesine (İSO'nun 500 büyük sanayi kuruluşu listesinde yer alan şirketlerin gelirlerinin yarısından fazlası faaliyet dışı; yani repo gelirlerinden elde ediliyor) yol açıyor.

Sistemin üzerinde dönmeye başladığı bir alan haline gelen mali piyasalar aynı zamanda sistemin yumuşak karnını oluşturuyor. Uluslararası etkilere ardına kadar açık bu piyasa, bütün haşmetine karşılık, son derece kırılgan. En ufak bir kıvılcım bu piyasalarda bir anda büyük bir yangına dönüşebiliyor.

Şimdi Türkiye'de piyasa çevrelerinin önemli bir bölümü yine mali piyasalardan başlayacak bir kriz beklentisinde. Birçoğuna göre bu kriz yaklaşık 9 ay içinde patlak verecek.

Bir kriz arefesinde, hükümetin elindeki en önemli güç, Merkez Bankası'nın döviz rezervi. Piyasaların kontrol altında tutulabilmesi, iç borçlanmadaki hassas dengelerin bozulmaması için bu güç hayati bir önem taşıyor.

Ağustos sonunda bu yılın bütçe ödenekleri tüketilmiş olacak. Hükümet faiz ödemeleri, askeri harcamaların finansmanı, maaşlar, vb. borçlarını ödeyebilmek için daha fazla yeni borca ihtiyaç duyacak. Hükümet'in bu dönemde dış kaynak bulabilmesi kolay değil. Bir yandan zehir zemberek bir rapor açıklaması beklenen IMF (12 Ağustos'da IMF Türkiye ile ilgili raporunu onaylatacak. Raporun son derece olumsuz bir değerlendirme ile yönetim kurulundan geçmesi bekleniyor), bir yandan not düşürmeye hazırlanan rating (derecelendirme) kuruluşları buna engel.

Sıcak para zinciri

Geriye, iç borçlanmanın düzenli bir biçimde sürdürülebilmesi kalıyor. Bu, hem hükümet icraatlarını sürdürecek kaynağı bulmak, hem de sıcak para dolayımıyla gelen dövizin ülke dışına kaçmaması için son derece önemli. (Bunun sağlanabilmesi için, sıcak para zincirinin sürdürülebilmesi için, ihracatı baltalamasına karşın dolar kuru baskı altında tutuluyor. Uzmanlara göre TL dolar ve mark karşısında yaklaşık yüzde 20-25 oranında aşırı değerli. Bu hesaba göre, 83 bin 500 lira olan doların bugün olması gereken fiyatı 100-110 bin lira civarında.)

Dış ticaret açığının (hala resmi olarak açıklamaktan kaçınılıyor) ilk altı ayda 11 milyar dolara vardığı bir noktada, dövizdeki dengeler çok hassas. Uzmanlar, dövizde yaşanacak bir darboğazın, iç borçlanmada yaşanabilecek tıkanıklıklardan çok daha hızlı ve şiddetli olarak piyasaları paniğe sürükleyeceğini ve krizin buradan patlak vereceğini öne sürüyorlar.

O nedenle, şimdi, herkesin gözünü diktiği yer Merkez Bankası ve bu bankanın döviz rezervleri. Bu rezervlerin yüksek olması, hem gerektiği zaman dövizlerin bir kısmının piyasaya satılarak kaynak yaratılması açısından, hem de dövize yönelmenin önünü kesmek, piyasadaki döviz talebini karşılayarak bir paniğe yol açmamak açısından son derece önemli.

Merkez Bankası'nın elindeki döviz rezervi şu anda yaklaşık 15 milyar dolar. Bu, Türkiye açısından, ilk bakışta yüksek bir rakam. Yılın ilk altı ayı, ekonominin genelinden farklı olarak Merkez Bankası açısından oldukça başarılı geçti. Bu dönemde Merkez Bankası'nın döviz varlıkları yüzde 65 arttı. Buna karşılık, döviz yükümlülüklerindeki artış ise, yüzde 40 düzeyinde kaldı. Merkez Bankası'nın döviz rezervleri arttığı gibi, Banka'nın yılbaşında 2 milyar doların üzerindeki döviz pozisyon açığı da, son yıllarda pek az rastlanan şekilde, haziran ayı sonunda 400 milyon dolar döviz pozisyon fazlasına sahip hale geldi.

'Güven unsuru'

Merkez Bankası, piyasalara müdahale edebilmesi için en az döviz rezervi kadar, bazen ondan da önemli olan "güven" unsurunu da bu dönemde artırdı. Gerek seçim döneminde beklenen para krizine meydan vermemesi, gerekse yüksek kamu açıklarına rağmen, parasal genişlemeyi frenlemesi (ilk altı ayda yüzde 44'ü bulan enflasyona rağmen MB parasındaki genişleme yüzde 34'te kaldı) Merkez Bankası'nın "forsu"nu yükseltti.

Ancak bu tablo yılın ikinci yarısında hızla bozuluyor. Hazine'nin kullandığı avans (155 trilyon) başta olmak üzere, devletin her geçen gün biraz daha fazla talep ettiği kaynaklar nedeniyle yaratılan Merkez Bankası parası yüzde 26 gibi inanılmaz bir hızla artıyor.

Enflasyonu da körükleyen parasal genişlemedeki bu başdöndürücü artışın yanı sıra, yılın ikinci yarısının hemen başından itibaren Merkez Bankası'nın döviz pozisyonunda da hızlı bir bozulma görülüyor. Merkez Bankası'nın ilk 6 ayın sonunda elde ettiği döviz pozisyonu fazlası yeniden açığa dönüşürken, yine temmuzun ilk üç haftasında Banka'nın döviz pozisyonunda 750 milyon dolarlık bir kötüleşme yaşandı.

Önemli olan, bu eğilimin sürüp sürmeyeceği. Bu ise Hükümet'in tavrına bağlı. Eğer rantiyeler, REFAHYOL hükümetine güven duymaz ve enflasyon ipinin bırakılacağı kanaatine sahip olurlarsa, fazla risk taşımamak için Hazine bonoları yerine dövize yönelebilirler. Bu durumda Hazine borçlanamaz, Merkez Bankası kaynaklarına yüklenir, döviz rezervi erimeye başlar. Bu ise döviz rezervinin erime hızına bağlı olarak bir mali krizi hemen tırmandırır. Ya da rantiyeler (kendilerince artan riske oranla) Hazine'ye borç vermek için daha yüksek faiz talep ederler. Hükümet bu talebi karşılarsa, açılan çukur daha hızlı biçimde büyür. Karşılanamazsa, yine krizi davet eder. Dolayısıyla önümüzdeki aylarda, siyasi gelişmelere bağlı olarak şekillenecek bir kapsam ve şiddette bir krizin patlak vermesi kaçınılmaz görünüyor.

Sendikalarda demokratik işleyişe işlerlik kazandırma yöntemi olarak

Nisbi temsil

Mustafa Kahya

Sendikalarda ve kitle örgütlerinde demokratik işleyişin işlerlik kazanması, bürokratik sendikacılığın tasfiyesi, sınıf ve kitle sendikacılığı ilkesinin tabanın söz ve karar sahibi olduğu bir içeriğe kavuşturulması, sendikal örgütlere nasıl bakıldığı ile ilgilidir. Sosyalistler yönünden bu bakışı biçimlendiren ise savundukları sosyalizm anlayışıdır. Başkalarını meşru görmeyen, düşünce farklılıklarını kabul etmeyen bir sosyalizm anlayışına sahip olanların sendikalar ve kitle örgütlerinde ikameci bir davranış içine girmeleri kaçınılmazdır. Sendikalizme düşenlerin ise "sendikaların çıkarları" adına, farkında olmasalar da bilerek sistemin çıkarlarını savunmaları ve pratik olarak güdülendikleri demokratizm gereği, paradoksal görünse de, anti-demokratik bir davranışa yönelmeleri bu düşünüşün bir sonucudur. İlki kitle örgütlerini kitlesellikten uzaklaştırırken, ikincisi, kitleyi bir yığına dönüştürdüğü için sınıf mücadelesini daraltıcı ve etkisizleştirici işlevler görmektedirler.

Sendikalar demokratik örgütlerdir. Bu örgütlerin demokratik oluşları yalnızca iç işleyişleri ile ilgili değildir. Sendikalar aynı zamanda genel demokrasi mücadelesinin kitlesel örgütleridir. Toplumsal zeminde demokratik çözümler bekleyen sorunlardan kendisini yalıtlamış bir "demokratik örgütün" kendi zemininde demokratik haklar kazanma olanağı yoktur ya da sınırlıdır. Sorunların içiçe geçerek karmaşıklaştığı bir toplumsal sistemde ezilen başka kesimlerin sorunlarına ilgisizlik giderek kendi sorunlarına da ilgisizliği getirir. Toplumda gündem oluşturan her demokratik sorunun çözümü için bir mücadele sürdürmeden genel olarak demokrasi mücadelesinde kalıcı başarılar elde etmek olanaksızdır. Sendika üyelerinin geriliği bahane edilerek görevlerin savsaklanması, üyeleri burjuva gericiliği zeminine hapsetmektedir. Üyelerin genel bilinç düzeyleri ve örgütlenme alanının kendine özgü özellikleri gözardı edilmeksizin, kitlenin verili bilincini dönüştürmenin ve değiştirmenin yöntem ve araçlarını bulmak demokratik örgütlerin var oluşunun gereğidir. Toplumun gündeminde yakıcı bir öneme sahip olan ezilen cins ve ezilen ulus sorunlarına örgütsel olarak duyarlı olmak ve kendi örgütlenmesi içinde bu her iki kesimin özgül sorunları ekseninde kendilerini ifade etmeleri, sanıldığı gibi sendika üyeleri arasında "bölücü"lük yaratmaz. Tersine bütünleştirici ve güven oluşturucu bir işleve sahiptir. "Bölücülük" ya da "bütünleştiricilik" kavramları ezenlerin sözlüğünden okunmaya devam edildiği sürece ezilenlerin güvenini sağlayabilme olanağı yoktur. Sendikalarda ve kitle örgütlerinde katılımcılığı çoğaltma, üyelerini karar süreçlerinin öznesi haline getirme, aşağıdan yukarıya denetleme mekanızmalarını geliştirme, seçilenlerin görevlerini yapmadıkları zaman seçenler tarafından geri çağrılmalarının olanaklarını oluşturma, kastlaşma ve bürokratlaşmanın koşullarını ortadan kaldırma vb. düşünceler sosyalistler tarafından sık sık dile getirilir. Ne var ki, demokrasi üzerine çok söz söylenen bu örgütlerde yaşananlar hiç de söylenenlerle uyumluluk göstermiyor. Sosyalizm anlayışı ile bağlantılı olarak kitle örgütlerine bakış açısının yanı sıra bu örgütlerde demokratik işleyişin olanaklarını harekete geçirici yöntemler ve araçlar da belirleyici öneme sahiptir.

Sendikalar, her tür düşüncenin içinde yer alabileceği heterojen örgütlerdir. Sadece "sendikal düşüncesi" diye bir düşünce olamayacağı ve düşünce denildiğinde nihayetinde bir dünya görüşünü, bilinçli ya da bilinçsiz, farkında olarak ya da olmayarak bir ideolojik-politik tavır alışı anlamak gerekiyorsa o zaman düşünce farklılıklarını meşru görerek sendikada o farklılıkların ifade edilebilme olanaklarını yaratmak, sendika içi demokratik işleyişin gereğidir. Üye tabanında belirli bir güce sahip olan farklı eğilimlerin güçleri oranında, başka sendikaların yönetim organları olamk üzere çeşitli organlarında temsil edilebilmesi olanağını bize en fazla nisbi temsil yöntemi sağlar.

Sendikalarda üyeler tek tek bireyler olarak şu ya da bu politik yapının düşünceleri doğrultusunda hareket eder. Her politik yapının kitle örgütlerinde "çevresinin" olması doğaldır ve kaçınılmazdır. Bunun önüne geçmeye çalışmak, politikayı belirli kişilerin tekeline havale etmektir. Bu yanılsamalı düşünceye sahip olanlar "politika başkalarının işi, sendikaya politika bulaştırmamalı" türünden son derece ilkel bir argümanla hareket etmektedirler. Bu düşüncenin politikaya tercümesi, sendikaları burjuva partilerinin kuyruğuna takmaktır. Burjuva politika yapış tarzı ile sosyalist politika yapış tarzı yöntem olarak da, işlev olarak da farklıdır.

Nispi temsil yöntemine şu noktalardan karşı çıkılmaktadır. Birincisi; "Her çevrenin sendikal politikası farklıdır. Sendika yönetiminde uyumluluk esastır. Sendikal politikada farklı düşüncelerin uyumlu bir yönetim oluşturmaları imkansızdır. O nedenle yönetimler çoğunluk sistemi ile oluşmalıdır. "Bu karşı çıkış, heterojen örgütler olan sendikalarda, kendi alanlarına özgü taleplerden hareketle oluşturulan ilkelerle ortaya çıkarılmış ve herkesin asgari olarak çakıştığı bir programı yok saymaktadır. Yönetime gelenlerin sendikal politikasını, sendikanın programının önüne çıkaran bu anlayış görünürdeki "demokratikliğine" rağmen anti demokratik, ikameci bir işleyişe neden olmaktadır. Kongrelerde yönetimi ya da yönetim çoğunluğunu tek başına alabilecek çoğunluğa sahip olunmasını öngören bu düşünce farklı eğilimlerin kendilerini ifade olanaklarını ortadan kaldırdığı için, sendikaları kısır çekişmelere sürüklemektedir. Sendikalar hedefleri doğrultusunda çalışamaz hale gelmekte kitleselleşememektedirler.

Kitle örgütleri olan sendika yönetimlerinde homojenlik arayanlara daha üst örgütlülük düzeyleri ve toplumsal zeminde düşüncelerini maddi bir güce dönüştürebilme olanaklarından güçleri oranında eşitçe yararlanmaları yöntemi olarak nisbi temsili öneren Lenin'den aktaracağım birkaç cümle ele aldığımız sorunsal yönünden düşündürücü olur sanırım. Üstelik "Bolşevikler'in ne kadar anti-demokratik bir düşünce yapısına sahip oldukları"nın iddia edildiği bir tarihsel kesitte, Lenin'in yaklaşımı demokratik işleyiş üzerine kafa yoranlar için daha da düşündürücü olmalıdır. "Çoğunluk sisteminden daha demokratik olan nisbi temsil sistemi, temsilcilerin gerçekten halka tabii olmaları anlamına gelen geri çağırma hakkının gerçekleşmesi bakımından karmaşık tedbirler gerektirir... Gerçekten en demokratik olan nisbi temsil sistemine sahibiz. Bunda geri çağırma hakkını gerçekleştirmek bir miktar zor olsa da bu zorluklar tümüyle teknik niteliktedir. Ve üstesinden gelinmesi çok kolaydır." Yine farklı eğilimlerin matbuat hakkından yararlanmaları konusunda Lenin şöyle der: "İşçi ve köylü hükümeti basın özgürlüğünden şunu anlar: Basının sermayenin boyunduruğundan kurtulması, kağıt fabrikaları ve basımevlerinin devlet mülkiyetine geçirilmesi, belli bir sayısal güce erişen (örneğin 10000) her grubun kağıt istihkakı ve basım kapasitesinden orantılı olarak yararlanmada eşit hak sahibi olması..."

İkincisi: "Nisbi temsil sistemi tek tek üyelerin iradesi yerine sendika üye tabanında belirli bir ideolojik-politik hegemonya sağlayanların iradesini örgörür. Dolayısıyla bu yöntem sendikalarda düşünce ayrılıklarını teşvik eder. Bu zemin üzerinden grupçuluk yükselir" anlayışı ile karşı çıkılmaktadır. Belirli bir ideolojik–politik tavır alıştan uzak, soyut, düşüncesiz insan olamaz. Bu idealistçe bir düşünüştür. Mücadelenin seyrine göre, gerileme, durgunluk ve yükselme süreçlerine bağlı olarak henüz kristalize olmamış, safını belirlememiş düşünsel tutumlar olabilir. Mücadele ivmesi geliştikçe, özgürlük bilinci arttıkça, düşünceler somut tutumlar olarak kristalize olurlar. Bundan kaçınmak sınıf mücadelesinin doğasına aykırıdır. Bu karşı çıkışı güdüleyen düşünce, sendikaları politika dışı kurumlar olarak görme ve sistem dışına çıkan ideolojik–politik konumlanışlardan çıkan ürküntüdür.

Düz bir mantıkla bakıldığında grupçuluğun olması için grupların olması gerekir; grupçuluk gruplar üzerinden olabilir, diye düşünülebilir. Bu düşünüş görünürde doğrudur da... Ne var ki, görüngüler bize gerçekliğin bilgisini tam olarak vermez. Çoğu zaman görüngünün bilgisi yanılsamalı bir bilgidir. Bu yaklaşıma tersinden bakıldığında grupçuluğun olmaması için gruplar olmamalı, biraz daha geliştirdiğimizde, örgütler olmamalı sonucuna ulaşırız. Bu düşünüş tarzının ortaya çıkaracağı nihai sonuç örgütsüzlüktür! Örgütlenmenin politik düzeyine karşı oluştur. Görüngüden kurtulup olayın/olgunun özüne indiğimizde grupçuluğun altında yatan ve grupçuluğu oluşturan nedenlerin daha fazla olduğunu görürüz. Grupçuluğun asıl nedenleri; başkalarını meşru görmeme, her alanda, her konuda doğruların kendinde olduğunu, başkalarının doğru şeyler yapamayacağını düşünmedir. Ortak talepler etrafında ortak hedeflere yönelik olarak oluşturulmuş programların dahi ancak kendi doğruları ile gerçekleşebileceğine olan dogmatik inançtır.

Üçüncüsü; "Sendikalara, sistem içi düşünce biçimlerinden kurtulamamış, kendi sınıf kimliğine yabancı burjuva ideolojik –politik tandanslı düşünceler taşıyanlar da üye olurlar. Bu düşünceleri taşıyanlar sendikada bir güç haline geldikleri takdirde nispi temsil yöntemine göre yönetimde temsil edilmeleri zorunludur. Demokrasi adına bunun kabul edilmesi sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini zedeler." Bu karşı çıkış gerekçesi çifte standartlı bir düşünüş içinde olunmasını koşullamaktadır. Sendikalar sistemin yasaları çerçevesinde faaliyet sürdüren örgütlerdir. Kitle örgütleridir. Örgütlenmeyi hedeflediği işkolundaki bütün çalışanları sendika üyeliğine kazanma hedeflerinden birisidir. Sendika tüzüklerinde; "Dil, din, ırk, cins ve düşünce farklılığına bakılmaksızın" herkesin üye olabileceği yazılıdır. Sendika üyesi olan herkes tüzükte belirlenmiş haklardan eşit olarak yararlanır. "Üye olabilir, ama yönetime gelemez" yaklaşımı, sendikayı kitlesellikten uzaklaştırıcı, daraltıcı sonuçlar yaratır. Sendikada önemli olan program ve ilkelerdir.

Dördüncüsü; "Nispi temsil demokratik işleyiş olanaklarını çoğaltmasına karşın, doğrudan demokrasi yönünde tabanın iradesini tam ifade etmez. Demokratik işleyişin en doğrudan yöntemi tek tek üyelerin adaylığı çerçevesinde çarşaf listedir." Oldukça demokratik görünen bir yaklaşım. Görünürdeki demokratikliği yanında bu önerme salt bir iyi niyeti de ifade ediyor. Başka bir toplumsal sistemin (işçi ve emekçilerin özyönetim organları aracılığıyla iktidar oldukları sosyalizm) belki de daha ileri safhasında işlerlik kazanabilecek bir yöntemi; sınıf çelişkilerinin her düzeyde yaşandığı, bu çelişkiler üzerinden farklı ideolojik–politik konumlanışların kaçınılmaz olduğu ve bu kaçınılmazlık zemininde meşru olduğu bir tarihsel toplumsal süreçte, bu yöntemin sendikalara demokratik işlerlik kazandırma ve bire bir tabanın iradesini yönetim organlarında ifadelendirme olanağı yoktur.

Çarşaf liste yöntemi ile aday olanlar, yönetime kaç kişi girecekse aday olan üyeler arasından sırasıyla en çok oyu alandan başlayarak yönetim organına seçilirler. Farklı eğilimler aday olan üyeler içinde kendi eğiliminden olanlara oy verirler. Bu doğaldır da. Sonuçta üye tabanında belirli bir çoğunluğa sahip olan eğilim, genel üye oranına göre azınlıkta kalsa da tek başına sendika yönetimine egemen olur. Bu yöntem bugünkü koşullarda gizli bir çoğunluk sistemi yöntemidir. Görünürdeki demokratikliğine karşın sonuçta yine, farklı eğilimlerin yönetimlerde yer almasına olanak tanımadığı için sendika içi demokratik işleyişi zedeler. Veya bu durumun ortaya çıkmaması için zorunlu olarak, yapanları da rahatsız eden pazarlıklar sürecine girilir. Her pazarlık süreci, dayatmalar, grup çıkarları, faydacılık ve fırsatçılık gibi söylemde yadsınan birçok olumsuzluğu besler ve güçlendirir. Çeşitli sendikalarda uygulanan bu sistemin yaşamdaki karşılığını her kongrede görüyoruz.

Beşincisi; Sendika tabanında yüzde 60–70 gibi bir çoğunluk üzerinde hegemonyası olanlar, nispi temsil yöntemine göre yönetim organlarında salt çoğunluğu ele geçirirler. Yönetimlerde salt çoğunluk oldu mu bir grubun hegemonyası kaçınılmaz olur." Bu karşı çıkışın dayanağı yoktur.

Bir eğilim üye çoğunluğunda (hangi yöntemle ve nasıl çoğunluk olursa olsun, bizim doğru bulmadığımız, eleştirdiğimiz yöntemlerle de çoğunluk üzerinde hegemonya kurmuş olabilir) ideolojik–politik bir hegemonyaya sahip ise, o çoğunluk oranında yönetimde temsil edilmesinden daha adil ve doğal bir şey olamaz.

Nispi temsil yöntemi; çoğulcu kavrayışın, örgütlenme ve düşündüğü doğrultuda kendisini ifade edebilme savunusunun söz olmaktan çıkarılarak bilinçli bir davranış biçimi haline gelmesinin bilinen en iyi yoludur. Demokratik işleyişin sendikalarda bir yaşam biçimi haline gelmesinin, farklı düşüncelerin ortak bir program bağlayıcılığında, ortak hedeflere karşı birlikte karar alabilme ve birlikte iş yapabilme kültürünün ve geleneğinin oluşturulmasının önünü açar.

Ölüm orucu karşısında ÖDP

Paha biçilmez ilüzyonlar

Aziz ÇELİK

Söz dergisinin 3 Ağustos 1996 tarihli 77. sayısında Sungur Savran'ın "Ölüm orucu eylemi karşısında ÖDP: Paha biçilmez dersler" başlıklı uzunca bir yazısı yayınlandı. Yazıda kaynak belirtilmeksizin ve rastgele zikredilen pek çok fikrin tartışıldığı toplantılarda bulunan ve partideki bu konudaki tartışma ve çalışmayı yakından izleyen ve katılan biri olarak, sorunun "öteki" yüzünü yazmadan ve rafine bir polemik örneği olan yazıdaki ilüzyonlara dikkat çekmeden edemedim.

Bir politik partinin bir toplumsal olay konusundaki tutumunu değerlendirirken, o olaya dair tek kelime söylemeden, analiz ve/veya eleştiri yapmadan, sorgulayıcı bir gözle bakmadan sadece bir politik öznenin tutumunu eleştirmek ne kadar yerindedir? Bununla söylenmek istenen şudur: Ölüm oruçlarına ilişkin insani, etik değerlendirmelerin ötesinde bir siyasal değerlendirme yapılacak mı? Yoksa olayın insani ve etik yükü altında bu değerlendirmeyi hiçbir zaman yapamayacak mıyız? Evet ÖDP'nin bu süreçte bir büyük hatası vardır. O hata, ta başından beri açık, anlaşılır bir biçimde bir cezaevi politikası ortaya koyamaması, bir ceza infaz politikası açıklayamamasıdır. ÖDP bütünlüklü bir cezaevi ve infaz politikasını zamanında oluşturmuş olsaydı, pratik gelişmelerin arkasına takılmadan etkili bir politika yürütebilirdi. Bu politikanın yokluğu nedeniyle örneğin ÖDP'nin programatik belgelerinde yer alan "genel af" talebi bir politik talep olarak öne çıkmamış, bambaşka bir düzlem olan "tutsaklara özgürlük" söylemi etkili olmuştur.

Gelelim yazıda yer alan derslere: Yazı esas olarak ÖDP'nin merkez ve il örgütlerinde cezaevi sorunu etrafında iki eğilimin olduğu tezinden hareket ediyor. Ya da hep varsayılan bu eğilimler bu mesele etrafında yeniden üretilerek birisi mahkum ediliyor. Mesela Sungur Savran'ın fikirlerinin karşıtlarını savunanlar "iki, bilemediniz beş gün sonra söylediklerinin tam tersini yapmaya çalışıyorlar". Bu görüşler "bütünüyle iflas ediyor", "pratikte tuzla buz oluyor". ÖDP'nin biraz uzağında birileri bu mesele nedeniyle ÖDP'de ne büyük bir fikirler ve eğilimler muharebesi yaşandığını sanabilirler. Oysa böylesi bir durum söz konusu değil.

1) POLİTİKAMIZIN MERKEZİNE NE OTURMALI?

ÖDP başından beri açlık grevi ve ölüm orucu sorunuyla ilgilendi. Sayıları çok az olan merkezi komisyonlardan birisi Cezaevi Komisyonu oldu. ÖDP haziran ayı başından itibaren bu meselenin bizzat muhataplarıyla görüşerek ve merkezi bir komisyonu görevlendirerek hak ettiği önemi verdi. Ben o tarihte bu mesele "parti politikasının merkezine oturmalıdır" diyen bir parti yetkilisi (Sungur Savran dahil) ve üyesi hatırlamıyorum. Çünkü ÖDP çeşitli toplumsal muhalefet güçlerinin ve eylemlerinin ortak mecrası, ortak kürsüsü olmak üzere kurulmuştu. ÖDP'nin kendini bir toplumsal muhalefet gücü ya da eylemi yerine ikame etmesi düşünülemezdi. O nedenle cezaevi sorununun politikamızın merkezine oturmaması kadar doğal bir tutum olamaz. Bu konudaki yaklaşım "her şeyi bırakıp bununla mı uğraşacağız" şeklinde değil, "bu mesele ile uğraşırken her şeyi bir kenara bırakmayalım, parti diğer görevlerini ve çalışmalarını da sürdürsün" şeklindeydi. Ama tam tersi gerçekleşti; parti son 15 günde başka bir şeyle uğraşamaz oldu.

Bir partinin politikalarını belirlerken "radikal solun yandaşı olmama" kaygısıyla hareket etmesi ne kadar yanlışsa, radikal sol tarafından yapılan her işi de "aman yanlış anlaşılırız" diye eleştirmemek de o kadar yanlıştır, partiyi flulaştırır, kişiliksizleştirir. Bir parti özgün politik hattını kendi projesine göre çizer. ÖDP de cezaevi sorununda böyle yapmıştır.

Yazıdaki bir başka saptama ise şudur: "Katil hafta boyunca, ölüm orucu ve devlet cinayetleri bütün toplumun gündeminin tam merkezine yerleşti." Vurgulara dikkat: **Bütün toplumun, gündemin tam merkezine.** Evet gerçekten böyle olmuşsa, ÖDP analizlerini değiştirmelidir. Bütün toplumun gündeminin tam merkezine yerleşen bir sorun bir politik partinin de gündeminin tam merkezi yerleşmelidir. Sungur Savran haklıdır. Ama acaba, bırakalım tüm toplumu, ölüm oruçları sol ve demokrat kamuoyunun gündemine ne kadar yerleşti? Bütün toplumun gündeminin tam merkezine yerleşebilen bir sorun, üstelik son derece yalın bir talep karşısında nasıl oldu da12 insanın ölümüyle sonuçlanabildi?

ÖDP kamuoyu oluşturmak için, kamuoyunu duyarlı hale getirmek için basın açıklamaları, siyah pankartlar, görüşmeler, imza standları, bildiri vb. bir dizi etkinlik yaptı. Bunların azlığı çokluğu tartışılabilir. Ama herkes sorunun çözümü için bir çaba harcadı. Parti içinde kimse kendini duyarlı, başkalarını taş yürekli yerine koymasın. Ne yapılmamış? Önerilen afiş yapılmamış ve bir bildiri ile emekçi mahallelerine ulaşılamamış ve bu yüzden gündem yakalanamamış! Bu hakikaten vahim bir hatadır. Bir afiş ve bildiri yapılabilecekken, yapmayarak ÖDP gündemi yakalayamamıştır! Hep beraber yaşadık o günleri. Ölümler başlamadan önceki günlerde kamuoyunun durumunu hepimiz biliyoruz, hepimiz çaresiz ne yapabiliriz diye tartışıp durduğumuzu hatırlıyoruz. Kimin elinde etkili sonuç alıcı bir eylem önerisi vardı da tartışıldı, reddedildi? Yok böyle bir şey.

2) SOKAKTAN ÇEKİLMEK Mİ?

Sungur Savran'ın yazısının temel varsayımı, birileri ÖDP'yi sokaktan, radikal muhalefetten geri çekmek istiyor, şeklindedir. ÖDP'nin hiçbir metninde partinin sokaktan, muhalefetten çekilmesi söz konusu değil. Zamanı, zemini ve katılımı iyi düşünülmemiş ve her aklımıza geldiğinde ilk tepki olarak sokağa çıkmaktır eleştirilen. Eleştirilen "dar sokak eylemleridir". İlginç olan, PM eğilimi doğrultusunda oluşturulan bu politikanın, yani partinin sokak eylemlerinin gelişigüzel değil, belli bir örgütlülük ve planlamayla ve etkili bir biçimde yapılması yaklaşımı örgütte genel kabul görmesine rağmen ve o gün buna itiraz edilmemesine rağmen, bugün cezaevleri sorunu nedeniyle parti merkezinin bu yaklaşımı günah keçisi ilan edilmektedir. Partide "sokaktan çekilme eğiliminde unsurlar" varmış. Ve bunlar zinhar her eyleme karşı çıkıyorlarmış. Ama rüzgar bir gün bunları da önüne katıp sokağa döküyormüş ya da sessiz kalıyorlarmış. Parti, örgüt eyleme hazırmış, ama bunlar engelliyormuş. Sözü edilen bu unsurlar, unsur filan değil. Partinin pek çok organı partinin yürüteceği eylemlerin, rastgele, dar pratikçi değil, meşru kitle eylemi olmasını savunmakta ve bunu "ne derler" kaygısı dışında önermektedir.

Ben de Sultanahmet eyleminde vardım örgütlenmesi için çalışanlardandım. Benim ve çok arkadaşımının kanaati eylemin 1500 kişi civarında olduğu idi. Anlaşılan 5 bin yazınca partideki "sokağa karşı unsurların" yüzü kızaracak. Sultanahmet eyleminden sonra herkesin fikri şuydu: İşte böylesini yapmak lazım. Yani dar sokak pratiklerinden kaçınmak, kitlesel protesto örgütlemek lazım. Kuşkusuz bütün kamuoyunun gündeminin tam ortasına oturan bir meselede onlarca örgütün düzenlediği bir eylemin binlerle ölçülmesi hüzün vericiydi, ama onlarla, yüzlerle ölçülen tepkilere göre bir sıçramaydı.

3) DERNEK MESELESİ

ÖDP'ye dernek gibi çalışıyor eleştirileri zaman zaman yapılıyor. Bundan kasıt ÖDP'nin bir tek sorunu ve bir tek eylem biçimini öne çıkarması, bütünlüklü bir bakışa ve tarza sahip olamaması ve olaylara önceden müdahale edebilecek, kendine has bir politika üretememesidir. Bu durum zaman zaman ÖDP'nin kendini kimi toplumsal muhalefet güçlerinin yerine ikame etmesi gibi bir soruna yol açmaktadır. ÖDP cezaevleri meselesinde "sorun doğrudan bizim sorunumuz değildir" gibi bir politikayı değil, "bu sorun bir dizi toplumsal ve politik gücün ortak çabasıyla çözülebilir ve esas olarak öne çıkması gereken kurumlar siyasal odaklar değil, insan hakları ve hukuk kurumlarıdır" yaklaşımını savundu. ÖDP, "biz bu kurumların örgütlediği eylemlere destek verelim, onların eylem örgütlemesini teşvik edelim, etkilemeye çalışalım hattı içinde oldu. Ama ÖDP biz olayın başını çekmeliyiz, damgamızı vurmalıyız gibi bir hat izlemedi. Tutum buydu. Ve bu tutumun doğru olduğu sorunun çözüm aşamasında ortaya çıkan tarzda da belli oldu. Sungur Savran'ın yaptığı eleştirilerden somut olarak şu eksikler çıkıyor: Miting ertelenince parti kitlesel basın açıklaması (yani fiili miting) yapmalıydı ve afiş çıkarmalıydı.

4) MERKEZDEN EYLEM, YERELDEN EYLEM

Ölüm orucu sürecinde alınan eylem kararları esas itibariyle merkezden alındı. Durumun olağanüstülüğü nedeniyle bu durum örgütte anlayışla karşılandı. Ayrıca yerel örgütler de kendi özgün çabalarını sürdürdüler. Burada sorun böylesi olağanüstü bir dönemde kararın merkezi ya da yerel olmasından daha çok, örgütün haleti ruhiyesinin dikkate alınmasıdır. Herkes biraz kendi haleti ruhiyesini örgütün haleti ruhiyesi sanıyor.

Sonuç: Esas ders

Son cezaevi meselesinden hareketle, ÖDP'de taraflar aramak/yaratmak, bunun üzerinden bir radikal/pasifist tartışması alevlendirmek nafiledir. ÖDP'nin pratiği böylesi ayrımların üzerinde değil, ÖDP'nin önüne koyduğu projeye, misyona göre şekilleniyor. Bu yapay karşıtlıkların "hırsızları yakalamaya hiçbir faydası yoktur". Aklımızı, enerjimizi her meselede farklı eğilimlerin keşfine değil de farklı fikirlerde de doğru yanlar olabileceği gerçeğine harcayalım. Diğer yol denendi, tükendi.

Meis Cafe/Bar
CEM KARACA & UĞUR DİKMEN
HER PERŞEMBE
SAATİ 22.30'da

SÖZ'e birkaç söz

Ahmet EROĞLU

Ülkemizdeki sendikal mücadelenin tarihçesinin ya da hak alıcı yaygın ve etkin sendikacılığın geçmişinin çok derinlerde olmadığını biliyoruz. Hele hele kamu sendikacılığı konusunda birikim ve deneyimlerimizin azlığı, bugün geldiğimiz noktada yaptığımız yanlışların çokluğundan belli...

Bir sosyal bilimcinin jargonunda deneyimin; "sosyal mücadelede yenilen kazıkların ve yapılan yanlışların toplamıdır" diye tanımlandığını anımsıyorum. Eğitim-Sen, birikim adına (!), deneyim adına (!) bu tanıma uygun bir tavır sergilemek zorunda mı? Oysa biz yöneticilerimize, sendika içi var olan homojen siyasi gruplara mavi boncuk dağıtmaları ve bunu bizlere dayatmaları için yetki vermedik.

'80 öncesi kamu çalışanlarının derneksel açmazlarının temelinde de kendi kulvarlarında verilmesi gereken ekonomik-demokratik mücadeleden ziyade, başka kulvarlara müdahale etme anlayışı ve "öncü güç" mantığı yatmıyor muydu? Bu alışkanlık ve zaaflarımızı bugünlere taşıma konusundaki başarımızı (!) örneğin kitleselleşme, örgütlenme, genel ve özel sorunlarımızın çözümüne yönelik projeler üretme, uygulama, işveren ile ilişkilerimizi ilkeli olarak geliştirme ve sürdürme gibi konularda da gösterebilirsek acaba; "burjuvaziye teslim" mi olmuş oluruz?

Eğitim-Sen Genel Kurulu'nda "önce emek, sonra yemek" diyenlere, "grupların birbirini yemek için harcadığı yoğun emek" armağan edildi! Önce bu armağana fit olmadığımız bilinsin, bir. Sendika olarak "farklı bir toplumsal düzen kurma" amacı ve programıyla yola çıkamayacağımız gibi, "politik erki ele geçirmek" amacıyla örgütlenip faaliyet gösteremeyeceğimiz bilinsin, iki...

SÖZ'ün 75. sayısındaki Eğitim-Sen Kongresi ile ilgili yazının bazı bölümlerindeki değerlendirme, kavram, mesaj ve algılama eksikliklerine ve yanlışlarına değinmek zorunda kalışım, biraz da SÖZ okuru olmamdan doğan sorumluluğumdur, diye düşünüyorum.

Diğer gruplarda Kürtler yok mu?

1- "Yurtseverlerin, yani Kürtlerin yönetim dışında kalması tartışmaların ana ekseni durumunda ve bir sıkıntı yaratmış bulunuyor" cümlesindeki "yurtseverlerin, yani Kürtlerin" genellemesinden, Kürtlerin tamamının Yurtsever Eğitimciler Grubu'ndan olduğu gibi bir yargı ortaya çıkar ki bu, diğer gruplarda da Kürt arkadaşlarımızın bulunduğu gerçeği ile çelişir.

Grupların "sendika adına her şey bir yana", "organ paylaşım mücadelesi bir yana" mantığı ile kıyasıya verdikleri zorlu pazarlık sonucunda; Yurtseverler genel sekreterliği elde edememişlerdir. Bu sonuç, Genel Kurulu terkederek yönetim dışında kalmalarının tek gerekçesidir.

Asıl sıkıntı; Yurtseverler'in ya da bir başka grubun yönetim dışında kalması değil, siyasal grupların karşısında sendikamızın "örgütsel bağımsızlığı"nın korunabilmesidir. Bir de ortak bir "sendikal program" üretme isteksizliğinin yaratmış olduğu sıkıntıdır.

2- "Yurtseverlerin bu kez yönetim dışında bırakılmasının tartışmaya yol açmaması ve bu arada HADEP Kongresi'ndeki bayrak krizi ile bağlantılı ele alınmaması mümkün değildir" yorumu ampirik bir değerlendirmedir. Şöyle ki; "Yurtseverler'in dışarıda bırakılması" yerine Yurtseverler'in dışarıda kalması biçiminde kullanmak daha doğrudur. Çünkü "bırakılma", istemdışı bir durum saptamasıdır ve olay öznenin iradi kararı ile oluşmaz. Ama somut gerçeğe bakarsak, Yurtseverler'i tek önermeleri kabul görmeyince, seçenekli önerme sunmadan tamamen kendi özgür iradeleri ile Genel Kurul'u terketmişler ve seçimlere katılmamışlardır. Hele hele bu durumu "dışlanma" olarak değerlendirmek, gerçeği çarpıtmak ya da başka mecralara çekmekle eşanlamlıdır.

Ayrıca Genel Kurul'da hiçbir delege, Yurtseverler'in dışarıda kalmalarını HADEP Kongresi'ndeki "bayrak krizi" ile bağlantılı olarak ilişkilendirmemiştir.

Eğitim-Sen'i bağlamayan ve de doğru olmayan bu değerlendirme, SÖZ'ün öznel yorumudur.

'Örgütsel bağımsızlığımız tehlikede'

3- Günay Kubilay'ın ise, "Yurtseverleri yönetim dışında kalmalarının siyasal açıdan yaratacağı zaaflar..."dan bahsetmesi oldukça düşündürücü. Hangi mesajı vermek istemektedir acaba?

Bazı siyasi odak ya da partilerin Eğitim-Sen'e bakış açılarını bu olaydan sonra yeniden değerlendirmek zorunda kalacaklarını mı vurgulamak istiyor, yoksa;

Bir siyasi anlayışın, Eğitim-Sen içerisinde kendisini ifade edememesinin yaratacağı zaaf mıdır sıkıntısı...

Ne yazık ki her iki durum da siyasal parti ya da odaklar karşısında "örgütsel bağımsızlığımız tehlikede" sinyalleri verir.

4- Cengiz Uzuner'in "birlikte olunması zorunlu arkadaşlar..." derken, "mutlaka her grup kendisini yönetimde ifade etmelidir" anlayışına vurgu yapıyorsa, bu anlayışı mutlaklaştırmak hem doğru değil, hem de gerçekçi değil.

Ayrıca illa "falan grup dışarıda kalmalıdır" anlayışı da oportünist bir dayatmadır.

Siyasi koalisyon yapıların ortak program üretmeleri -şimdiye kadar gerçekleşmediği için- pek olası gözükmüyor. O halde her grubun yönetimde kendisini ifade etmesinin anlamı nedir? Hiçbir grubun, kendi programını (Sendikal Birlik dışında, teknik anlamda bir sendikal program yok.)

Doğrusu ve daha gerçekçi olanı sendikal anlayışları örtüşen ya da benzeşen grupların yönetimde yer almalarıdır. Zaman zaman bazı gruplar yönetim dışında kalabilir. Doğal ve gerekli bir durumdur bu. Sendikalar, sendikal grupların -bizdeki siyasal gruplar- bir arada bulunduğu emek örgütleridir. Grupların, kendi varlıklarını yönetimde bulunmaya endekslemeleri, sendikal sapmaları körükler.

5- "Nisbi temsil ya da onu aşan bir demokratik yöntemin uygulanması.."nın yararına dikkat çekiliyor yazının bitiminde..Nisbi temsili anladım da "onu aşan bir demokratik yöntem" derken bize bulmaca mı çözdürmek istiyorsunuz?

Atina tipi "doğrudan demokrasi" mi desem, yoksa "ulusal kimliğin temsil hakkı mı?" Anlatılamayan muamma..

* Eğitim-Sen İçel Şubesi üyesi, SODEV kurucusu

Ölüm orucu, DİSK ve barış

Muhittin ULUÇAY

Ülkemizde yaşanan ekonomik ve siyasal kriz içinden çıkılmaz bir hal almışken, yer yer krize karşı, karşı duruşlar sergilemeye başlamıştır. Yine ülke coğrafyasında sürdürülen kirli bir savaş can almaya devam etmekte ve krizi daha da derinleştirmektedir. Krizin ağır faturası, emekçilere artık yoksulluk sınırının altına çekilen halkımıza fatura edilmektedir. Halkımız ve çalışanlar iki cepheden gelen yoğun saldırıya karşı bir çaresizlik yaşamaktadır. Emekten ve barıştan yana demokrasi güçleri ile toplumun değişik muhalif dinamikleri güçlerini bir biçimde bir araya getirerek, toplumsal bir muhalefet odağı yaratmaya çaba sarfetmektedirler. Ülkenin genel durumuna paralel olarak devrimci ve sosyalist insanlar egemenlerin eline tutsak düşmüşlerdir. Egemenler tutsak aldıkları bu insanları kişiliksizleştirmeye, itirafçı yapmaya, işkence, toplu katliamlarla yok etmeye veya en kaba tabirle devletin yanında tutum almaya zorlamaktadır. Bu durum ve şartlar altında cezaevleri yaşanmaz hale getirilmiştir. Doğaldır ki cezaevlerindeki insanlar bu durumu değiştirmek, bulundukları ortamı insan yaşamına uygun hale getirebilmek için direnme haklarını kullanmışlardır. Cezaevindeki insanlar tek silahları olan açlık grevi ve ölüm orucu eylemine başvurmuşlar ve kazanılmış haklarını ve haklı taleplerini egemenlere kabul ettirebilmek için vücutlarını ölüme yatırmışlardır. Tutsakların ortak hareketi ve siyasal ayrım gözetmeksizin ölüme yatmaları devrimci dayanışmanın en güzel örneklerinden biri olarak sınıf mücadelesi tarihinde güzel bir sayfa alarak yerini almıştır.

Cezaevlerinde yatmakta olan tutsakların dünyaya bakış tarzını, mücadele hattını, hatta size bakışını hiç onaylamıyor olabilirsiniz, ama ölüme yatan bu insanların haklı talepleri uğruna verdikleri mücadeleyi yok sayamazsınız.

DİSK sınavdan yüzünün akı ile çıkamadı

12 insanın öldüğü, 23 insanın da ölüm sınırına geldiği bu eylemde işçi sınıfının en duyarlı ve devrimci örgütü olmak iddiasındaki DİSK, bu sınavdan yüzünün akı ile çıkmayı başaramadığı gibi, TÜRK-İŞ ve HAK-İŞ ile ortak basın açıklaması yaparak eyleme ve cezaevlerine müdahale etmek isteyen devletin dümen suyuna yelken açmıştır. DİSK ve bağlı sendikalar ölüm sessizliğine yatarak, devletin kişiliksizleştirme ve toptan yok etme politikalarını onaylayan bir yerde durmuştur. Eğer ülkede yaşanan bu kirli oyunlara, işkenceye, gözaltında kayıplara, ısrarla sürdürülen 30 bin insanın canına mal olan savaşa karşı, bir tutum sergilemez ise işçi sınıfını örgütlemek, sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini hayata geçirmek, sınıfın birliğini sağlamak ve 2000'li yıllara Türkiye'yi sınıfla birlikte taşımak gibi iddiaların ne anlamı olacaktır? Ve tersinden söylenirse, bu iddialara sınıfın hangi unsuru inanacaktır.

MESS'e, DGM'ye ve ülkede yaşanan tüm toplumsal olaylara karşı siyasal dayanışma grevleri örgütleyen ve egemenlere geri adım attıran DİSK, bugün bu eylemliliklere benzer işler yapamayacaksa, üretimden gelen gücünü kullanmayacaksa, nostaljiden öteye geçemeyecektir. Düzene entegre, sistemle bütünleşen, işverene dayalı örgütlenen, çağdaş sendikacılığı savunan ve hayata geçiren DİSK'in sınıftan rağbet görmesi beklenemez. Unutulmasın ki aslı varken hiç kimse kopyasını almaz.

Cezaevlerindeki eylemler karşılıklı görüşme yolu ile bitirilmiştir. Şimdi önümüzde başka bir görev durmaktadır; karşılıklı masaya oturup görüşme ve anlaşma ile devletin yıkılmadığı ortaya çıkmış bulunmaktadır. Buradan hareketle önümüzde Dünya Barış Günü durmaktadır. Ülkede yaşanan krize ve savaşa karşı duruş sergileyen tüm demokrasi güçleri barış taleplerini dünden daha da gür haykırmaya başlayacaklardır.

Krizin aşılmasının önündeki en büyük engellerden biri olarak duran ve ülkenin demokratikleşmesinin de engeli olan savaşa karşı barış taleplerini, sokağa, işyerine, fabrikalara, mahallelere, kısaca hayatın her alanına taşıyan ve taşıyacak olan sosyalistlerle, devrimcilerle demokratlarla, toplumun tüm barış yanlılarıyla ve değişik muhalif dinamikleri ile yan yana, omuz omuza mücadele etme görevi DİSK'in önünde durmaktadır. Bu görev kutsal ve kaçınılmazdır. Dün 12 insanın ölümüne yasak savıcı bir tutumla yaklaşan DİSK, bu görevi hakkıyla yerine getirebilirse toplumda meşruiyetini yeniden kazanabilir. Hiç kimse unutmamalıdır ki, Kürt sorunu çözülmedikçe bu ülke yaşanmaz olmaya devam edecektir. Tüm demokrasi güçleri ile birlikte, bu sorunun aşılması için üzerlerine düşeni yapmak DİSK ve bağlı sendikalar için varlık nedenidir.

* DİSK Genel-İş, 6. Bölge Saymanı

Hazım RUHİ

AĞIR AKSAK ÖYKÜLER

"Bahçelerde börülce oynar gelin görümce"
Pablo Picasso

Geyik günlük

1 Ağustos– Günlük işi canımı sıkmaya başladı. Dergiye uğradım. Sezai Bey de aynı fikirde olduğunu söyledi. "Vazgeç" dedi, "gencecik adamsın, daha doğru dürüst şeyler yaz" diye ekledi. Vazgeçtim, günlük, münlük yok bundan böyle.

2 Ağustos– Heyhat! Kendimi tanıyamıyorum. Ne kadar iradesizmişim, yine yazdım.

3 Ağustos– Seyfi Bey haber göndermiş; "Öyle saçma sapan şeyler yazmasın. Gelsin fikir teatisinde bulunalım. Oturup konuşalım" diye. Ona cevabım şu oldu: "Eşkıyayla masaya oturmam."

4 Ağustos– Seyfi Bey, "Eşkıya onun babasıdır" diye ikinci bir haber göndermiş. Ben de durumu babama bildirdim. Babam mavzer ve fişekliklerini kaptığı gibi dergiyi basmaya gitti.

5 Ağustos– Seyfi Bey'i hastaneye kaldırmışlar. Bir demet çiçekle, iki kilo baklava gönderdim adamcağıza.

6 Ağustos– İran'a gitmeye karar verdim. Bakalım Clinton ne diyecek?

7 Ağustos– Beyaz Saray Sözcüsü Clint Eastwood beni arayıp, "Boşver lan İran'ı, manyak mısın, gideceksen Kosta Rika'ya git" dedi. Telefonu kapattım. Seyahat etme hürriyeti anayasal bir güvencem. Sana ne lan benim nereye gideceğimden?

8 Ağustos– Ülkede gündem yok. Geyik yapmaya karar verdim.

9 Ağustos– Clint Eastwood'u arayıp "oraya geleyim mi" diye sordum. "Defol git lan!" dedi. Müslüman Kardeşler Örgütü'ne üye olmaya karar verdim.

10 Ağustos– Üyelik aidatı çok tutuyor, vazgeçtim. Kanarya Sevenler Derneği daha cazip geldi.

11 Ağustos– İçim dışım kuş sesi kesti. Dernekten istifa ettim ve bir cinnet anında sapanla dışarıya fırladım.

12 Ağustos– Polisler köpeklerle üzerime saldırdı. Belediye'ye haber verdim. Köpek itlaf ekibine methiye düzen bir mektup yazdım.

13 Ağustos– Kosta Rika nerede yahu?

14 Ağustos– Devlet devlettir. Ne güzel laf! Atasözü gibi... Bi tane de ben uydurdum. Cinnet cinnettir.

15 Ağustos– Niçin kondun a bülbül/ Kapımdaki asmaya/ Ben yarimden ayrılmam/ Götürseler asmaya. Dikkat ederseniz cinaslı kafiye yaptım. Bu durumda niye İran'a gidemeyecekmişim ki! Hem üstelik hem Enver, hem de Evren Paşa'yı da seviyorum!

16 Ağustos - Doğu Güneydoğu'ya yatırım yapılacakmış. TOBB, TÜSİAD ve MÜSİAD'a başvurdum. Onlara Diyarbakır'da bir mayın imalathanesi kurabileceğimi, bu işte çok para olduğunu anlattım. Teşvik kredisi istedim. Vermediler.

17 Ağustos - Clint Eastwood aradı. Ona çıtır kızların nereye gittiğini sordum. Apıştı kaldı. Herhalde benden Kürtler, şeriat ve Çekiç Güç hakkında bilgi almaya, ağzımı aramaya çalışıyordu. Yer miyim? Erbakan gibi tonton bi adama ihanet eder miyim?

18 Ağustos - Erbakan'a telefon açıp, "beni de İran'a götürür müsün" diye sordum. "Git lan işine, ben zar zor gidiyorum, bir de seninle mi uğraşacağım" dedi. Bu laflar üzerine yemeden içmeden kesildim. Bir nevi oruç tutuyorum.

19 Ağustos - Süleyman Bey'e telefon açıp Kürt sorununda arabulucu olacağımı söyledim. Çok kızdı. "Bölücülerle masaya oturmam, onlarla pikniğe gitmem, saunaya girmem, lokantada acılı Adana yemem" dedi. Gıkım çıkmadı.

20 Ağustos - Endonezya Büyükelçisi'ni aradım. Telesekreter çıktı. Çok heyecanlanırım böyle durumlarda, hiç konuşamam. İnsan makinaya bir şey anlatamıyor ki! Tek kelime edemedim. Telesekretere Kerkük dolaylarından bi türkü okuyup telefonu kapattım.

21 Ağustos - Telefon çaldı, açtım. Arayan Endonezya Büyükelçisi'ydi. Bağırarak konuştu benimle: Batı'nın örf adetlerini değil, sadece teknolojisini alıyoruz, yüzde yüz müslümanız" dedi. "İyi de ne alakası var şimdi bunların" dedim. "Ne bileyim lan, konuşuyom işte" dedi. Ona bu kez Urfa yöresinden bi bozlak okudum. "Yazık, yazık!" diye bağırmaya başladı. "Ne oluyor?" diye sordum. "Koyun kesmeyi bırak, günahtır hayvana" dedi. Teessüf edip ona bir daha ne bozlak, ne hoyrat ne de uzun hava okumayacağımı bildirip telefonu kapattım.

22 Ağustos - Süleyman Bey'i aradım. Daha ağzımı açmadan "Devlet eşkıyayla düz koşu yapmaz, ping pong oynamaz, UEFA kupası maçlarını seyretmez" dedi ve Ecevit'in de böyle düşündüğünü söyledi.

23 Ağustos - Türkeş'e bu konuda ne düşündüğünü sormak için telefon açmadım.

24 Ağustos - Günlüğümü dergiye getirip yüksek sesle Seyfi Bey'e okudum. 10 dakika sonra yazdıklarım bilgisayara dizilmeye başlanmıştı. Sanıyorum, bunda yanımda getirdiğim 7. 65 çapında Baretta'yla Smith Wesson'umun etkisi oldu. Takdir-i İlahi işte!

Nereden başladı, şimdi nerede...

ÖDP KENDİNİ ANLATIYOR

AHMET ASENA: ÖDP, EMEKÇİLER ADINA PARTİNİN KUTSANMASINDAN KOPUŞ ÇABASIDIR • ATİLLA AYTEMUR: MİLİTAN BİLİNCİ ÜZERİNDEN SİYASET KURULMAZ • BİLGE CONTEPE : YEŞİL HAREKET PASTANIN ÜZERİNDEKİ KREMA DEĞİLDİR • BOZKURT NUHOĞLU: SİVİL İTAATSİZLİK DÜZENE KARŞI OLMALI, PARTİYE DEĞİL • BÜLENT FORTA: ŞİMDİ YENİ BİR ÖDP TASARLAMALIYIZ • EMRE SENAN : PARTİ BİNALARINA BAŞKANIN KARİKATÜRÜNÜ ASALIM • ERKAN KAYILI: AŞAĞI KALIR MIYIZ, ATATÜRK SPOR SALONU'NU İSTEDİK • ERTUĞRUL KÜRKÇÜ: ÖDP, DEVRİMCİ YOL VE KURTULUŞ ANA AKIMINA OTURDUĞU İÇİN BAŞARILI GENCAY GÜRSOY: KENTLERDEKİ GRUPLAŞMA ANADOLU ŞEMASINA OTURMUYOR • GÜLNUR SAVRAN: AKADEMİSYEN KİMLİĞİM MİKROFON KORKUMA YENİLİYOR • HAYRİ KOZANOĞLU: BİZ EKONOMİK DEMOKRASİDEN SÖZ EDİYORUZ • İLKAY ALPTEKİN & NECMİ DEMİR: BÖLÜNMEYİ ÇOK İYİ BİLİRİZ BU YÜZDEN BİRLEŞMEYİ DE • KENAN KALYON: ARTIK MİTLER, MİTOSLAR, FETİŞLER YOK MASİS KÜRKÇÜGİL: 10 BİN KİŞİ VAR DİYE, 10 BİN GÖRÜŞ OLMAZ METİN ÇULHAOĞLU: PARTİ OLMAYAN PARTİ, AKSAKLIK OLMAYAN AKSAKLIK • MURAT ÇELİKKAN: 'SOSYALİSTLER' DE BULUNSUN • MUSTAFA YAVUZ: PLATFORM ÇOĞULCULUĞUN PARÇASI OLARAK GÖRÜLMELİ • NESRİN ASLAN: KAĞITLARA YAZDIĞINIZ DEĞİL, TARZINIZDIR SİZİ BELİRLEYEN • OĞUZHAN MÜFTÜOĞLU: YENİ DEVRİMCİ SÖYLEM, YENİ SİYASET, YENİ TARZ ÖMER UÇAR: PARTİ DİSİPLİNİ DİYE SESSİZ KALMAYIZ • SARUHAN OLUÇ: ESNEK VE PLASTİK PROGRAMLI PARTİ • SITKI COŞKUN: DAHA KIZILA BOYAMAYANA AŞKOLSUN • TEKTAŞ AĞAOĞLU: BU ZEMİNİ ONLARA SOSYALİSTLER SUNMADI MI? • UFUK URAS: KENDİ SURETİMİZDE BİR DÜNYA İSTİYORUZ

ÖDP KENDİNİ ANLATIYOR
RÖPORTAJLAR: BELGİN DEMİRER
AHMET ASENA . ATİLLA AYTEMUR BİLGE CONTEPE . BOZKURT NUHOĞLU BÜLENT FORTA . EMRE SENAN ERKAN KAYILI . ERTUĞRUL KÜRKÇÜ GENCAY GÜRSOY . GÜLNUR SAVRAN . HAYRİ KOZANOĞLU . İLKAY DEMİR KENAN KALYON . MASİS KÜRKÇÜGİL . METİN ÇULHAOĞLU MURAT ÇELİKKAN . MUSTAFA YAVUZ NECMİ DEMİR . NESRİN ASLAN OĞUZHAN MÜFTÜOĞLU . ÖMER UÇAR SARUHAN OLUÇ . SITKI COŞKUN TEKTAŞ AĞAOĞLU . UFUK URAS
PARTİLEŞME SÜRECİ, ÜTOPYA, SORUNLAR, ÖNERİLER

PARTİLEŞME SÜRECİ, ÜTOPYA, SORUNLAR, ÖNERİLER

KİTABIN TELİF HAKKI ÖDP'YE BIRAKILMIŞTIR

Narlıbahçe Sk. No: 1 D: 35 Cağaloğlu-İST. GÜNCEL YAYINCILIK Tel: 0212- 511 22 37 • Fax: 0212- 522 86 68

EMEĞİN, ÖZGÜRLÜĞÜN, KARDEŞLİĞİN SESİ...

Çevre Radyo

105.7

Doğru ve hızlı haber...
Evrensel bilgi ve kültür...
Geleneksel ve çağdaş dünya müziği...

SÖYLEŞİ

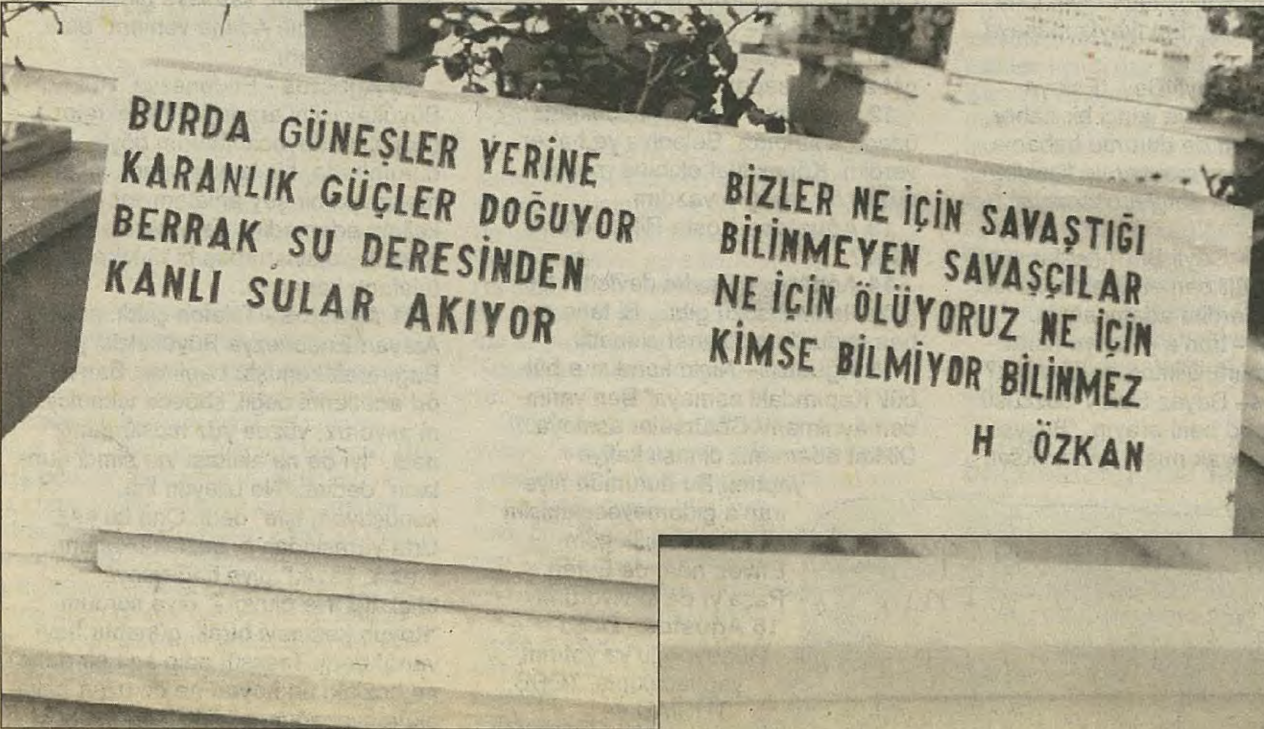
Değişik Ülkelerde Sosyalist Hareketin Yeniden Yapılanması

(Brezilya-Uruguay-Filipinler-İtalya vs.)

Konuşmacı: Masis Kürkçügil
(ÖDP MYK üyesi-Uluslararası İliş. Srm.)

Tarih: 14 Ağustos 1996 Çarşamba
Saat: 19.30
Yer: Şişli İlçe Binası
Adres: Ergenekon Cad. No: 57/6 Pangaltı / İstanbul

Ne için ölüyoruz!

Hüseyin Özkan'la hiç tanışmadınız.. Artık tanışma imkanınınız da yok. Çünkü o artık toprak altında. Edirnekapı Şehitliği'nde yatıyor. Özenle hazırlanmış bir mezarlıkta kendisi gibi Güneydoğu'daki çatışmalarda yaşamını yitiren diğer arkadaşları ile yan yana..

Bu güller içindeki mezarda sonsuz uykusuna yatan Hüseyin geleceğini nasıl kurmuştu? Askerliğini bitirdiğinde nasıl bir hayat düşlemişti? Sevdiği kız var mıydı? Artık bu soruların yanıtları meçhul.. Onun hakkında bildiğimiz tek şey, "Asker gidecek, geri gelecek" sloganlarıyla uğurlanışı.. Ve geri dönemeyişi... Yaşamı bir doğum ve ölüm tarihinden ibaret artık..

Ve bu şehitlikler gittikçe çoğalıyor... Mezarların üzerinde açan güller de.. Kanlar aktıkça daha çok gül ekiliyor mezarların üzerine. Kan çiçekleri.. Gözyaşı gülleri.. Ölümler çoğaldıkça yeni gül fideleri hazırlanıyor gencecik bedenlerin üzerine dikilmek için..

Gonca gülleri solan analar böyle dindiriyor acılarını..

Ve anneler, babalar, eşler her cuma bu gül fidelerini suluyor. Dualarını okuyup gözyaşları içinde çocuklarıyla konuşuyorlar.. Şimdiye kadar sadece televizyon haberlerinde gördük bu anaları.. Oğlunun tabutunun üzerine kapanıp ağlayan bu analara şimdi "Cuma anneleri" deniyor. Birilerinin "Cumartesi anneleri"nin karşısına çıkarmaya çalıştığı "Cuma anneleri."

Son bir aydır hep gündemde kalan anneler... Kayıp anneleri, tutuklu anneleri. Muhalif medyanın gündeminden hiç eksilmeyen anneler.. Olağanüstü bir güçle sokakta bağıran, resmi güçlerin karşısına geçip gözaltında kayıp oğlunu arayan, "Onu sağ aldınız, sağ istiyorum " çığlıkları kulaklarımızdan hiç silinmeyen anneler..

Peki ya cuma anneleri?

Hemen her geçen gün çoğalıyorlar... Yürekleri yanıyor..Tek tek isimlerini bilmediğimiz, artık sayılarla anılan "şehitlerin" anneleri onlar.

Kapılar hergün ölümlere yeniden açıldıkça cenaze törenleri çoğalıyor.

O bakmak istemediğiniz askeri törenler. "Savaş bitsin gençler ölmesin" diye slogan atamadığımız törenler.. Birilerinin "Türkiye Apo'ya mezar olacak" diye bağırdığı törenler.

Sonra kalabalıktan birilerinin sessizce mırıldanması;

- Şehit değil gariban çocuğu!
- Nerede gariban varsa dağlarda!

Oysa yıllardır Türkiye dağları gencecik insanların bedenine mezar oluyor.

Ve onların cenaze törenlerinde birileri nutuklar atıyor; "Kanı yerde kalmayacak."

Kanlarının hesabı kanla soruluyor. Ama sonu gelmiyor ölümlerin.. Geride anneler yarı ölü.. Bir gizli güç annelere şöyle dedirtiyor; "Vatan için feda olsun!". "O ölmedi, oğlumun düğününü yapıyorum!" Anneler böyle diyor. Oğullarının cenaze törenlerine "düğün" diyor anneler..

Oysa asıl düğün - bayram silah tüccarlarının, karanlık çetelerin... Ölümler çoğaldıkça "kara para" yağıyor kucaklarına..

Onlar "kana kan intikam" diye bağıranlara alkış tutuyor.Bunun sonu gelmeyecek mi? Bu savaş nasıl biter, çözüm nedir? Bu kök niye kazınamadı 12 yıldır!

Bu soruyu sormak yasak. Bu soruyu soran her kimse vatan haini..!

Çünkü bu sorular çoğalırsa, bir kartopu çığı olup birilerinin üzerine yürürse bu "kan davası" belki de sona erecek.

Ama sorulmamalı. Sorgulanmamalı. Çünkü bu savaşa canını vermeye hazır "vatan evladı" binlerce, onbinlerce.. 'Ora'da da dağa çıkmaya hazır bebekler doğuyor hergün..

Sorgulanmamalı, çünkü ölen fidanların ardından binlerce genç vatani görevlerini yapmak için sırada. Bu ülkenin yoksullarının çocukları nereye açılacağı belli olmayan kanlı bir yola doğru girdiklerini bilmeden sevinçle yolculanıyorlar. Yeni ölümlere binlerce beden hazır tutuluyor.

Anneleri 5 vakit duaya duruyor arkalarından "Allah'ım sağ gönder yavrumu" diye..

Cuma annelerinin elleri hep koynunda kalıyor.

Evet, hiç onların cenaze törenlerine katılmadık, gitmedik. 'İntikam', 'kan' sözcüklerini duymak istemediğimiz için belki de.

Gözyaşından başka çekecek fotoğrafımız yoktu orada.Ne var ki Kanal 7'deki program aydınlattı bizi. Edirnekapı Şehitliği'nde çekilen programın yapımcısının uzattığı mikrofona bazı annelerin, babaların söyledikleri sözler cenaze törenlerindeki haykırışlarından farklıydı. Soruyorlardı. Sorguluyorlardı.

- Neden hep bizim çocuklarımız ölüyor? Neden? Neden?
- Biz şimdiye kadar bu şehitliğin kapısında tek bir Mercedes görmedik. Neden?

Bazı gazetelerin Cumartesi annelerinden ayırmak için, düşmanlık ekmek için çırpındığı bir sırada bir 'Cuma annesi' böyle söylüyordu. Bu soruyu soruyordu.

Aynı cumartesi anneleri gibi.. Çünkü onların da altlarında mersedesleri yoktu. Onların da çoğunun başı yemeniliydi. Onlar da dua okuyordu çocuklarının ardından..Ama bir farkla. Cuma anneleri henüz sokaklarda haykırmıyordu. Henüz "Niye hep bizim çocuklarımız ölüyor?" diye sokaklarda kol kola yürümüyordu.

O karanlık dağlarda yaşamını yitiren gençlerin anneleri sadece şehitlikte içlerini döküyordu...

Oğullarının yerine mezar taşlarını okşuyorlardı. Yeni güller dikiyorlardı.Gencecik insanların son şiirlerinin yazılı olduğu mezar taşları..

Kimi bu ölümü kutsallaştırmıştı; "Vatan sevgisi imandandır diyerek dağların yolunu tuttuk."

Çoğu annesine sesleyordu. Şiirlerin birçoğunun sonu "Ben ölürsem sen sakın karalar bağlama anne" diye bitiyordu.

Kimi "Askerde bir hal geldi başıma, şehit yazdılar mezar taşıma" diye sessizce isyan ediyordu."

Ve tüyleri diken diken eden bir mezar taşı yazısı. Paraşüt komando Hüseyin Özkan, "Niçin ölüyoruz" diye soruyordu.

Bu, orada savaşırken ailesine yazdığı bir mektuba karaladığı şiirdi.

Fotoğrafını çektik.. İbret olsun diye..

"Burada güneşler yerine karanlık güçler doğuyor
Berrak su deresinden kanlı sular akıyor
Bizler ne için savaştığı bilinmeyen savaşçılar
Ne için ölüyoruz niçin kimse bilmiyor bilinmez".

SÖZ
HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

● Sahibi: Olgu Ltd. Şti. adına Ali KÜÇÜK ● Koordinatör: Seyfi ÖNGİDER
● Yazı İşleri: Ayla ÖNDER, Sermet ÖZDOĞAN, Sezai SARIOĞLU, Vehbi ERSAN, Veysi SARISÖZEN,
● İdare: Ali KÜÇÜK, Muzaffer TUTKAN
● Sorumlu Müdür: Hüseyin AYIK
● Ankara Temsilcisi: Mustafa ERDOĞAN

Avrupa Temsilcilikleri

● Almanya Temsilciliği	Tel : 0049.69.7075714 Fax: 0049.69.625645
● Fransa: Y. Mustafa ÖZKAN	Tel : 0033148572114 Fax: 0033148571691
● İsviçre: Süleyman ÖZGÜR	Tel : 004113415213
● İngiltere: Ahmet SAYER	Tel : 00441814826280

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul Tel: (0212) 249 99 29 Fax: (0212) 249 99 29 Basıldığı Yer: Serler Matbaacılık Dağıtım: Biryay